TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Ü L D I S E A J A L O O K A T E E D E R

==========

A L B A A N I A R A H V A V A B A R I I G I

M A J A N D U S L I K A R E N G A A S T A I L

1 9 4 5 - 1 9 6 0

D i p l o m i t ö ö

E l v e P ä r n

ajaloo-osakonna VI k.
mittestatsionaarne üli-
õpilane

Juhendaja:
dots. L. R o o t s

T a r t u 1 9 6 1

S I S S E J U H A T U S

Albaania Rahvavabariik on riigikorralt rahvademokraatlik riik. Rahvademokraatia on rahvavalitsuse uus vorm, mis täidab proletariaadi diktatuuri funktsioone. Rahvademokraatlike maade majandusliku arengu peajoon seisab selles, et kõik need riigid sammuvad sotsialismile viival teel. Riigivõim rahvademokraatiamaades lähtub oma poliitikas objektiivsetest majandusseadustest ja kasutab neid sotsialistlike majandusvormide täieliku võidu saavutamiseks kapitalistlike majandusvormide üle. Igal üksikul maal kulgeb see keeruline protsess omapärastes vormides, mida tingivad antud maa arenemise ajaloolised iseärasused.

Albaania Rahvavabariigi töötav rahvas Tööpartei juhtimisel juhindudes marksistlik-leninlikust õpetusest kapitalismilt sotsialismile ülemineku ajajärgu kohta töötas välja ulatusliku programmi sotsialistliku majanduse ülesehitamiseks. Kuna sotsialism ei ole mõeldav ilma rahvamajanduse plaanipärase arenemiseta, siis majanduse areng Albaania Rahvavabariigis pidi toimuma rahvamajanduse plaanide alusel, mille väljatöötamisel arvestati maa reaalseid võimalusi. Kahe viisaastaku täitmise

tulemusena Albaania Rahvavabariigis rajati sotsialismi majanduslik baas, mis võimaldas üle minna sotsialismi ehitamise uude etappi.

Diplomitöö kirjutamisel seadsin ülesandeks näidata Albaania Rahvavabariigi majanduslikku arengut rahvademokraatliku korra tekkimisest kuni 1960.aastani. Kuna 1960.aasta kohta ei olnud ilmunud veel küllaldaselt vajalikke andmeid, siis lõpetasin töö 1959.aastaga.

I peatükis käsitletakse rahvademokraatliku korra algperioodi aastail 1945-1950. Sel perioodil Albaania töötav rahvas peale suurte ülddemokraatlike ja sotsialistliku iseloomuga ümberkorralduste asus sotsialismi aluste rajamisele kõigis rahvamajandusharudes.

II peatükk on pühendatud Albaania Rahvavabariigi majanduslikule arengule esimesel viisaastakul (1951-1955). Nimetatud perioodil toimus sotsialismi ülesehitamine juba laiemas mastaabis.

III peatükk käsitleb teise viisaastaku (1956-1960) ülesandeid ja täitmist Albaania Rahvavabariigis. Sel perioodil lõpetati sotsialismi majandusliku baasi rajamine.

Kasutatud kirjanduse osas kõige vähem materjali on 1945.-1950.a. kohta, kuna selle perioodi kohta ei ole eraldi välja antud allikmaterjale peale "Rahvademokraatiamaade põhiseadusi",[1] milles on fikseeritud rahvademokraatliku korra saavutused rahvavõimu esimestel aastatel.

---

[1] Rahvademokraatia maade põhiseadusi, Tln. 1950.

Esimese ja teise viisaastaku kohta on rohkem allikmaterjale. Esimese viie aasta plaani ülesanded on esile toodud rahvademokraatiamaade majandusplaanide kogumikus.[1] Peale Albaania Rahvavabariigi esimese viie aasta plaani üldiste ülesannete on üksikasjaliselt käsitletud iga rahvamajandusharu ja selle kõikide alajaotuste ülesandeid esimesel viisaastakul peamiselt arvuliste andmete näol. On antud ka rahvamajanduse arendamise kahe aasta plaani täitmise tulemused ja andmed esimese viie aasta plaani esimese aastaplaani täitmise kohta.

Albaania Tööpartei III kongressi materjalide kogumikus[2] on esitatud põhjalik ülevaade esimese viie aasta plaani täitmise kohta. Albaania Tööpartei ja valitsuse juhtivate töötajate ettekannetes peale rahvamajanduse edusammude analüüsitakse puudusi esimese viie aasta plaani ülesannete täitmisel ning näidatakse teed ja vahendid nende puuduste kõrvaldamiseks teisel viisaastakul. Kogumikus on antud direktiivid teise viie aasta plaani kohta. Teos on eriti hinnatav sellepoolest, et saame ülevaate Albaania Tööpartei juhtivast osast Albaania rahvamajanduse arendamisel.

Rahvademokraatiamaade majandusliku arengu kohta

---

1 *Планы развития народного хозяйства стран народной демократии*, М. 1952.

2 *Материалы III съезда Албанской партии труда*, М. 1957.

1953.-1958.aastal on olemas majanduslikud ülevaated.[1] Neist teostest saab andmeid Albaania Rahvavabariigi majanduslikust arengust esimesel ja teisel viisaastakul. On põhjalikult käsitletud kõigi rahvamajandusharude - tööstuse, põllumajanduse, transpordi, kaubanduse arengut neil aastail. Suurt rõhku on pandud sotsialistliku leeri maade majanduslikule koostööle ning rahva materiaalse ja kultuurilise taseme tõstmisele eriti 1956.-1958.a. Liiga vähe on käsitletud 1954., 1955.a. majanduslikes ülevaadetes Albaania Tööpartei juhtivat osa Albaania rahvamajanduse arendamisel esimesel viisaastakul.

Eriala kirjandusest kõige rohkem käsitleb 1945.-1950.a. perioodi В.В. Швец „Экономика".[2] Autor oma töös annab ülevaate rahvademokraatliku korra tekkimisest Albaania Rahvavabariigis, ülddemokraatlike kui ka sotsialistlike ümberkorraldamiste teostamist kõigi rah-

---

1 Хозяйственное развитие стран народной демократии (Обзор за 1953 г.), М. 1954.
Развитие экономики стран народной демократии (Обзор за 1954 г.), М. 1955.
Развитие экономики Европейских стран народной демократии (Обзор за 1955 г.), М. 1956.
Развитие экономики Европейских стран народной демократии (Обзор за 1956 г.), М. 1957.
Развитие экономики стран народной демократии (Обзор за 1957 г.), М. 1958.
Развитие экономики стран народной демократии (Обзор за 1958 г.), М. 1959.

2 В.В. Швец, Экономика народной Республики Албании, М. 1956.

vamajandusharude osas. Töös esineb rohkesti statistilist materjali. Mõningad andmed on ebatõenäolised. Nii tööstuse ja põllumajanduse kogutoodang on 1938.a. ja 1950.a. kohta antud suuremana tegelikust tasemest.[1] Seda näitavad allikmaterjalide põhjal kontrollitud andmed.[2]

П. Манжа oma teoses „Албания“ [3] käsitleb põhjalikult rahvademokraatliku revolutsiooni arengu kaht etappi ja annab ülevaate rahvamajanduse arendamise kahe aasta plaani täitmise tulemustest. Nimetatud töös esineb ka arvuliste andmete osas suurendamist. Autor toob esile, et 1950.a. kariloomade arv ületas sõjaeelse taseme.[4] Kontrollitud andmed näitavad, et sõjaeelne tase saavutati alles esimese viisaastaku lõpus.[5]

Albaania ja nõukogude autorite artiklite kogumikus „Пятнадцать лет“ [6] on antud ülevaade Albaania töörahva saavutustest rahvademokraatliku korra kehtestamisest kuni teise viisaastaku lõpuni. (Andmed lõpevad 1959.aastaga). Rohkem põhjalikult on käsitletud rahvamajanduse

---

1 В.В. Шмец, Экономика, lk. 34.

2 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 300; Материалы III съезда АПТ, lk. 42.

3 П. Манжа, Албания на пути к социализму, М. 1955.

4 Уатас, lk. 48.

5 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 309; Материалы III съезда АПТ, lk. 187.

6 Пятнадцать лет народной Албании, М. 1959.

arengut 1958., 1959.a. Kõiki küsimusi valgustatakse sotsialismimaade, eriti Nõukogude Liidu omakasupüüdmatust vennalikust abist lähtudes.

I

ALBAANIA RAHVAVABARIIGI MAJANDUSLIK ARENG AASTAIL 1945 - 1950

Albaania Rahvavabariik on väiksem rahvademokraatlik riik Kagu-Euroopas. Territoorium - 28,7 tuh.km^2. Rahvaarv - 1,6 milj. inimest (1959).[1] Minevikus oli Albaania kapitalistlike suurriikide võitlusobjektiks, kes püüdsid Albaania majanduslikke ressursse kasutada endi huvides.

Enne Teist maailmasõda monarhistlik Albaania oli majanduslikult mahajäänum riik Euroopas. 87 % elanikkonnast tegeles põllumajandusega ja ainult 13 % - teiste majandusharudega.[2] Majanduse aluse moodustasid primitiivne, poolnaturaalne väikemajapidamine ja karjakasvatus mägismaal. Paremad maad, tööloomad, põllumajanduslik inventar kuulusid mõisnikele, kulakuile, kirikule. Feodaal-pärisorjuslikud igandid olid põllumajanduse mahajäävuse peamiseks põhjuseks.

---

1 „Проблемы мира и социализма", Приложение, №11, 1960, lk. 5.

2 В.В. Швец, Экономика, lk. 8.

Tööstust esindas väike arv pooltööndusliikke ettevõtteid. Tööstus ei suutnud rahuldada maa minimaalseid vajadusi. Peamiste tööstustoodete hulk ühe inimese kohta oli üle 10 korra väiksem kui nõrgaltarenenud Euroopa maades - Bulgaarias ja Rumeenias.[1] Malmi, tsementi, klaasi, paberit, villast riiet ja palju teisi tooteid Albaanias peaaegu ei toodetud.

Albaanias olid vähe arenenud kaasaegsed transpordiliigid. Riigis puudusid raudteed.

Albaania majanduses valitses väliskapital, peamiselt Itaalia oma. Majanduse juhtivates harudes valitsev positsioon oli Itaalia kapitali käes, mis mõjus pidurdavalt maa majanduse arengule.

Suuri kahjusid Albaania majandusele tekitati itaalia ja saksa okupantide poolt 1939.-1944.a. Majanduslikud kahjud, mida põhjustas fašistlik okupatsioon hinnatakse 100-le miljardile lekile (8 miljardit rubla 1960.a. hindades).[2]

Kasutades soodsat olukorda, mis tekkis Nõukogude vägede võitluse tulemusel Balkanil 1944.a., viis Albaania Rahvuslik Vabastusarmee lõpule fašistlike anastajate väljakihutamise Albaaniast. 29.novembril 1944.a. oli maa territoorium täielikult vabastatud fašistlikest okupantidest. Albaania sai vabaks ja sõltumatuks riigiks.

---

1 В.В. Швец, Экономика, lk. 12.

2 Пятнадцать лет, lk. 81.

Juba rahvusliku vabastussõja ajal Albaania Kommunistlik Partei+ töötas välja programmi, milles olid esile toodud partei lähemad ülesanded nii poliitilise kui ka majandusliku elu aladel: välismaa okupantide äraajamine, rahvale vaenuliku võimu likvideerimine ja rahvavõimu kehtestamine, mõisnike maavalduse likvideerimine ning maa üleandmine talupoegade kätte. Olid ette nähtud ka teised sotsiaal-majanduslikud ümberkorraldused, mis parandavad töörahva olukorda.[1]

Albaania rahva võitlus selle programmi teostamise eest oma sisult oli rahvademokraatlik revolutsioon. Rahvademokraatlik revolutsioon oli suunatud mõisnike ja kapitalistide võimu likvideerimisele, töörahva võimu kehtestamisele.

Rahvademokraatliku revolutsiooni liikumapanevateks jõududeks olid töölisklass ja töötav talurahvas. Revolutsiooni juhiks, vaatamata oma väikesearvulisusele sai töölisklass eesotsas kommunistliku parteiga. Töölisklassi liitlaseks oli töötav talurahvas, kes toetas töölisklassi ja kommunistlikku parteid ja läks tema järgi, sest tema rahvusliku ja sotsiaalse vabastamise programm vastas tema huvidele.

Revolutsiooni peamine küsimus oli <u>võimu küsimus</u>. Ainult võimu üleminekuga töörahva kätte oli võimalik teostada põhjalikke muudatusi maa majanduses.

+ Albaania Kommunistlik Partei asutati 1941.a.novembris.

1 В.В. Шеху, Экономика, lk. 21.

Rahvademokraatliku revolutsiooni tulemusel Albaanias kehtestati rahvademokraatlik võim, mis täitis proletariaadi diktatuuri funktsioone. Proletariaadi diktatuurita ei ole võimalik töötajate majanduslik ja poliitiline vabastamine, ei ole võimalik üleminek kapitalistlikult tootmisviisilt sotsialistlikule tootmisviisile. "Kapitalismilt kommunismile üleminek ei jäta muidugi andmata poliitiliste vormide suurt küllust ja mitmekesisust, kuid nende olemus on seejuures vältimatult üks: proletariaadi diktatuur."[1]

Rahvavõimu kehtestamine avas tee suurteks revolutsioonilisteks ümberkujundusteks nii maa majanduslikus kui ka ühiskondlik-poliitilises elus. Järelikult oli vaja lõpuni viia rahvademokraatlik revolutsioon. Seega rahvademokraatlik revolutsioon, mis arenes rahvuslik vabastussõja perioodil ei lõppenud maa vabastamisega ja rahvavõimu kehtestamisega, vaid jätkus peale maa vabastamist.

1) Rahvavõimu esialgne majanduspoliitika.

Rahvademokraatlik revolutsioon Albaanias tegi oma arengus läbi kaks etappi. Rahvademokraatliku revolutsiooni esimesel etapil - 1944.a. kuni 1946.a. lahendati põhiliselt ülesanded, mis kandsid antifašistlikku, anti-

---

[1] V.I.Lenin, Riik ja revolutsioon, Teosed, 25.kd., lk.385.

feodaalset kui ka antiimperialistlikku iseloomu. Teostati ühiskondliku korra demokratiseerimine, likvideeriti monarhia, teostati agraarreform, likvideeriti feodaal-pärisorjuslikud igandid. Samal ajal nende revolutsioonilis-demokraatlike ümberkujunduste käigus teostati rida sotsialistliku iseloomuga ümberkorraldusi välismaa ja osalt kohalike kapitalistide omandi natsionaliseerimise teel.

Peale agraarreformi teostamist ja peamiste tootmisvahendite natsionaliseerimist juba 1946.a. maa asus revolutsiooni teise etapi ülesannete lahendamisele - sotsialismi aluste rajamisele. Teravat vahet revolutsiooni esimese ja teise etapi vahel ei olnud. Mõned teise etapi ülesanded lahendati juba esimesel etapil. See oli ühtne ja pidev revolutsiooniprotsess.

Kuna feodalism omas Albaanias tõsised positsioonid, aga kapitalism oli nõrgalt arenenud, siis antifeodaalsete ülesannete lahendamine omas esmajärgulisemat tähtsust võrreldes antiimperialistlike ülesannete lahendamisega.

Feodaalsuhted ei stimuleerinud põllumajanduse arengut. Põllumajandus oli väikese produktsiooni ja madala kaubalisusega. Põllutööriistad olid primitiivsed, maad hariti halvasti. Ei jätkunud põllumajandussaadustest elanikkonnale toiduks ega tööstusele tooraineks.

Põllumajanduses, mis oli Albaania majanduslikuks aluseks, võimutsesid feodaalsuhted. 40 % haritavast maast

oli feodaalmõisnike käes, kuna aga 83 % talumajandeist valdas vaid 60 % haritavast maast. 14 % kõigist talumajandeist ei omanud üldse maad.[1] Nii maata kui ka vähese maaga talupojad pidid orjastavatel tingimustel mõisnikelt maad rentima.

Seega esimeste ülesannete seas, mida Albaania Kommunistlik Partei ja rahvavalitsus asusid lahendama, oli agraarküsimuse lahendamine. Juba vabastussõja perioodil okupantidest vabastatud rajoonides feodaalidelt võeti maa ja jaotati rahvanõukogude* ja kehvtalurahvakomiteede poolt maata ja vähese maaga talupoegadele. Sel viisil Albaanias feodaalsuhete likvideerimine algas enne maareformi väljakuulutamist. Maa täieliku vabastamise järgi seadustati maa töötavale talurahvale ülemineku fakt.

29.augustil 1945.a. Antifašistliku Rahvusliku Vabastuskomitee Presiidium andis välja agraarreformi seaduse. Vastavalt sellele seadusele kuulusid konfiskeerimisele ja maata ja vähese maaga talupoegadele jagamisele kõik mõisnike ja suurmaavaldajate maad, mis ulatusid üle 40 hektari koos elus ja eluta inventariga.[2]

Praktiliselt maareformi teostamisel ilmnes, et osa maata ja vähese maaga talupoegadele ei jätkunud maad, sest säilusid suurmaavaldajad, kes omasid maad ligi 40

---

1 *В.В. Шеву, Экономика, lk. 8.*

* Kohalikud võimuorganid, mis püstitati rahvusliku vabastussõja käigus.

2 *В.В. Шеву, Экономика, lk. 23.*

hektarit. Maareform ei puudutanud kulakute majapidamisi, kellede valduses olid suured maavaldused ja karjad.

Et parandada seda olukorda Rahvakogu Presiidium andis välja täiendavad maareformi seadused 4.veebruaril 1946.a. ja 27.mail 1946.a. Vastavalt nendele seadustele konfiskeeriti ja jaotati töötava talurahva vahel kõik võõra tööjõuga haritavad maad, viinamarja-, oliivipuudeistandused, puuviljaaiad. Iga perekonnapea võis omada mitte üle 5 hektari maa, lisaks iga perekonnaliige võis omada 2 hektarit maad. Maa müük ja rentimine keelati.[1]

Feodalismi lõpliku likvideerimise eesmärgil Albaania rahvavalitsus rakendas rea abinõusid, nagu maarendimaksu ärakaotamine, kõikide talupoegade võlgade kustutamine. Natsionaliseeriti ilma hüvituseta kogu niisutussüsteem, mis oli olnud peamiselt mõisnike valduses.

Hiljem 11.mai 1948.a. seadusega kuulusid natsionaliseerimisele üle 400 kariloomaga karjad.[2] See seadus omas suurt tähtsust, kuna ennesõjaaegne Albaania oli rohkem karjandus- kui põllundusmaa.

Maareformi tulemusel jaotati kõik mõisnike ja osa kulakute maid töötavate talupoegade vahel. Maareformiga konfiskeeriti 172,7 tuh. hektarit maad (60 % künnimaast), 8714 maavaldajal oli maa täielikult konfiskeeritud, aga 10641 maavaldajalt oli maa osaliselt konfiskeeritud.Maareformiga 70211 maata ja vähese maaga talupoja perekonda

---

1 Тятнадцати лет, lk. 59.

2 Samas, lk.61.

said 172 tuh. hektarit künnimaad, 16 tuh. karilooma, 475 oliivipuud, peale selle veel suurel hulgal põllumajanduslikku inventari.[1]

Agraarreform teostati töötava talurahva aktiivsel osavõtul, kes juba rahvusliku vabastussõja käigus asus organiseerima kehvtalurahvakomiteesid agraarküsimuse lahendamiseks. 1946.a. novembri lõpuks jõudis agraarreformi teostamine lõpule.

Agraarreformi teostamine oli murrangulise tähtsusega sündmuseks. Agraarreformi tulemusel likvideeriti kõige reaktsioonilisem ekspluataatorlik klass - mõisnike klass. Peamine tootmisvahend põllumajanduses - maa läks üle töötava talurahva kätte. Maa ei saanud enam olla ekspluateerimise vahendiks. Kindlustus Albaania töölisklassi ja töötava talurahva liit. Reform andis samuti löögi küla kodanlusele - kulaklusele.

Seega Albaania Rahvavabariigis nagu teisteski rahvademokraatia_maades ei teostatud maa natsionaliseerimist, vaid suurmaaomanikelt võõrandatud maa läks talupoegadele eraomandiks põhimõttel: "Maa kuulub sellele, kes teda harib". Keelatud oli eraisikutel omada suurmaavaldusi.

Nimetatud printsiip leidis kinnituse ka Albaania Rahvavabariigi 1946.a. Konstitutsioonis, mille § 10-s on esile toodud: "Maa kuulub sellele, kes teda harib. Seadusega määratakse, kas võivad ja millises ulatuses omada maad asutused ja isikud, kes ise ei tegele maa harimise-

---

1 В.В. Швец, Экономика, lk. 24.

ga. Suured maavaldused mingil juhul ei tohi olla eraisiku käes. Seadusega määratakse maa maksimum, mis võib olla eravaldaja käes."[1]

Tähtsaks rahvademokraatliku võimu ülesandeks oli tootmisvahendite eraomanduse likvideerimine ka teistes rahvamajandusharudes. Teostati rida sotsialistliku suunaga ümberkujundusi tööstuse, pankade, transpordi natsionaliseerimise teel.

Juba rahvuslik vabastusvõitluse käigus rahvademokraatlikud võimuorganid ekspropriieerisid tööstusettevõtted, mis kuulusid välismaa kapitalistidele või kodumaa reetjaile. Kuna enamus kohalikke ettevõtjaid töötas koos okupantidega, siis maa vabastamise momendiks faktiliselt peaaegu kõik ettevõtted olid rahvademokraatliku riigi käes. Revolutsioonilisel teel natsionaliseerimine ennetati vastavatest seadustest.

1945.a. jaanuari seadusega kuulusid igasuguse hüvituseta natsionaliseerimisele kõik kaevandused, tööstusettevõtted, pangad, mis kuulusid Itaaliale ja Saksamaale. Samuti konfiskeerimisele ja natsionaliseerimisele kuulus kodumaa reetjate omand. Likvideeriti kõik välismaa kontsessioonid.[2]

Kommunistliku partei juhtimisel asuti edasistele sotsialistliku revolutsiooni ülesannete lahendamisele. Tuginedes marksistlik-leninlikule õpetusele partei kesk-

---

[1] Rahvademokraatia maade põhiseadusi, Tln., 1950, lk.26.

[2] Пятнадцать лет, lk. 61.

komitee V pleenum 1946.a. veebruaris andis õige orientatsiooni sotsialistliku revolutsiooni ülesannete lahendamisel. Pleenumi resolutsioonis oli öeldud: "Käesoleval ajal partei peab suunama rahvast edasisele võitlusele maa sotsiaal-majandusliku ümberkujundamise eest teel sotsialismile."[1]

1946. ja 1947.a. anti välja veel rida seadusi natsionaliseerimise kohta. Selle tulemusel rahvademokraatliku revolutsiooni teisel etapil olid täielikult natsionaliseeritud kaevandused, tööstusettevõtted, transpordivahendid jne., mis kuulusid kohalikele kapitalistidele. Kokku natsionaliseeriti Albaania Rahvavabariigis 46 riikliku tähtsusega tööstusettevõtet ja 13 kohaliku tähtsusega ettevõtet.[2] Kõik ettevõtted keelati, kus kasutati võõrast tööjõudu. Eraisikuile jäid ainult väikesed käsitööettevõtted, mis põhinesid isiklikule tööle.

Erinevalt teistest rahvademokraatlikest maadest teostati Albaania Rahvavabariigis natsionaliseerimine mitte kahe etapina (algul suurettevõtted, siis kesk- ja väikeettevõtted), vaid üheaegselt. Peaaegu kõik ettevõted sõltumata suurusest olid rahva kätte läinud juba vabastussõja käigus. Korraga teostati natsionaliseerimine seetõttu, et Albaania kodanlus oli väikesearvuline, nõrk ja oli oma enamuses läinud koostööle fašistlike okupantidega.

---

1 Пятнадцать лет, lk. 49-50.

2 В.В. Швец, Экономика, lk. 25.

Natsionaliseerimine viis välismaa ja kohalike kapitalistide majandusliku võimutsemise likvideerimisele, kaotati kapitalistlikud suhted tootmises. Seega kaotati eraomand tootmisvahendeile, mille tulemusel likvideeriti inimese ekspluateerimine inimese poolt. Maa juhtivad majandusharud läksid rahva kätte. Natsionaliseerimise tulemusel püstitati sotsialistlik ühiskondlik-majanduslik sektor, mis hakkas etendama juhtivat osa majanduses. Juba 1946.a. lõpuks moodustas sotsialistlik sektor tööstuses 73 %.[1]

Suurt tähtsust Albaania Rahvavabariigi majanduses omas Albaania Rahvakogu Presiidiumi 11.juuli 1946.a. seaduse põhjal teostatud rahareform. Lek asendas endise Albaania frangi. Rahareformi tulemusel Albaania frank tõusis 5 korda.[+] Rahareform kindlustas Albaania majandust, parandas töötajate materiaalset olukorda.

1946.-1947.a. Albaania Kommunistlik Partei ja rahvavalitsus rakendasid veel rea tähtsaid sotsiaal-majanduslikke abinõusid. Kehtestati progressiivne maksusüsteem, kusjuures maksude määramisel võeti aluseks sissetuleku suurus. Kaupmehed ja spekulandid maksustati kõrgete maksudega. Paranes riigi finantsiline olukord. 1946.a. kehtestati väliskaubanduse monopol. Väliskaubanduse monopol omab tähtsat stimuleerivat osa maa tootlike jõudude arengus, ta kaitseb Albaania majandust monopo-

---

1 М.Е. Позолотин, Албанский народ в борьбе за социализм, М. 1955, lk. 10.

+ 1 frank = 5 lekiga uutes rahades.

listliku kapitali sissetungi vastu ja teenib plaanipärase seose vahendina sotsialismileeri maade vahel. Erakaubandus välismaa firmadega keelati. Hulgikaubandus läks täielikult riigi kätte. Et piirata erakaupmeeste mõju sisekaubanduses, 1946.a. rajati esimesed riiklikud ja kooperatiivkauplused.

Albaania Rahvavabariigi 1946.a. Konstitutsiooni § 5-s on esile toodud need sotsialistliku iseloomuga põhimised muudatused, mida saavutati rahvademokraatliku korra esimestel aastatel, mis on rahvademokraatliku korra majanduslikuks aluseks: "Albaania Rahvavabariigis on tootmisvahendid kas kogu rahva omandiks, s.t. riigi käes olevaks omandiks või kooperatiivsete organisatsioonide või füüsiliste ja juriidiliste eraisikute omandiks. Üldrahvalikuks omandiks on kõik kaevandused ja maapõuevarad, veed, looduslikud rikkused, metsad ja karjamaad, sidevahendid, post, telegraaf, raadiojaamad ja pangad. Väliskaubandus on riigi kontrolli all. Riik reguleerib ja kontrollib samuti kogu maa sisekaubandust."[1]

2) Rahvamajanduse taastamine.

Likvideerides kapitalistide ja mõisnike orjuse, välismaise sõltuvuse, Albaania Rahvavabariigi töörahvas kommunistliku partei juhtimisel asus sõjas purustatud rahvamajanduse taastamisele.

---

[1] Rahvademokraatia maade põhiseadusi, lk.25.

Itaalia ja saksa fašistid tekitasid Albaania majandusele suuri kahjusid. Nad purustasid 93 linna, 1285 küla, palju sildu, teesid, hävitasid olemasoleva tööstuse, ajasid ära tuhanded kariloomad.[1] 1945.a. moodustas tööstustoodang vaid 1/3 sõjaeelsest tasemest.[2]

Üldrahvaliku omandi kehtestamine oli tähtsaks vahendiks rahvamajanduse taastamisel. Üldrahvaliku omandi kehtestamine, ekspluateerimise likvideerimine kutsusid esile tööentusiasmi. See võimaldas rahvamajanduse kiiretempolise taastamise. Märkimisväärset abi osutas ka Nõukogude Liit ja teised sotsialistliku leeri maad, kuigi neil endil oli raskusi sõjatulemuste likvideerimisel.

Albaania rahval tuli taastamisperioodil ületada suuri raskusi. Oli puudus kvalifitseeritud töölistest, tehnikutest, puudus oli ka töövahendeist, materjalidest. Pealegi jätkus võitlus klassivaenlasega. Kukutatud klassid toetudes rahvusvahelisele reaktsioonile, püüdsid kõigi vahenditega peatada revolutsiooni arengut ja hävitada rahvademokraatlik kord. Võitlus kontrrevolutsiooniliste jõududega mõjus kahjustavalt ka maa majandusele. 1945.a., 1946.a. Albaania töörahvas kommunistliku partei juhtimisel purustas need sise- ja välisvaenlase kontrrevolutsioonilised väljaastumised.

---

1 П. Мансэса, Албания, lk. 27.

2 Развитие экономики (Обзор за 1954 г.), lk. 353.

Albaania rahva jõupingutuste tulemusel juba 1946.a. peamised tööstusharud andsid rohkem toodangut kui enne sõda. 1946.a. tööstuskogutoodang 5,4 % ületas sõjaeelse - 1938.a. taseme, mäetööstustoodang - 21 %.[1]

Albaania rahvas lühikese ajaga viis lõpule ka taastamistööd transpordi alal ja saavutati tulemusi ka põllunduse ja loomakasvatuse alal.

3) Kurss sotsialistlikule industrialiseerimisele.

Albaania rahvavalitsus ja partei ei võinud leppida ainult sõjaeelse taseme saavutamisega, kuna see oli Euroopa mahajäänuma agraarmaa tase. Nii näiteks 1938.a. Albaanias ühe elaniku kohta toodeti kivisütt 35 korda vähem kui Rumeenias, 95 korda vähem kui Bulgaarias, elektrienergiat 34 korda vähem kui Rumeenias, 22 korda vähem kui Bulgaarias.[2]

Ainukeseks õigeks teeks mineviku mahajäävuse likvideerimisel oli kogu rahvamajanduse ümberkorraldamine sotsialistlikel alustel.

Juba 1946.a. kui peamised tootmisvahendid olid riigi käes ja rahvamajanduse taastamine oli edukalt lõpule viidud Albaania töörahvas kommunistliku partei juhtimisel asus sotsialismi aluste rajamisele.

---

1 В. Смирнов, Свободная Албания, М. 1954, lk. 39.

2 В. В. Шьиц, Экономика, lk. 12.

Sotsialismi ülesehitamine rahvademokraatia maades toimub märksa soodsamates tingimustes, kui see toimus esimesel võitnud sotsialismi maal NSV Liidus, mis hõlbustab suurel määral sotsialistliku ülesehitustöö ülesannete lahendamist.

Juhindudes marksistlik-leninlikust õpetusest ja loovalt kasutades NSV Liidu ja teiste sotsialismi leeri maade kogemusi, Albaania Kommunistlik Partei töötas välja suure sotsialistliku ülesehitustöö plaani. Selle aluseks oli kaasaegse tehnikaga rahvusliku tööstuse rajamine. Lenin kirjutas: "Sotsialismi ainsaks materiaalseks aluseks võib olla mehhaniseeritud suurtööstus, mis suudab reorganiseerida ka põllumajanduse."[1] Tuli rekonstrueerida riiklik tööstus - sotsialistliku majanduse alus ja seejärel tõsta kogu rahvamajanduse taset.

Seega peamiseks sotsialismiehitamise lüliks on sotsialistlik industrialiseerimine, mis tähendab suurtööstuse, esmajärjekorras rasketööstuse arendamist, mis on vajalik kogu rahvamajanduse ümberkorraldamiseks eesrindliku masinalise tehnika alusel. Sotsialistlik industrialiseerimine tagab sotsialismi võidu, tagab riigi majandusliku ja tehnilise sõltumatuse kapitalistlikust maailmast ja riigi kaitsevõime.

Sotsialistlikul ülesehitustööl on aga igal rahvademokraatia maal oma spetsiifilised iseärasused, mis tu-

---

1 V.I.Lenin, Teesid ettekandeks VKP taktika kohta Kommunistliku Internatsionaali III kongressil, Teosed, 32.kd., lk.434.

lenevad konkreetsetest ajaloolistest tingimustest, sellest reaalsest olukorrast, milles neis maades revolutsioon toimus.

Albaania industrialiseerimise iseärasuseks on see, et esmajärjekorras riigis arendatakse neid tööstusharusid, milleks on olemas vajalikud majanduslikud ressursid ja mille toodangut Albaania eriti vajab sisemiste ja ekspordivajaduste rahuldamiseks. Saadud rahalisi vahendeid saab kasutada rahvamajanduse edasiseks arendamiseks. Siia kuulub maavarade tootmine ja ümbertöötlemine (kroomi- ja vasemaak, nafta, bituumen), elektrienergia, ehitusmaterjalide tootmine, metalli- ja puidutöötlemine, samuti kergetööstus. Seejuures tootmisvahendite tootmise arengutempo peab ületama tarbimisvahendite arengutempo.

Selline industrialiseerimise iseärasus oli võimalik seetõttu, et Albaania Rahvavabariik toetudes kogu sotsialistliku leeri maade industrialiseerimisele, saab vajalikke masinaid, seadmeid nendelt maadelt+ ja alles aja jooksul rajab oma masinaehituse.

Albaania Kommunistlik Partei lähtus õigesti seisukohast, et sotsialistlikul industrialiseerimisel on erilине tähtsus Albaania Rahvavabariigis, mis enne rahvademokraatlikku korda oli mahajäänud agraarmaa. Suurtööstuse, eeskätt rasketööstuse kui sotsialismi baasi rajamine tähendas sotsialistlike majandusvormide tugevnemist ja oli vajalik alus elanikkonna elutaseme tõstmisel. Sotsialistlik industrialiseerimine oli vajalik eeldus tööpuuduse

---

+ Üksikasjalisemalt sotsialistliku leeri maade koostöö kohta vt. käesolev töö lk. 46-50.

ja agraarse ülerahvastuse kaotamiseks. Sõjaeelsel perioodil emigreerusid igal aastal paljud inimesed, kes Albaanias ei suutnud endile tööd leida.

Albaania kommunistlik partei võttis peale rahvamajanduse taastamise lõppu kursi sotsialistlikule industrialiseerimisele. 8.-21.novembril 1948.a. toimus Albaania Kommunistliku Partei esimene kongress (kongressil nimetati kommunistlik partei ümber Albaania Tööparteiks). Kongress määras maa majanduse sotsialistliku arengu suunad. Kongressil võeti vastu otsus, milles toodi esile, et maa majanduslikuks ja kultuuriliseks arenguks, töötajate elutaseme tõstmiseks on vaja teostada maa industrialiseerimine ja elektrifitseerimine.[1]

Maa industrialiseerimist hakati teostama esimeste lühiajaliste rahvamajandusplaanide alusel. Põhilises osas toimub Albaania industrialiseerimine viie aasta plaanide ellurakendamisega.

Sotsialistliku majanduse alusel hakkasid Albaania majanduses kehtima uued majandusseadused, nagu rahvamajanduse plaanipärase arenemise seadus.

Tootmisvahendite ühiskondlikust omandusest tuleneb sotsialistliku majanduse plaanipärase arenemise vajalikkus ja võimalikkus. Tootmisvahendite ühistamise tulemusel kujundatakse vajalik proportsionaalsus tootmisvahendite ja tööjõu jaotamisel sotsialistliku rahvamajanduse harude vahel plaanipäraselt. Stiihilisus ja isevool on

---

[1] *Vt. Programm, lk. 82-83.*

tootmisvahendite ühiskondliku omanduse olemasoluga kokkusobimatud.

Albaania Rahvavabariigi 1946.a. Konstitutsiooni § 6-s on fikseeritud riikliku planeerimise põhimõte: "Rahva eluliste huvide kaitsmiseks, tema elutaseme tõstmiseks, samuti kõigi majanduslike võimaluste ja jõudude õige kasutamise eesmärgil suunab riik maa elu ja majanduslikku arenemist kooskõlas ühtse majandusplaaniga, toetudes majanduse riiklikule ja kooperatiivsele sektorile ning teostades üldist riiklikku kontrolli eramajandusliku sektori üle."[1]

1946.a. augustis moodustati Riiklik Plaanikomisjon. 1947. ja 1948.aastaks töötati välja rahvamajanduse rekonstrueerimise ja arendamise ühe aasta plaanid. Neis plaanides nähti ette mitmete olemasolevate tööstusettevõtete rekonstrueerimine uue tehnika baasil ning tööstustoodangu tõstmine.

Vastavalt Albaania Tööpartei esimese kongressi direktiividele töötati välja rahvamajanduse rekonstrueerimise ja arendamise kahe aasta plaan (1949-1950), mis nägi ette kogu Albaania rahvamajanduse tunduva tõusu. Rahvamajanduse arendamiseks assigneeriti üle 4,1 miljardi leki. Sellest summast üle 1 miljardi leki nähti ette kapitaalehituste finantseerimiseks.[2]

See võimaldas hakata ehitama selliseid suurettevõtteid nagu J.V.Stalini nimeline tekstiilikombinaat, võim-

---

[1] Rahvademokraatia maade põhiseadusi, lk.25.

[2] П. Мапжка, Албания, lk. 40.

susega 20 milj. meetrit kangast aastas (s.o. 16,6 m ühe elaniku kohta), 8.Novembri nimelist suhkrutehast+ võimsusega 10 tuh. tonni suhkrut aastas jt. ettevõtteid.

Albaania Tööpartei hakkas suurt tähelepanu osutama elektrienergia tootmise suurendamisele, lähtudes V.I.Lenini juhtnöörist, et elektrienergia tähendab kõigi tööstusharude, transpordi ja põllumajanduse arengut uue tehnika alusel. 1947.a. hakati Tiraana ligidal Mati jõel ehitama V.I.Lenini nimelist hüdroelektrijaama, mille käikulaskmisega elektrienergia tootmine pidi kasvama 10 korda ja hüdroelektrijaama käikulaskmine pidi kindlustama Tiraana täieliku varustamise elektrienergiaga.[1] Vanas Albaanias puudusid hüdroelektrijaamad, olid vaid mõned naftal ja söel töötavad soojuselektrijaamad.

Kõik nimetatud kolm suurehitust lasti käiku esimese viisaastaku alguses (novembris 1951 - Albaania Kommunistliku Partei asutamise X aastapäeva auks). Suurt osa nimetatud ehitusobjektidel etendasid Albaania noored. 1950.a. Albaania Rahvakogu Presiidium autasustas Albaania Töötava Noorsoo Liitu I järgu Tööordeniga tema väljapaistvate teenete eest 30 tuhande noormehe ja neiu mobiliseerimisel kahe aasta plaani suurehitustele.[2]

Nii ühe aasta plaanide kui ka kahe aasta plaani realiseerimisel arendati kõigepealt neid tööstusharusid,

---

+ Vanas Albaanias ei olnud ühtegi suhkrutehast.

1 П. Маняха, Албания, lk. 41.

2 В. Смирнов, Свободная Албания, lk. 48.

mille toodangu järgi oli suurem nõudmine ja mille arendamiseks olid riigil küllaldased tooraineressursid.

Suurt tähelepanu Albaania Tööpartei ja valitsus osutasid mäetööstuse arendamisele, kuna Albaania maapõues leiduvad suured nafta-, loodusliku bituumeni, kivisöevarud, samuti leidub boksiiti, vase-, magneesiumi-, nikli- ja rauamaaki, mille toodangut vajati siseriigis. Mäetööstuse areng tegi võimalikuks ka mäetööstustoodangu ekspordi. 1950.aastaks saavutati suuri tulemusi mäetööstuse alal.

Üksikute mäetööstusharude toodangu tõus tuhandetes tonnides.[1]

	1938.a.	1950.a.
kivisüsi	3,7	40,9
nafta	108,1	131,8
kroomimaak	7,0	52,2
looduslik bituumen+	17,0	26,0

Kui enne sõda Albaanias vasemaaki üldse ei kaevandatud, siis rahvademokraatlikus Albaanias pandi alus vasemaagi kaevandamisele Rubiki kaevandustes, Mati jõe basseinis Albaania põhjaosas.

Enne rahvademokraatlikku korda metallitööstustoodang oli importkaubaks, mistõttu metallitooted olid kalli-

---

1 Пятнадцать лет, lk. 89.

\+ В.В. Швец, Экономика, lk. 52.

hinnalised ja talupojad olid sunnitud kasutama puuatru ja -äkkeid. Albaania Tööpartei ja valitsus panid suurt rõhku oma metallitöötlemistööstuse rajamisele. Ehitati väikesed mehhaanikatöökojad Tiraanas, Durrësis, Shkodëris ja Vloras. 1948.a. hakati ehitama suurt Enver Hoxha nimelist metallitöötlemistehast. Juba samal aastal hakkas tehas välja laskma masinate tagavaraosi, 1950.a. alates hakkas tehas tootma ka põllutööriistu.

Arenes ka ehitusmaterjalide tööstus. Albaania omab küllaldase tooraine baasi puidutöötlemistööstuse arendamiseks. Ligikaudu 47 % territooriumist on kaetud metsaga.[1] Kuigi Albaanias on suured metsarikkused, olid vanas Albaanias ainult mõned väikesed metsasaagimisettevõtted. Puidutöötlemistööstus peaaegu puudus. Puitu kasutati peamiselt kütteks. Rahvademokraatliku korra tingimustes naftatööstuse arenguga vähendati puidu kasutamist kütteks ja hakati puitu rohkem kasutama ehitusmaterjaliks. Puidutöötlemistööstuse algust võib tegelikult lugeda alles esimesest viisaastakust peale.

Tõusu näitas ka tsemenditootmine. Kui sõjaeelses Albaanias toodeti tsementi ühe elaniku kohta 8,7 kg, siis 1950.a. - 13,1 kg.[2]

Edu saavutati ka kergetööstuse osas. Tõusis puuvillariide ja nahkjalatsite tootmine. Kui 1938.a. toodeti

---

1 *Развитие экономики (Обзор за 1958 г.), lk. 101.*

2 *„Проблемы мира и социализма", lk. 12.*

puuvillaseid kangaid 0,4 miljonit meetrit, siis 1950.a. toodeti 1,1 miljonit meetrit. Nahkjalatsite tootmine samal ajavahemikul suurenes 220 tuhandelt paarilt 291 tuhandele paarile.[1] Villaseid kangaid 1950.a. Albaanias veel ei toodetud.

Albaanias suur tähtsus on põllumajandusel, kuid vanas Albaanias põllumajanduslikku toorainet töötlev tööstus, sealjuures ka toiduainete tööstus peaaegu puudus. Sõjajärgses Albaanias algas kiire toiduainete tööstuse tõus. 1949.-1950.a. toiduainete tööstustoodang moodustas 175 % 1938.a. tasemest.[2] Suhkrut hakati Albaanias esmakordselt tootma 1948.a.

Vaadeldaval perioodil Albaania tööstuses ülekaalus oli tarbimisesemete tootmine. Ühe- ja kahe aasta plaanide täitmise tulemusel tunduvalt laienes tööstuskaupade tootmine, mis võimaldas rahuldada elanikkonna vajadusi laiatarbekaupade järgi suures osas juba kohaliku toodanguga ja piirata importi.

Kui 1938.a. Albaanias toodeti 640 miljoni leki väärtuses tarbimisvahendeid, siis 1950.a. - 2505 miljoni leki väärtuses, tootmisvahendite toodangu väärtus oli vastavalt 186 ja 761 miljonit lekit. Kuid tootmisvahendite tootmine kasvas kiiremini kui tarbimisesemete tootmine. 1950.a. tootmisvahendite tootmine kasvas 410 %,

---

1 Пятнадцать лет, lk. 89.

2 План развития, lk. 415.

tarbimisvahendite tootmine 391 % 1938.a. võrreldes.[1]

Rahvademokraatliku korra tingimustes tööstustoodang tunduvalt suurenes. 1950.a. tööstuskogutoodangu väärtus moodustas 3266 miljonit lekit (1950.a. hindades) või 395 % 1938.a. võrreldes. Seega tööstusekogutoodang neli korda ületas 1938.a. taseme.[2] Kasvas tööstustoodangu osa Albaania rahvamajanduses. 1938.a. tööstuskogutoodangu osa rahvamajanduses oli 9,8 %, siis 1950.a. - 27,5 %.[3]

Industrialiseerimiseks vajalike vahendite peamiseks allikaks Albaanias nagu teisteski rahvademokraatiamaades oli sotsialistliku sektori akumulatsioon. Sotsialistliku sektori osa tööstuses, mis 1946. ja 1948.a. oli 73 % tõusis 1950.aastaks 95,0 %-le.[4] Industrialiseerimiseks kasutati samuti ka osa töötajate säästudest riigilaenude kujul. 1949.a. Albaania valitsus laskis välja majanduse ja kultuuri arendamise riikliku laenu summas 250 milj. lekit.[5] Albaania töörahvas aktiivselt võttis osa riigilaenu realiseerimisest. Edasi industrialiseerimise otstarbel võeti linna ja maa kapitalistlikelt elementidelt ära osa nende tuludest, eeskätt nende elementide progressiivse maksustamise teel.

---

1 В. В. Швец, Экономика, lk. 34.

2 План развития, lk. 414.

3 Материалы III съезда АПТ, lk. 42.

4 О народной демократии в странах Европы, M. 1956, lk. 154.

5 П. Манюса, Албания, lk. 53-54.

Suurt abi juba industrialiseerimise esimestel aastatel (1947-1950) osutasid Albaaniale Nõukogude Liit ja teised sotsialistliku leeri maad.

Kõik see aitas kaasa Albaania Rahvavabariigi finantsilise olukorra parandamisele. Finantssüsteemi kindlustamist väljendab eriti see fakt, et 1949.a. riigieelarve esmakordselt oli ilma defitsiidita, s.t. et saavutati kulude ja tulude tasakaal. Järgnevatest aastatest peale juba riigieelarve tulud ületasid kulud.

4) Abinõud põllumajanduse ümberkorraldamiseks.

Suured muudatused toimusid rahvademokraatliku korra tingimustes ka Albaania põllumajanduses. Maareform ja teised sotsiaalmajanduslikud abinõud, mis võeti kasutusele rahvavalitsuse poolt töötava talurahva huvides võimaldasid tootlike jõudude kiiremat arengut põllumajanduses.

Juba 1946.a. külvipind moodustas 263 tuhat hektarit või 19 % rohkem kui 1938.a.[1] Seega külvipindade taastamine toimus võrdlemisi lühikese ajaga ja juba 1946.a. külvipind ületas sõjaeelse taseme.

Sõja ja okupatsiooni perioodil eriti kannatada sai karjakasvatus. Karjahulk vähenes 1/4 võrra. Peale sõja lõppu Albaania valitsus ja Tööpartei juhtimisel ja suunamisel Albaania talupojad saavutasid suurt edu kariloomade hulga suurendamisel. 1946.a. juba kariloomade arv oli

1 Планы развития, lk. 415.

114 % 1938.a. tasemest. Kariloomade arvu taastamine toimus peamiselt väikekariloomade (lammaste, kitsede) arvel.[1]

Edasi oli vaja kindlustada põllumajanduse kiire tõus, mis oli suure tähtsusega kogu rahvamajanduse huvide seisukohalt. Juhindudes marksistlik-leninlikust õpetusest ja kasutades ära NSV Liidu kogemusi sotsialismi ehitamisel, Albaania Rahvavabariigi Tööpartei esimestest rahvavõimu aastatest peale võttis kursi põllumajanduse sotsialistlikule ümberkujundamisele, sest killustatud üksiktalupoegade majapidamised ei võimalda Albaania põllumajandusel ületada tema mahajäävust.

Esimesteks sotsialismi kolleteks Albaania põllumajanduses olid riiklikud põllumajanduslikud ettevõtted (riigimajandid), mis rahvademokraatliku riigi poolt rajati kohe peale maa vabastamist osal mõisnikelt agraarrevolutsiooni käigus äravõetud maadel. Suurem osa maid agraarreformi tulemusel läks talupoegade eraomandiks.

Albaania riigimajandid on NSV Liidus esinevate sovhoositüüpi sotsialistlikud põllumajanduslikud ettevõtted kus tootmisvahendid ja kogu toodetav produktsioon kuuluvad riigile. Riigimajandeil on tunduvalt paremad võimalused masinate kasutamiseks, melioratsioonitööde teostamiseks, saagikuse tõstmiseks võrreldes üksiktalupoegadega.

Riigimajandid algusest peale pidevalt suurendavad maafondi tänu melioratsioonitöödele. Kui võtta riigima-

---

1 В.В. Швец, Экономика, lk. 68.

jandite maafond 1947.a. võrdseks 100-ga, siis 1948.a. maafond oli 146 ja 1950.a. - 204.[1]

Vastavalt uudismaade kasutuselevõtmise arvel järjest suurenes riigimajandite arv. Nii näiteks 1946.a. oli 12 riigimajandit, 1950.a. - 14 riigimajandit, mis omasid 4,5 % kõigist haritavatest maadest.[2]

Üha rohkem riigimajandites suurenes põllutööde mehhaniseerimine. Pidevalt kasvas riigimajandite traktorite ja kombainide park. Kui arvestada riigimajandite traktorite hulk 1947.a. võrdseks 100-ga, siis 1951.a. võrdus nende arv 228-ga.[3]

Riigimajandid kui kõrgelt mehhaniseeritud ja suure kaubalisusega sotsialistlikud ettevõtted võimaldavad Albaania talupoegadel veenduda sotsialistliku suurmajapidamise eelistes.

Tähtis on riigimajandite abi kogu Albaania põllumajanduse tõstmisel. Riigimajandid osutasid juba algusest peale suurt abi üksiktalupoegadele, samuti põllumajanduse kooperatiividele põllutööde teostamisel, varustasid neid sordiseemnega, tõuloomadega, viljapuuistikutega.

Teiseks sotsialistliku põllumajanduse vormiks said põllumajanduslikud tootmiskooperatiivid. Põllumajanduslike tootmiskooperatiivide organiseerimisel Albaania Tööpartei ja valitsus lähtusid kolhooside ülesehitustöö kogemustest NSV Liidus. Need kogemused näitasid, et kõi-

---

1 В. В. Шьец, Экономика, lk. 73.

2 Развитие экономики (Обзор за 1954 г.), lk. 362.

3 В. В. Шьец, Экономика, lk. 75.

gist tootmiskooperatiivide vormidest tagab kõige suuremal määral kolhoosnikute isiklike huvide ja kolhoosi ühiskondlike huvide õige ühendamise põllumajanduslikartell, soodustades eilsete üksiktalupoegade kasvatamist kollektivismi vaimus ja tagab põllumajanduse tootlike jõudude kiire arengu.

Albaania sotsialistliku põllumajanduse aluseks said põllumajanduslikud tootmiskooperatiivid, mis on ühetüübilised Nõukogude kolhoosidega. Peamiselt rajati Albaania Rahvavabariigis kõrgemat tüüpi põllumajanduslikke kooperatiive, mille aluseks on tootmisvahendite ühiskondlik omandus ja kollektiivne töö.

Esimesed põllumajanduslikud kooperatiivid rajati 1946.a. Nende arv pidevalt tõusis. 1948.a. toimunud Albaania Tööpartei esimesel kongressil pöörati suurt tähelepanu põllumajanduse koopereerimisele ja põllumajanduse toodangu tõstmisele. Kongress püstitas kõigi põllutööliste ja talupoegade ette ülesande - jõuda selleni, et maa vajadused rahuldataks täielikult oma teraviljaga ja areneva tööstuse vajadused tooraine järgi. Selleks on vajalik individuaalmajapidamiste ühinemine kõrge tootlikkusega põllumajanduslikesse kooperatiividesse.[1]

Neid kongressi poolt püstitatud ülesandeid kahe aasta plaani raames veel ei suudetud lahendada, kuid Tööpartei otsused etendasid suurt tähtsust põllumajanduse edasisel koopereerimisel ning põllumajandustoodangu

---

[1] Vt. *В. Смирнов, Свободная Албания, lk. 28.*

tõstmisel. 1948.a. põllumajanduslike kooperatiivide arv tõusis 56-le, 1950.a. nende arv oli juba 90.[1]

Esimeste kooperatiivide organiseerimine kuni 1949.a. toimus põllumajandusliku artelli põhikirja alusel, mille järgi põllumajandusliku kooperatiivi tulud jaotati artelli liikmete vahel proportsionaalselt artelli astujate poolt artellile antud maa suurusele. Selline tulude jaotus teatud määral võimaldas kapitalistlike tendentside arengut põllumajanduslikes kooperatiivides. Suurt tähtsust põllumajanduslike kooperatiivide arengus omas uue ühtse põhikirja vastuvõtmine 1949.a. veebruaris, Tiraanas toimunud Vabariikliku põllumajanduslike tootmiskooperatiivide esindajate esimesel kongressil. Põhikirja aluseks olid NSV Liidu põllumajandusliku artelli printsiibid. Uues vastuvõetud põhikirjas oli ette nähtud, et talupojad astuvad kooperatiivi liikmeks eranditult vabatahtlikul alusel. Talupoeg, astudes kooperatiivi liikmeks annab kollektiivseks kasutamiseks maa, tööloomad ja põllumajandusliku inventari. Põllutööd tehakse kollektiivselt. Põhikirjas oli antud ka tööpäevade miinimum, mida peab tegema iga kooperatiivi liige. Töötasustamine uue põhikirja järgi hakkas toimuma sotsialismi printsiibi alusel - kooperatiivi liikme poolt tehtud töö hulga ja kvaliteedi järgi. Põhikirjas nähti ette isiklikus kasutuses oleva õueaiamaa suurus 0,3 hektarit, isiklikus kasutuses olevate kariloomade arv viidi sõltuvusse perekonnaliikmete ar-

---

1 В. В. Швец, Экономика, lk. 70.

vust.[1] Selliselt uues põhikirjas olid kajastatud kooperatiivi liikmete ühiskondlikud ja isiklikud huvid. Uus-põhikiri aitas kaasa põllumajanduslike tootmiskooperatiivide kindlustamisele.

Suurt tähtsust Albaania põllumajanduslike kooperatiivide arengus etendas Albaania talupoegade delegatsiooni külaskäik NSV Liitu 1949.a. Tutvuti NSV Liidu sotsialistliku põllumajanduse saavutustega, rikastuti uute kogemustega.

Suurt abi põllumajanduslikele kooperatiividele antakse Albaania riigi poolt. Aastast aastasse suureneb riigi poolt kooperatiividele antav põllumajanduslik krediit.

Põllumajandusliku krediidi kasv miljonites lekites:[2]

1946	-	3,0
1947	-	3,4
1948	-	9,0
1949	-	13,3
1950	-	28,9

1950.a. oli Albaanias ligi 90 põllumajanduslikku kooperatiivi, mis ühendasid 4517 talumajapidamist, s.o. 3 % kõigist talumajapidamistest ja 20,2 tuhat hektarit külvipinda, s.o. 5 % vabariigi üldisest külvipinnast.[3] Need arvud näitavad, et Albaania Rahvavabariigi ees olid suu-

---

1 П. Манчжа, Албания, lk. 50.

2 В. В. Швец, Экономика, lk. 78.

3 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 310.

red ülesanded maa edasisel põllumajanduse koopereerimisel.

Sotsialistliku suurtööstuse juhtiv osa põllumajanduse sotsialistlikul ümberkujundamisel teostus Nõukogude Liidus ja rahvademokraatia maades masina-traktorijaamade kaudu. Masina-traktorijaamad võimaldavad õigesti ühendada põllumajanduslike kooperatiivide liikmete initsiatiivi oma kollektiivmajandite rajamisel ja arendamisel sotsialistliku riigi juhtiva tegevuse ja abiga. Kuna Albaania Rahvavabariigis puudub raskemasinaehitustööstus, siis kaasaegseid põllutöömasinaid Albaania Rahvavabariik saab Nõukogude Liidult ja teistelt sotsialistliku leeri maadelt.

Esimesed 4 masina-traktorijaama organiseeriti Albaania Rahvavabariigis 1947.a. Nende arv pidevalt suureneb. 1949.a. oli juba 7 masina-traktorijaama, 1950.a. - 10.[1]

Kui vanas Albaanias olid põllumajanduses kasutusel vaid 32 traktorit ja needki mõisamajapidamistes, siis hoopis teist pilti pakub rahvademokraatlik Albaania. Masina-traktorijaamade traktorite arv (ümberarvestatult 15-jõulisteks) 1947.a. oli 60, 1949.a. - 216 ja 1950.a. - 248. Samuti suurenes samal ajavahemikul masina-traktorijaamade poolt teostatav põllutööde maht. Kui tehtud tööde maht tuhandetes pehmekünnihektarites 1947.a. moodustas 7,1, siis 1949.a. - 34,9 ja 1950.a. - 50,5.[2]

---

1 *Развитие экономики (Обзор за 1954 г.)*, lk. 362.

2 Sealsamas.

Masina-traktorijaamad vaadeldaval perioodil teenendasid mitte ainult sotsialistlikke põllumajandeid, vaid ka üksiktalupoegi. Ellu viies üldist peajoont põllumajanduse järkjärgilisele sotsialistlikule ümberkorraldamisele, kasutas riigivõim Albaanias nagu teisteski rahvademokraatiamaades põllumajanduse edasiseks tõusuks ühtlasi veel ammendamata võimalusi isiklikule tööle rajatud individuaalmajapidamise arendamiseks. Et kergendada põllutööde mehhaniseerimist üksiktalumajapidamistes hakati kasutama põllupiiride likvideerimise meetodit. Riigi poolt anti üksiktalupoegadele ka krediidialast, agrotehnilist abi.

Albaania põllumajanduse sotsialistlik ümberkorraldamise suund, samuti suhtumine isiklikule tööle rajatud individuaalmajapidamisse leiab väljenduse ka Albaania Rahvavabariigi Konstitutsiooni § 12-s:+ "Riik soodustab põllumajanduse sotsialistlikku arengut riiklike põllumajanduslike ettevõtete, masina-traktorijaamade organiseerimise teel ja annab abi põllumajanduslikele kooperatiividele ja teistele töötavate talupoegade ühinemisvormidele, mis püstitatakse vabatahtlikul alusel.

Riik eriti kaitseb väike- ja kesktalupoegi oma majanduspoliitika, krediidi- ja maksusüsteemiga."[1]

Põllumajanduse sotsialistlik ümberkorraldamine võimaldab aastast aastasse suurendada põllumajanduse toot-

---

+ On kasutatud 1947.a. Konstitutsiooni teksti, kuna 1946.a. Konstitutsioonis ei ole fikseeritud põllumajanduse sotsialistlik ümberkorraldamine.

1 *Конституции стран народной демократии*, М. 1958, lk. 8.

likkust. Albaania põllumajanduse juhtiv haru on maaviljelus. Albaania looduslikud tingimused võimaldavad kasvatada väga mitmesuguseid põllumajanduskultuure. Peamiseks põllumajandusrajooniks on mereäärsed tasandikulised alad ja mägedevahelised orud. Teraviljakultuuridest kasvatatakse peamiselt nisu ja maisi, kusjuures viimase osa tõusis just rahvademokraatliku korra ajal. Kasvatatakse veel otra, kaera, riisi.

Albaania Tööpartei ja valitsus on alati suurt tähelepanu pööranud teraviljaprobleemile. Sellel tulemusel on teraviljatoodang tunduvalt tõusnud.

Teraviljatoodang tuhandetes tonnides.[1]

1938.a.	1946.a.	1947.a.	1948.a.	1949.a.	1950.a.
144	150	264	241	250	205

Teraviljatoodangu langus 1950.a. oli tingitud põuasest suvest, kuid tänu külvipindade suurenemisele teraviljatoodang 1950.a. ületas 10 % sõjaeelse taseme.

Albaania Tööpartei luges teraviljaprobleemi lahendamist üheks tähtsamaks Albaania põllumajanduse eesseisvaks ülesandeks, kuna Albaania neil aastail jätkas teravilja importi.

Suur tähtsus Albaania põllumajanduses on ka tehniliste kultuuride kasvatamisel. Sõjaeelsel perioodil kas-

---

[1] В.В. Швец, Экономика, lk. 64.

vatati tehnilistest kultuuridest peamiselt tubakat. Puuvilla kasvatati vähe, suhkrupeedi kasvatamine puudus täielikult. Rahvademokraatliku korra ajal algas põllumajanduslikku toorainet töötlevate ettevõtete rajamine, mis suurendas nõudmist põllumajandusliku tooraine järgi.

Tehniliste kultuuride külvipinna laienemist hektarites näitab järgmine tabel:[1]

1938.a.	1946.a.	1947.a.	1948.a.	1949.a.	1950.a.
3000	4000	14 000	25 000	21 000	31 000

1950.a. puuvilla külvipind kasvas sõjaeelsega võrreldes 52 korda, lina ja kanepi külvipind - 24 korda, tubakal - 77 %.[2] 1947.a. hakati Albaanias esmakordselt suhkrupeeti kasvatama, mille toodang 1950.a. oli juba 6,2 tuh. tonni.[3]

Suurt tähelepanu rahvademokraatliku korra ajal hakati pöörama juurvilja kasvatamisele, et kindlustada linnade ja töölisasulate elanike vajaduste rahuldamine vastavate produktide järele. Suurt abi juurvilja kasvatamisel põllupidajaile osutasid tööstusettevõtete kollektiivid, organiseerides linnalähised majapidamised, kus kollektiivselt kasvatati juurvilja.

---

1 *В. В. Швец, Экономика, lk. 65.*

2 *Планы развития, lk. 415.*

3 *„Проблемы мира и социализма," lk. 20.*

Suurt tähelepanu osutati ka söödakultuuride külvipinna laienemisele, mis oli vajalik loomakasvatuse huvides.

Köögivilja- ja söödakultuuride külvipinna tõus tuhandetes hektarites.[1]

	1938	1948	1950
Köögiviljakultuurid	4	11	12
Söödakultuurid	2,5	11	18

Tähtis koht põllumajanduslikus tootmises kuulub tsitrusviljadele, viinamarjadele ja oliivipuudele, kuid nende kultuuride peamine aretamine kuulub hilisemasse perioodi.

Seega ajajärgul 1946-1950 eriti kiiresti kasvas tehniliste kultuuride, juurvilja, söödakultuuride külvipind, osalt teravilja külvipinna arvel, osalt uudismaade ülesharimise teel.

Selleks, et suuremal määral kindlustada areneva tööstuse varustamine põllumajandusliku tooorainega, samuti elanikkonna varustamine toiduainetega, otsustav ülesanne oli külvipindade suurendamine uudismaade arvel. Peale sotsialistlike majandite uudismaade harimisest võtsid osa ka üksiktalupojad, kuna feodaalide maaomandi likvideerimine innustas ka üksiktalupoegi uudismaade harimisele.

---

1 В.В. Шевц, Экономика, lk. 65.

Albaania Rahvavabariigis hakati teostama nii soostunud alade kuivendamist kui ka põuaste rajoonide niisutamist. 1950.a. niisutavate maade pindala suurenes 39 tuh. hektarile 29 tuh. hektarilt 1938.a.[1] Uudismaade harimise tulemusel toimus pidev kuigi aeglane külvipindade kasv.

Külvipinna struktuur tuhandetes hektarites.[2]

1946.a.	1947.a.	1948.a.	1949.a.	1950.a.	võrdlusprotsent 1950.a. /1938.a.
263	305	317	323	330	149

Tähtsaks põllumajanduse probleemiks sai saagikuse tõstmise probleem. Külvipind kasvas kuigi aeglase tempoga, aga saagikus jäi madalaks. Eriti madal saagikus oli kuiva suve tõttu 1950.a. Maisi, puuvilla, tubaka saagikus oli madalam sõjaeelsest tasemest. Üheaastaste ja kaheaastase rahvamajandusplaanide raames veel ei suudetud luua vajalikke tingimusi saagikuse tõstmiseks. Neile aastaile langes ka klassivõitluse teravik külas, mis oli esile kutsutud küla ekspluataatorlike elementide poolt. Selline olukord tunduval määral takistas põllumajandusliku tootmise kasvu.

Albaania Rahvavabariigis tähtsal kohal on ka karjakasvatus. Kuid loomakasvatus ajajärgul 1946-1950 võrrel-

---

1 В.В. Шевц, Экономика, lk. 67.

2 Samas, lk.62.

des sõjaeelse perioodiga ei saavutanud sellist tõusu kui põllundus. Põhjusteks olid: loomade arvu tunduv vähenemine sõja tagajärjel; suurte karjade ülevõtmine, sotsialistlike majandite loomine kutsus esile klassivõitluse külas, mille üheks vormiks oli loomade massiline tapmine kulaklike elementide poolt; puudusi oli ka põllumajanduse juhtimisel partei- ja majandusorganite poolt; ei stimuleeritud talupoegade huvi karjakasvatuse vastu; nõrgaks kohaks oli söödabaasi vähesus, mille tulemusel loomade produktiivsus oli väike. Nimetatud põhjustel kariloomade arv 1948.-1949.a. vähenes 14 % 1946.a. võrreldes.[1]

Partei ja valitsus 1950.a. hakkasid rohkem tähelepanu pöörama loomakasvatusele. Rajati esimesed karjakasvatusfarmid, kus pöörati suurt tähelepanu loomade arvulisele kasvule, tõu parandamisele, söötade kasvatamisele ja varumisele. Kuid 1950.a. veel ei saavutatud kariloomade üldarvu osas sõjaeelset taset. Tunduv tõus oli sea- ja linnukasvatuse osas.

Kui võtta põllumajanduskogutoodang tervikuna, siis 1950.a. põllumajanduskogutoodang rahalises väärtuses arvestatuna moodustas 4780 milj. lekit, seega peaaegu 3-kordselt ületas 1938.a. taseme.[2]

Kui võrrelda põllumajanduse kasvu tööstuse kasvuga rahvademokraatliku korra algperioodil võib märkida, et põllumajanduse areng Albaanias toimus tunduvalt aeglase-

---

1 *В. В. Ильиц, Экономика, lk. 68.*

2 *В. Смирнов, Свободная Албания, lk. 18.*

malt kui tööstuse areng. Kui tööstuslik tootmine suurenes 1950.a. 4 korda 1938.a. võrreldes, siis põllumajanduslik tootmine suurenes ainult 30 %.[1]

Albaania Rahvavabariigi Tööpartei ja valitsuse ees olid seega suured ülesanded põllumajandustoodangu tunduva tõusu saavutamiseks, et rahuldada elanikkonna vajadused põllumajandussaaduste järgi ja varustada tööstus toorainega.

5) Transport.

Kõige suuremaid muudatusi rahvademokraatliku korra tingimustes saavutati transpordi osas. Enne Teist maailmasõda transport oli üks kõige mahajäänum rahvamajandusharu Albaanias. Vanas Albaanias ei olnud raudteid, kui mitte arvestada kitsarööpmelist Selenice-Vlora vahelist liini. Maanteed olid vaid suuremate linnade vahel. Merelaevandus ei omanud praktiliselt mingit majanduslikku tähtsust. Peatranspordivahendiks oli hobuveotransport. Paljud mägirajoonid ei omanud mingit ühendust maa peamiste asustatud punktidega.

Selline transpordi olukord mõjus negatiivselt kogu rahvamajanduse arengule. Seetõttu kui peale rahvavõimu kehtestamist algas Albaania rahvamajandusharude tormiline areng Albaania Rahvavalitsus ja Tööpartei osutasid suurt tähelepanu kaasaegse mehhaniseeritud transpordi rajamisele.

---

[1] В.В. Шеху, Экономика, lk. 78.

Juba esimesel sõjajärgsel aastal olid taastatud kõik sillad, maanteed, samuti Albaania peamised sadamad - Durrës ja Vlora. Peale taastamistööde lõppu oli vaja alata raudteede ehitamisega, tunduvalt laiendada maanteede võrku, suurt tähelepanu pöörata autotranspordile kui peamisele transpordiliigile sisemaal ja meretranspordile kui peamisele ühendusvahendile välisriikidega.

Vastavalt rahvamajanduse arendamise ja rekonstrueerimisplaanide (1947-1950) ellurakendamisega saavutati suuri edusamme kaasaegse transpordi rajamisel. Eriti võib märkida Albaania noorte osa raudteede ja maanteede ehitamisel. Raudteede osatähtsust iseloomustades ütles Lenin, et nad on "üks avaldus kõige ilmsemast linna ja maa vahelisest, tööstuse ja põllumajanduse vahelisest seosest, millel sotsialism tervenisti rajaneb."[1]

Esimene raudtee - 43 km, mis ühendab Durrësi ja Pekini - valmis 1947.a. 1948.-1949.a. ehitati teine raudteeliin Tiraana ja Durrëse vahel (37 km). Durrës-Tiraana liinile ehitati harutee (7 km). 1950.a. ehitati raudtee Pekini linnast Elbasani linnani (32 km).[2] Nii oli Durrëse sadam raudtee kaudu ühendatud Elbasani linnaga.

Lühikese ajaga ehitati maantee Kukes-Peškopia, mis ühendas rea kaugeid mägirajoone omavahel ja saadi ühen-

---

1 V.I.Lenin, Lõppsõna järjekordsete ülesannete kohta peetud ettekandele ülevenemaalisel Kesktäitevkomitee istungil 29.aprillil 1918, Teosed, 27.kd., lk.278.

2 В.В.Шварц, Экономика, lk. 59.

dus ka Albaania pealinnaga. Ehitati veel mitmed uued teed, mis ühendasid olemasolevaid automagistraale uusehitustega. Uute maanteede ehitamise kõrval suurt tähelepanu pöörati olemasolevate maanteede korrastamisele.

1950.a. vedas autotransport 4 korda rohkem kaupu kui 1938.a. ja 13 korda rohkem reisijaid kui 1938.a.[1]

Edu saavutati ka laevanduse arendamisel. Arenes rannasõidulaevandus, millega vabastati osa raudtee- ja autotranspordi vedusid.

1948.a. alustati laevaehitustehase ehitamist, mida esimesel viisaastakul laiendati.

1950.a. meretranspordi kaubaveokäive 11 korda ületas 1938.a. taseme.[2]

Seega juba esimese viisaastaku eel pandi alus kaasaegsetele transpordiliikidele.

6) Sotsialistliku leeri maade majanduslik koostöö.

Kõik need saavutused Albaania Rahvavabariigi majanduses aastail 1945-1950 olid võimalikud vaid sotsialistliku leeri maade vahelise rahvusliku koostöö tingimustes.

Sotsialistliku leeri maade majanduslik koostöö kujutab endast rahvusvaheliste suhete uut tüüpi, missugust ajalugu ei ole veel tundnud. Need vastastikused suhted

---

1 *Планы развития*, lk. 415.

2 Sealsamas.

rajanevad täieliku võrdõiguslikkuse, territoriaalse terviklikkuse, riikliku sõltumatuse ja suveräänsuse austamise, üksteise siseasjadesse mittevahelesegamise printsiipidel. Erinevalt kapitalistlikust korrast ei kujune tööjaotus sotsialistliku leeri riikide vahel sundimise ja vägivalla abil, vaid võrdõiguslike riikide vennaliku koostöö ja sotsialistliku vastastikuse abistamise alusel.

Sotsialismi maailmasüsteemi maade majandusliku koostöö vormideks on väliskaubandus, krediitide andmine, teaduslik ja tehniline abistamine, koostöö kaadri ettevalmistamisel, majandusliku ülesehitustöö kogemuste vahetamine.

Albaania Rahvavabariigi valitsuse poliitika oli algusest peale suunatud maa majandusliku ja poliitilise iseseisvuse kindlustamisele ning sõbralike suhete loomisele sotsialistliku leeri maadega. Lääne imperialistlike riikide püüded Albaaniat majanduslikku ja poliitilisse isolatsiooni tõmmata ebaõnnestusid.

Albaania täieliku vabanemise päevil 1944.a. oktoobris Albaania rahvavalitsus avaldas deklaratsiooni, mille § 5-s oli esile toodud, et "Albaania valitsus vaatab läbi kõik poliitilised, sõjalised ja majanduslikud kokkulepped, mis Zogu valitsuse poolt on sõlmitud välismaa riikidega ja muudab neist need, mis on suunatud Albaania rahva ja riigi huvide vastu."[1]

Nimetatud deklaratsioon omas suurt tähtsust maa ma-

---

[1] Ut. M. Лесков, Новая Албания, М. 1947, lk. 14.

jandusliku iseseisvuse kindlustamisel. Sama eesmärki teenis ka väliskaubanduse monopol, mis oli Albaania Rahvavabariigi rahvamajandusele kindlaks kaitseks imperialistlike riikide majandusliku agressiooni vastu ja võimaldas väliskaubanduslike sidemete laiendamist sotsialistliku leeri maadega.

Vaatamata sellele, et Nõukogude Liidul oli majanduslikke raskusi sõjatulemuste likvideerimisel, osutas ta Albaania Rahvavabariigile abi Albaania vabanemise esimestest päevadest peale. Nõukogude Liit juhendudes kõigi rahvaste suveräniteedi ja võrdõiguslikkuse kaitsmise printsiibist 10.novembril 1945.a. tunnustas Albaania Rahvavabariiki ja kehtestas temaga diplomaatilised ja kaubanduslikud suhted. Albaania Rahvavabariik sõlmis diplomaatilised ja kaubanduslikud suhted kõigi rahvademokraatiamaadega.

Juba 1945.a. sõlmiti Nõukogude Liidu ja Albaania valitsuse vahel kokkulepe, mille alusel Nõukogude Liit saatis Albaaniasse suurel hulgal teravilja ja mitmeid teisi kaupu. Abi teravilja näol oli hädavajalik, kuna sõjast tingitud raskustele lisandus veel tugev põud,mis tekitas kahju teraviljasaagile.

Ennesõjaaegse Albaania väliskaubanduses Itaaliale kuulus 80 % Albaania ekspordist ja 1/4 impordist.[1] Sotsialistliku leeri maade osa 1937.a. oli vaid 6,7 % Albaania impordis ja 0,9 % ekspordis, 1948.a. sotsialismimaade osa impordis oli 42 % ja ekspordis 32,1 %.[2] Järg-

---

1 *Развитие экономики (Обзор за 1954 г.), lk. 368.*

2 *Хозяйственное развитие (Обзор за 1953 г.), lk. 201.*

nevail aastail kaubandus sotsialismimaadega saavutas juhtiva koha Albaania väliskaubanduse käives.

Sotsialistliku leeri maade majandusliku koostöö arendamise otstarbel loodi 1949.a. Vastastikuse Majandusliku Abistamise Nõukogu. Albaania Rahvavabariik astus juba samal aastal Nõukogu liikmeks, mis andis võimaluse kasutada Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade suurt abi.

Sotsialistliku leeri maade abi võimaldas Albaania Rahvavabariigil lühikese ajaga likvideerida sõja purustused ja asuda sotsialismi majandusliku aluse rajamisele. Albaania majanduslik-tehniline mahajäävus nõudis, et Albaaniasse rahvamajanduse arendamiseks viiakse suurel hulgal seadmeid, masinaid. Juba 1947.a. Nõukogude Liit andis Albaania Rahvavabariigile soodsatel tingimustel krediiti kergetööstusseadmete ja põllutöömasinate näol. 1949. ja 1951.a. kirjutati Nõukogude Liidu ja Albaania Rahvavabariigi vahel alla kokkulepetele, mille põhjal Albaania sai pikaajalist krediiti aastaiks 1949-1953 materjalide, tööstusseadmete näol kui ka tehnilist abi. Nii sai Albaania Rahvavabariik Nõukogude Liidult komplektsed sisseseaded V.I.Lenini nimelise hüdroelektrijaama, tekstiilikombinaadi ja suhkrutehase ehitamisel. Abi osutasid ka teised sotsialismimaad.

Sotsialistliku leeri maade majanduslikul koostööl juba 1945.-1950.aastavahemikul oli suur mõju Albaania Rahvavabariigi rahvamajanduse struktuurile. Sotsialismimaade vaheline tööjaotus lähtub iga maa võimaluste ar-

vestamisest ja tingib üldise tõusu. Iga maa koondab oma jõud ja vahendid nende tootmisharude arendamiseks, milleks tal on kõige soodsamad looduslikud ja majanduslikud tingimused, seejuures võivad üksikud maad loobuda nende toodanguliikide tootmisest, mille järele esinev vajadus rahuldatakse hangetega teistest maadest. Selline väike riik nagu Albaania, kus ei olnud suuri majanduslikke ressursse, toetudes kogu sotsialismi maailmasüsteemi industrialiseerimisele, võis mitte arendada oma metallurgiat ja masinaehitust ja võis tähelepanu pöörata sotsialismi aluste rajamisel mäe- ja kergetööstusele ning põllumajandusele.

N.S.Hruštšov oma kõnes NLKP XX kongressile ütles: "Praegusel ajal ei ole enam vajadust, et iga sotsialistlik maa arendaks tingimata kõiki rasketööstuse harusid, nagu seda tuli teha Nõukogude Liidul, kes kaua aega oli ainsaks sotsialismimaaks kapitalistlikus ümbruses. Nüüd kui on olemas sotsialistlike maade võimas koostöö ning nende maade kaitsevõime ja julgeolek tuginevad kogu sotsialistlikuleeri industriaalsele võimsusele, võib Euroopa iga rahvademokraatiamaa spetsialiseeruda nende tööstusharude arendamisele, milleks tal on olemas kõige soodsamad looduslikud ja majanduslikud tingimused."[1]

---

[1] N.S.Hruštšov, NLKP Keskkomitee aruanne partei XX kongressile, Tln. 1956, lk.9.

7) Rahva materiaalse elutaseme tõus.

Albaania Rahvavabariigis kui sotsialistlikus riigis kehtib sotsialismi põhimine majandusseadus, mille iseloomulikuks jooneks on tootmise pidev laienemine ja täiustamine eesrindliku tehnika baasil ühiskonna liikmete igakülgse arendamise ja nende järjest kasvavate vajaduste võimalikult täieliku rahuldamise eesmärgil.

Tootmisvahendite ühiskondlustamise ja rahvamajanduse edusammude tulemusel 1945-1950.a. paranes tunduvalt töörahva materiaalne olukord.

Tähtsaks uue ühiskondliku korra tulemuseks oli tööpuuduse likvideerimine. Tootlike jõudude tormiline areng, mis on iseloomulik sotsialistliku leeri maadele, avas kõigile Albaania kodanikele piiramatud võimalused oma tööjõu kasutamiseks, kusjuures töötajaile tasutakse sotsialismi põhimõtte alusel, vastavalt töö hulgale ja kvaliteedile. Kehtestati võrdne töötasu meestele ja naistele.

Üheks peamiseks rahvamasside elatustaseme tõusu näitajaks oli rahvatulu kasv. Kui 1948.a. rahvatulu moodustas 8,0 miljardit lekit, siis 1950.a. - juba 9,2 miljardit lekit (1947.a. hindades).[1] Tegu ei olnud ainult rahvatulu absoluutse juurdekasvuga. Elanikkonna elatustaseme tõusu osas tähtsa[illegible] osa omas rahvatulu jaotus eriklasside vahel. Kui kapitalistlikes maades suur osa rahvatulust läheb ekspluataatorlike klasside kätte, siis

---

[1] В.В. Шевц, Экономика, lk. 98.

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

Albaania Rahvavabariigis nagu teisteski sotsialistlikes riikides rahvatulu jaotus on allutatud töötajate huvidele. Albaania majandus on sotsialismile üleminekuperioodi majandus. Rahvamajanduses on 3 ühiskondlik-majanduslikku sektorit: sotsialistlik, väike-kaubanduslik ja erakapitalistlik sektor. Viimase osa järjest väheneb, 1945.-1950.a. väike osa rahvatulust läks veel kapitalistlikele elementidele - kulakuile ja kaupmeestele.

Seaduspäraseks nähteks on Albaania Rahvavabariigis nagu teisteski rahvademokraatiamaades tööliste ja teenistujate reaalpalga tõus, samuti töötava talurahva tulude süstemaatiline tõus. See toimub nii töötajate rahaliste tasude suurendamise teel kui ka kaupade hindade alandamise teel. Esimene hindade alandamine teostati 1950.a., mille tulemusel elanikkonna tulud suurenesid 300 miljoni leki võrra. 1950.a. elanikkonna üldine tulude tõus 1948.a. võrreldes oli 16,8 %. Tööliste ja teenistujate arv suurenes sellel ajavahemikul 28 %, aga töötasude fond suurenes 50 %.[1]

Töötajate materiaalse heaolu tõus ei piirdu ainult töötasu suurenemisega. 1946., 1947.a. alates riik kindlustas töötajate heaolu ka mitmete teiste vahenditega. Viidi sisse töötajate iga-aastased palgalised puhkused, tasuta haridus ja arstiabi.

Tähtsaks elanikkonna elutaseme tõusu faktoriks sai sotsiaalkindlustus. Sotsiaalkindlustuse fond Albaania Rahvavabariigis moodustatakse mitte tööliste, teenistu-

---

1 Планы развития, lk. 416.

jate arvel, vaid sotsiaalkindlustust teostatakse riigi või vastavate kooperatiivsete organisatsioonide vahendite arvel. Selles seisneb sotsiaalkindlustuse põhimine printsipiaalne erinevus rahvademokraatiamaades sotsiaalkindlustusest kapitalistlikes maades. Sotsiaalkindlustusfondist Albaania töötajad hakkasid saama haiguse puhul toetust, mille suurus oleneb töötasu suurusest ja tööstaažist ja on 50-100 % keskmisest töötasust. Täieliku või osalise töövõime kaotamise puhul makstakse töötajaile pensione. Pensione makstakse ka vanaduse puhul - naistele 55 eluaastast alates, meestele 60 eluaastast. Need partei ja valitsuse abinõud suurendasid töötajate materiaalset huvitatust töö kvalifikatsiooni omandamise vastu ja võimaldasid vähendada kaadrite voolavust.

Suurt tähelepanu Albaania partei ja valitsus osutasid juba 1945., 1946.a. alates tööliste elamistingimuste parandamisele. Elamuehituse mahu kiiret kasvu nii linnades kui ka külades näitab see, et 1946.a. Albaania Rahvavabariigis ehitati 3820 ruutmeetrit elamispinda, 1950.a. - 32 tuhat ruutmeetrit. Seega suurenes elamispinna maht 1950.a. 387 % 100 % vastu 1946.a.[1]

Eredaks elanikkonna pideva elutaseme tõusu näitajaks oli kiire tarbimise kasv, mis järjest suurenes vastavalt tootmise suurenemisele. Kindlustades elanikkonna tulude kasvu rahvademokraatlik riik hoolitses sisekaubanduse laienemise eest ja laiatarbekaupade müügi suurendamise eest elanikkonnale.

---

1 Пятилетка, lk. 13.

Kaubakäive tõus jaekaubanduses vastavalt elanikkonna arvule:[1]

1947 - 100
1948 - 125,8
1949 - 137,7
1950 - 159,1

Kaubakäive kasvas peamises osas sotsialistliku sektori laiendamise teel kaubanduses, millele 1950.a. kuulus otsustav osa töötajate kaupadega varustamisel. Albaania Tööpartei ja valitsus rakendasid rea abinõusid riikliku ja kooperatiivkaubanduse arendamiseks ja erakaubanduse piiramiseks. Sotsialistliku sektori osa 1946.a. oli kaubanduses 21 %, 1950.a. tõusis 77 %-le.[2] Seega sotsialistlik sektor kaubanduses, mis koosneb riiklikust ja kooperatiivkaubandusest omas 1950.a. juhtiva koha sisekaubanduses. Maarajoonide kaupadega varustamine toimus peamiselt tarbimiskooperatiivide kaudu.

Rahva materiaalse elutaseme tõus ja tervishoiu olukorra paranemine avaldasid suurt mõju elanikkonna juurdekasvule. Kui 1938.a. elanikkonna looduslik juurdekasv tuhande elaniku kohta oli 16,9, siis 1950.a. - 24,5.[3]

Albaania rahva materiaalse elutaseme tunduv tõus juba rahvavõimu esimestel aastatel on eredaks näiteks rahvademokraatliku korra eelistes.

---

1 В.В. Шеку, Экономика, lk. 100.

2 Развитие экономики (Обзор за 1954 г.), lk. 372.

3 Материалы III съезда АПТ, lk. 199-200.

II

ALBAANIA RAHVAVABARIIGI MAJANDUSLIK ARENG ESIMESEL VIISAASTAKUL (1951-1955)

1) Esimese viisaastaku plaan.

Rahvamajanduse arendamise kahe aasta plaani edukas täitmine lubas teostada juba pikemaajalist rahvamajanduse planeerimist Albaania Rahvavabariigis. Kui perioodil 1946-1950 alustati Albaania Rahvavabariigis sotsialistliku majanduse loomist kõigis rahvamajandusharudes, siis esimesel viisaastakul (1951-1955) jätkus Albaanias sotsialismi aluste ehitamine juba laiemas mastaabis.

Viie aasta plaani koostamisel Albaania Tööpartei ja valitsus lähtusid vajadusest lühikese ajaga ületada Albaania sajandeid kestnud tööstuslik-tehniline mahajäävus, rajada tööstuse peamised harud, varustada põllumajandus eesrindliku tehnikaga, et luua tingimused ülemineku individuaalselt majapidamiselt sotsialistlikule tootmisele põllumajanduses.

Albaania Tööparteil ja valitsusel tuli lahendada ka rida poliitilise sisuga ülesandeid: kindlustada töölisklassi ja talurahva liitu, töölisklassi juhtivat osa selles liidus, piirata kapitalistlikke elemente linnas

ja maal, tõsta töötajate ideoloogilist taset, tugevdada töötajate revolutsioonilist valvsust ja patriotismi.

31.märtsist - 6.aprillini 1952.a. toimus Albaania Tööpartei teine kongress. Kongress kinnitas direktiivid rahvamajanduse arendamise esimese viie aasta plaani kohta aastaiks 1951-1955.

Esimese viie aasta plaani direktiivides majandusliku peaülesandena oli esile toodud: "Jätkata kiirema tempoga sotsialismi aluste ehitamist, et viisaastaku lõpuks Albaania Rahvavabariik muutuks mahajäänud agraarmaast agraar-industriaalmaaks."[1]

Selleks tööstuse osas oli vaja jätkata maa sotsialistlikku industrialiseerimist ja luua võimas sotsialistlik tööstus kui sotsialismi materiaalne baas. Sotsialismi tootmistehnilise baasi loomiseks tuli suurt tähelepanu pöörata rahvamajanduse elektrifitseerimisele. Sotsialismi võitu kapitalismi üle võib tagatuks pidada peale ekspluateerijate igasuguse vastupanu mahasurumist V.I.Lenini õpetuse järgi alles siis, kui "riigivõim reorganiseerib kogu tööstuse kollektiivse suurtootmise ja uusima (kogu majanduse elektrifitseerimisele rajatud) tehnilise baasi alusel. Alles see võimaldab linnal anda mahajäänud ja killustatud külale niivõrd radikaalset tehnilist ja sotsiaalset abi, et see abi looks materiaalse aluse tööviljakuse tohutule tõusule maaharimisel ja üldse põllumajanduses, ergutades seega eeskuju näitamisega väikepõlluharijaid omaenda kasu pärast üle minema kollek-

---

1 *Планы развития*, lk. 418.

tiivsele masinatega varustatud suurmajapidamisele."[1]

Esimese viie aasta direktiivid nägid ette suure tõusu elektrienergia tootmise alal, et luua võimas energiabaas Albaania rahvamajandusharude varustamiseks elektrienergiaga. Sel eesmärgil tuli esimesel viisaastakul ehitada rida uusi hüdro- ja soojuselektrijaamu ning luua tingimused ühtse energiasüsteemi rajamiseks.

Esimesel viisaastakul tuli senisest suuremat tähelepanu pöörata tootmisvahendite tootmisele peamiselt mäetööstustoodangu tõstmise näol. Mäetööstustoodangut tuli tõsta selles ulatuses, et ta rahuldaks mitte ainult oma maa vajadusi, vaid et oleks võimalik juba ulatuslik mäetööstustoodangu eksportimine. Mäetööstustoodangu eksportdist saadavad rahalised vahendid olid vajalikud masinate, tööstusseadmete hangeteks uute tööstusettevõtete rajamiseks ja olemasoleva tööstuse rekonstrueerimiseks.

Mäetööstuse osas tuli arendada nafta, kivisöe, kroomimaagi, vasemaagi,loodusliku bituumeni tootmist. Nähti ette uute mäetööstusettevõtte ehitamine, tuli tõsta töö tootlikkust tööprotsesside mehhaniseerimise ja elektrifitseerimise teel, pöörata tähelepanu geoloogilistele uurimistöödele.

Ennesõjaaegses Albaanias puudus töötlev tööstus. Esimesel viisaastakul oli vaja alus panna metalli-, puidu- ja ehitusmaterjalide tööstusele. Tuli arendada igati metallitööstust, et varustada kõiki majandusharusid oma

---

[1] V.I.Lenin, Agraarküsimuse teeside esialgne visand, Teosed, 31.kd., lk.135-136.

toodanguga väiksemat liiki masinate ja masinate tagavaraosade näol. Suur ehitustegevus nõudis ehitusmaterjalide tootmist - puidu-, tellise-, tsemenditööstuse arengut. Tuli hakata tootma klaasi ja vineeri, mida vanas Albaanias ei toodetud.

Kuna Albaanias oli võimalik järjest rohkemal määral suurendada põllumajandusliku tooraine hulka ja Albaania Rahvavabariik jätkas suures ulatuses laiatarbekaupade importi, siis oli vaja arendada mitmesuguseid kergetööstuse ja toiduainete tööstuse harusid, et oleks viisaastaku lõpuks saavutatud juba oma toodete ülekaal.

Esimesel viisaastakul tööstuse arendamine pidi toimuma laiuti, s.t. peamiselt uute ettevõtete ehitamise näol. Seejuures tuli igati suurendada kohaliku tööstuse ja tööndusкooperatiivide osa rahvamajanduses, kuna kohalik tööstus ja tööndusкooperatiivid kindlustavad elanikkonna parema varustamise kaupadega ning võimaldavad paremini ära kasutada kohalikku toorainet.

Esimese viisaastaku lõpuks tööstustoodangu maht pidi suurenema 339 % 1950.a. võrreldes ja ületama sõjaeelse taseme 12 korda (võrreldavates hindades).[1]

Et kindlustada elanikkonna vajaduste rahuldamine toiduainetega ja areneva tööstuse vajaduste rahuldamine tooraine osas, oli esimese viisaastaku direktiivides ette nähtud põllumajanduse senisest kiirematempolisem areng. Tuli tunduvalt suurendada tööstusliku tooraine

---

1 Планы развития, lk. 420.

(puuvill, suhkrupeet, tubakas, õlid jne.) toodangut, samuti tõsta teravilja toodangut, et vähendada teravilja importi miinimumini. Põllumajandustoodangu tõstmine oli ette nähtud põllumajanduskultuuride külvipinna laiendamise teel, kuid eriti saagikuse tõstmise teel.

Loomakasvatuse osas, mis senini oli mahajäänumal tasemel kui põllundus, tuli suurendada loomade arvu kui ka tõsta karja produktiivsust. Eriti oli vaja söödabaasi tugevdada.

Direktiivid nägid ette põllumajanduse edasist mehhaniseerimist, masina-traktorijaamade varustamist vajalikul arvul traktorite ja põllumajandusmasinatega, aga põllumajanduslikke tootmiskooperatiive ja üksiktalupoegi põllumajandusliku inventariga. Tuli tugevdada ja laiendada riiklikke põllumajanduslikke ettevõtteid ja põllumajanduslikke tootmiskooperatiive, suurendada riigi abi töötavaile talupoegadele, et nad võiksid parandada ja arendada oma majapidamisi, võtta tarvitusele abinõud kulakluse piiramiseks.

Põllumajanduskogutoodangu maht viisaastaku lõpuks pidi suurenema 71 % 1950.a. võrreldes või 121 % sõjaeelse tasemega võrreldes.[1] Need arvud näitavad, et esimesel viisaastakul ettenähtud põllumajanduse kogutoodangu tõus jäi tunduvalt maha eelpoolnäidatud tööstustoodangu tõusu tasemest.

Et täielikult likvideerida disproportsioon transpordi veokäive ja rahvamajanduse vajaduse vahel vedude

---

1 *План развития*, lk. 431.

osas, oli vaja kindlustada kõigi transpordiliikide edasine areng. Nähti ette telegraafi- ja telefoniliini laienemine.

Kaubanduse osas tuli laiendada riikliku- ja kooperatiivkaubanduse võrku, piirata spekulatiivset erakaubandust.

Pidev tootmise ja kaubakäive suurenemine, omahinna alandamine pidi kindlustama esimesel viisaastakul elanikkonna materiaalse ja kultuurilise taseme tunduva tõusu.

Et täita neid esimese viie aasta plaani küllaltki suuri ja keerukaid ülesandeid oli vaja tunduvalt suurendada kapitaalmahutusi rahvamajandusse. Viie aasta plaan nägi ette 3 korda suuremad kapitaalmahutused rahvamajandusse kui eelmisel viiel aastal (1946-1950).[1] Et Albaania Rahvavabariigil puudusid küllaldased sisemised ressursid, tuli esimesel viisaastakul veelgi tihendada majanduslikke sidemeid sotsialistliku leeri maadega. Peale otsese majandusliku abi oli vaja juurutada ja levitada nõukogude kogemusi Albaania rahvamajanduse arendamisel.

Esimese viie aasta plaani täitmise käigus Albaania Tööpartei Keskkomiteel tuli teha viie aasta plaanis rida parandusi, kuna planeerimisel ei oldud arvestatud tegelikke võimalusi. Nii tuli plaanist välja jätta mitmete tööstusettevõtete ehitamine nagu terasesulatamistehas,

---

1 Vt. В. Смирнов, Свободная Албания, lk. 22.

paberivabrik, kivisöebriketitehas jt. tööstusobjekte. Nende ehitamine tuli edasi lükata teisele viisaastakule. See oli vajalik selleks, et lõpetada ehitused teistel objektidel ja vabanenud summasid kasutada laiatarbekaupade tootmise suurendamiseks ja põllumajanduse olukorra parandamiseks. Seega kapitaalmahutuste osa uute tööstusobjektide ehitamise jaoks oli liiga suur, kuna riigis ei olnud küllaldasi ressursse, et viie aasta plaani esialgsel kujul täita.

Selline Tööpartei poolt tehtud parandus oli vajalik ja õige. Esialgse ülespuhutud plaani koostamine, mis ei olnud kooskõlas maa reaalsete võimalustega tulenes kogemuste puudumisest rahvamajanduse planeerimisel.

2) Tööstuse areng esimesel viisaastakul.

Suuri edusamme tehti Albaania Rahvavabariigis maa elektrifitseerimisel. Kasutades ära Albaania tähelepanuväärseid hüdroenergiavarusid ehitati rida uusi hüdroelektrijaamu, ehitati ja rekonstrueeriti kivisöel töötavaid soojuselektrijaamu. 1951.a. lasti käiku Tiraana ligidal V.I.Lenini nimeline hüdroelektrijaam võimsusega 5 tuhat kilowatti, mida hakati ehitama juba enne esimest viisaastakut. 1952.a. algas E.Hoxha nimelise hüdroelektrijaama ehitamine Mati jõel võimsusega 20 tuhat kilowatti, mille aastane elektritoodang oli ette nähtud 10 miljonit kilowatt-tundi.[1] See Albaania suurim hüdroelektri-

---

1 Пятнадцать лет, lk. 87.

jaam pidi hakkama andma elektrienergiat maa põhjarajoonidele. Hüdroelektrijaam anti ekspluatatsiooni teise viisaastaku alguses. Esimesel viisaastakul ehitati soojuselektrijaamad Tiraanas, Malikis, Vloras, Cerrikis, Rubikis (Albaania kesk- ja lõunaosas).

Et ka külad saaksid elektrienergiat, selleks Albaania talupojad võtsid aktiivselt osa väikeste elektrijaamade ehitamisest, mis hakkasid andma elektrienergiat lähedalolevatele küladele. Riik toetas talupoegi vajalike materjalide, seadmetega ning andis tehnilist abi. Ainult 1954.a. ehitati 14 hüdro- ja 9 soojuselektrijaama. 1955.a. selliseid külaelektrijaamu oli üle 50 andes elektrienergiat 70 külale.[1] Et külad hakkasid saama elektrienergiat aitas kaasa kogu põllumajanduse tõusule.

Et paremini ära kasutada soojus- ja hüdroelektrijaamade võimsust, tehti ära suur töö ühtse energiasüsteemi rajamiseks. Selleks ehitati mitu kõrgepingeliini.

Viisaastaku lõpuks tunduvalt suurenes elektrienergia tootmine. 1955.a. elektritoodang kasvas 5 korda 1950.a. võrreldes ja 10 korda 1938.a. võrreldes.[2] 1955.a. toodeti 85,3 miljonit kilowatt-tundi elektrienergiat.[3] Seega ületati esimese viie aasta plaani ülesanded elektrienergia tootmises. Edusammud maa elektrifitseerimise alal avaldasid mõju kogu Albaania rahvamajanduse arendamisele. Hakati rohkem kasutama tööprotsesside mehhani-

---

1 В.В. Шеш, Экономика, lk. 43.

2 Развитие экономики (Обзор за 1955 г.), lk. 251.

3 Пятнадцать лет, lk. 89.

seerimist ja elektrifitseerimist, mis lubas tunduvalt tõsta töö tootlikkust.

Suurt tähelepanu Albaania Tööpartei ja valitsus osutasid mäetööstuse arengule, mis samuti oli tähtsaks baasiks teiste rahvamajandusharude arendamisel. Mäetööstuses pandi rõhku töö tootlikkuse tõstmisele, geoloogiliste uurimistööde teostamisele, uute leiukohtade kasutuselevõtmisele.

Esimesel viisaastakul tunduvalt suurenes kivisöe ja nafta tootmine, mis lubas vähendada puidu kasutamist kütteks. 1954.a. rajati teaduslik-tehniline ühing "Nafta", et uurida küsimusi, mis olid seotud naftatootmise suurendamisega. Tehti suurt tööd uute töömeetodite juurutamisel. Edukalt rakendati nõukogude meetodeid nafta sügavpuurimise alal. Esimesel viisaastakul ehitati naftatautmistehas Cerrikis (Elbasani rajoon), mille käikulaskmisega Albaania vajadused täielikult rahuldati oma naftatööstussaadustega. Ehitati metallitööstus tehase vajaduse jaoks vajaliku metalltaara tootmiseks, lasti käiku elektrijaam naftatöötlemisprotsesside mehhaniseerimiseks ja elektrifitseerimiseks.

Suurenes kroomimaagi ja looduslikku bituumeni kui tähtsamate eksportsaaduste tootmine. Teostati uurimistöid kroomi- ja vasemaagi leiukohtade väljaselgitamiseks. Lasti käiku uued vase- ja kroomimaagi kaevandused.

Mäetööstustoodangu kasvu näitab järgmine tabel:[1]

(1956.a. hindades)

Tööstusharu	1955.a. toodang niljonites lekites	Võrdlusprotsent	
		1955-1950	1955-1938
naftatööstus	560	141	518
bituumenitööstus	139	95	196
kivisöetööstus	243	478	5407
kroomimaagitööstus	183	234	1744
vasetööstus	134	117	-

Tabelist on näha, et esimesel viisaastakul kõige suurem toodangu tõus oli kivisöetööstuses, võrreldes nii esimese viisaastaku eelse perioodi kui ka ennesõjaaegse toodangu tasemega. Tunduvalt tõusis ka vasemaagi toodang, mille tootmine algas alles rahvademokraatliku korra ajal.

Juba 1955.a. Albaanias toodeti naftat, kroomimaaki, vasemaaki, kivisütt rohkem kui Kreekas, Itaalias, Türgis, kuigi sõjaeelsel perioodil nende maade toodang tunduvalt ületas Albaania vastavate mäetööstusharude toodangu.

Esimesel viisaastakul teostatud geoloogilised uurimistööd ja nafta- ja mäetööstusharude varustamine kaasaegse elektromehhaanilise baasiga lõid soodsad tingimused mäetööstuse edasiseks arenemiseks.

Esimesel viisaastakul rajati metalli-, puidu- ja ehitusmaterjalide tööstus. Suurenes väikeste metalli-

---

[1] Материали III съезда АПТ, lk. 181.

töötlemisettevõtete arv, kus toodeti põllumajanduslikku inventari, masinate tagavaraosi, osalt seadmeid tööstusele. Laiendati E.Hoxha nimelist metallitöötlemistehast, mis kolme aastaga suurendas toodangut 18 korda.[1] Rajati mehhaanikatsehhid mitmete tööstusettevõtete juurde. Metallitööstustoodang tõusis 1955.a. 5,5 korda 1950.a. võrreldes.[2]

Puidu- ja ehitusmaterjalide tööstuse osas ehitati Nako Spiru nimeline puidutöötlemiskombinaat Elbasanis, mis esmakordselt hakkas tootma vineeri. Ehitati mitu metsasaagimisettevõtet. 1955.a. toodeti Albaanias 3 päevaga niipalju puidutööstustoodangut kui 1938.a. terve aastaga.[3] Ehitati V.I.Lenini nimeline tsemenditehas Vloras, rekonstrueeriti tsemenditehas Shkodĕris, rajati tellisetehased Tiraanas, Durrĕsis, Fieris jt. linnades. 1954.a. hakati ehitama Korcĕs Albaania esimest klaasivabrikut, mis lõpetati teise viisaastaku alguses.

Kiiresti kasvas ka kergetööstus ja toiduainete tööstus. Albaania Tööpartei Keskkomitee detsembripleenum 1953.a. ja aprillipleenum 1954.a. võtsid vastu tähtsad otsused nende tööstusharude arendamiseks. Nähti ette linna ja maa töötajate pidev varustamine laiatarbekaupadega. Selleks tuli viisaastaku teisel poolel suurendada kapitaalmahutusi kergetööstusse ja toiduainete töös-

---

1 *В. Смирнов, Свободная Албания*, lk. 44.

2 *Развитие экономики (Обзор за 1955 г.)*, lk. 252.

3 Sealsamas.

tusse. Tuli võtta tarvitusele abinõud olemasolevate ettevõtete tootmisvõimsuse täielikumaks ärakasutamiseks ja et plaani täitmisel pööratak tähelepanu mitte ainult toodangu hulgale, vaid ka kvaliteedile.[1] Kui viisaastaku esimesel poolel peatähelepanu oli suunatud uute kergetööstuse ja toiduainete tööstuse ettevõtete ehitamisele, siis viisaastaku viimastel aastatel vastavalt Töö-partei otsusele pöörati peatähelepanu sellele, et olemasolevad ettevõtted töötaksid täie võimsusega.

Esimesel viisaastakul valmis rida uusi tekstiilitehaseid. Viisaastaku alguses lasti käiku Tiraana ligidal Albaania Rahvavabariigi suurim ettevõte - J.V.Stalini nimeline tekstiilikombinaat (kuni 20 miljonit meetrit puuvillast riiet aastas), mis viisaastaku lõpuks andis 48 korda rohkem puuvillast riiet kui terves Albaanias toodeti 1938.a.[2] Samal aastal anti ekspluatatsiooni Tiraanas villase riide vabrik, mis hakkas esmakordselt Albaanias tootma villast riiet. Ehitati veel tekstiilitehas Shkodéris, puuvillakasvatusrajoonides anti ekspluatatsiooni kaks esimest puuvillapuhastusvabrikut. Ehitati 8 naha- ja jalatsitööstust Vloras, Shkodéris jt. linnades. Naha- ja jalatsitööstuses pöörati tähelepanu tehnoloogiliste protsesside täiustamisele, toodangu kvaliteedi parandamisele, sortimendi laiendamisele.

Esimese viisaastaku jooksul puuvillakangaste toot-

---

1 Хозяйственное развитие (Обзор за 1953 г.), lk. 195-196.

2 Развитие экономики (Обзор за 1955 г.), lk. 252.

mine suurenes 16,3 korda, jalatsite tootmine 75 %.[1]

Toiduainete tööstusest kõige suurem edu oli suhkrutööstuse osas, mis vanas Albaanias täielikult puudus. 1951.a. lasti käiku 8.Novembri nimeline suhkruvabrik. See kuivanud Maliki järve põhja püstitatud vabrik andis hooaja jooksul 7 tuhat puuda suhkrut - peaaegu 10 kg Albaania iga elaniku kohta.[2]

Viisaastaku jooksul ehitati riisipuhastustehas Vloras, tubaka fermenteerimisvabrik Shkodëris, rajati mitu kala-, juur- ja puuvilja konservide kombinaati, mitu jahuvabrikut, laiendati olemasolevaid või-, seebi- ja tubakatööstusettevõtteid. Paranes tunduvalt elanikkonna varustamine toiduainetega.

Abiks riiklikele ettevõtetele rajati hulgaliselt tööndusкooperatiive toiduainete ja tööstuskaupade toodangu suurendamiseks. Tööndusкooperatiivid etendasid tähtsat osa isiklikule tööle põhinevate väikeettevõtjate kaasatõmbamisel sotsialismi ülesehitamisele.

Albaania Tööpartei otsused ja Ministrite Nõukogu määrused 1953.a. detsembrist ja 1954.a. veebruarist kohustasid tööndusкooperatiive 1954., 1955.a. tunduvalt suurendama toodangu väljalaset. Selleks tuli suuremat tähelepanu pöörata kohaliku tooraine kasutamisele, parandada tööndusкooperatiivide varustamist tööstusliku toorainega, tugevdada tööndusкooperatiivide šeflust riiklike ettevõtete poolt, laiendada tööprotsesside meh-

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 303.

2 В. Смирнов, Свободная Албания, lk. 47.

haniseerimist ja saavutada toodangu omahinna tunduv alandamine. Otsustes eriti kriipsutati alla nõukogude töömeetodite rakendamist, mis on peamiseks vahendiks tööndusko operatiivide töö parandamisel.[1]

Nende partei ja valitsuse otsuste ellurakendamise tulemusel tööndusko operatiivid ennetähtaegselt täitsid viie aasta plaani ülesanded 4 aasta ja 2 kuuga.

Kergetööstustoodang 1955.a. ületas 26 korda 1938.a. taseme ja 7 korda 1950.a. taseme. Kohaliku tööstuse toodang ületas 1950.a. taseme 2 korda, aga tööndusko operatiividel rohkem kui 8 korda.[2]

Tööstuskogutoodang 1955.a. moodustas 16 152 miljonit lekit (1956.a. hindades) või 179 % 1950.a. võrreldes ja 12,5 korda ületas sõjaeelse taseme. See tähendab, et Albaania Rahvavabariigis toodeti 4 kuu ja 10 päevaga niisamapalju toodangut kui 1950.a. 12 kuuga või 35 päevaga toodeti samapalju kui 1938.a. 12 kuuga.[3] See tähendas väga suurt tööstustoodangu tõusu.

Esimest viisaastakut võib nimetada suurejooneliseks ehitamise viisaastakuks. Esimesel viisaastakul tööstuse areng toimus peamiselt uute tööstusettevõtete püstitamise teel, osalt ka vanade ettevõtete moderniseerimise teel. Esimesel viisaastakul ehitati ja lasti käiku 150 ettevõtet, neist 31 suurt tööstusobjekti.[4] Võrdluseks

---

1 Хозяйственное развитие (Обзор за 1953 г.), lk. 193.

2 Материалы III съезда АПТ, lk. 43.

3 Пятнадцать лет, lk. 83.

4 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 305.

võib tuua, et kogu oma valitsemise perioodil ehitas kodanlus Albaanias ainult 70 väikest ettevõtet.[1]

Uute ettevõtete ehitamisel ja ekspluatatsiooni andmisel otsustavat osa etendasid nõukogude krediidid ja tehniline abi. Peaaegu kõik uued ettevõtted ehitati projektide järgi, mis töötati välja nõukogude projekteerimisorganite poolt. Nõukogude spetsialistid osutasid abi ka kohapeal ehitustööde läbiviimisel.

Suured ehitustööd nõudsid suurema osa kapitaalmahutuste paigutamist tööstusse. Esimesel viisaastakul kapitaalmahutused tööstusse ja mäetööstusse moodustasid 48.4% kõigist rahvamajandusse suunatud kapitaalmahutustest.[2]

Kuna Albaania oli minevikus mahajäänud tööstusega maa, siis need edusammud saavutati väga kiire tööstuse arengu tempoga. Kui 1949.-1950.a. igaaastane tööstustoodangu juurdekasv oli 10,5 %, siis esimesel viisaastakul moodustas see juba 228 %.[3] Iga-aastase tööstustoodangu juurdekasvu poolest Albaania Rahvavabariik ületas teised Euroopa rahvademokraatiamaad.

Selline kiire tööstuse juurdekasv on omane vaid sotsialistliku leeri maadele, kus tootmisvahendid moodustavad üldrahvaliku omandi ja sotsialistlik sektor omab tööstuses valitseva koha. Sotsialistliku sektori osatähtsus Albaania Rahvavabariigi tööstuses kasvas 95 %-lt 1950.a. 98,1 %-le 1955.a. Seega erakapitalistliku sekto-

---

1 В.В. Шеин, Экономика, lk. 12-13.

2 Материалы III съезда АПТ, lk. 193.

3 Samas, lk.181.

ri osa oli vaid 1,9 %.[1]

Suurt abi Albaania tööstuse arengule osutasid ka Nõukogude Liit ja teised rahvademokraatiamaad.+ Kuna Albaanias ei olnud suuri majanduslikke ressursse kõigi tööstusharude rajamiseks, toetudes kogu sotsialismileeri industrialiseerimisele Albaania Rahvavabariik esimesel viisaastakul veel ei arendanud metallurgiat ja raskemasinaehitust ja Albaania industrialiseerimine toimus esimesel viisaastakul mäe-, nafta-, elektrienergiatööstuse, väikeste metallitöötlemis-, metsatööstusettevõtete, kerge- ja toiduainetetööstuse rajamise teel.

Et Albaania Rahvavabariik sai vajalikud tööstusseadmed, masinad teistelt sotsialismimaadelt, siis esimesel viisaastakul tootmisvahendite juurdekasv (156 %) oli väiksem kui tarbimisvahendite juurdekasv (197 %), vastavalt tarbimisvahendite aastane juurdekasv (24,3 %) ületas tootmisvahendite aastase juurdekasvu (20,7 %).[2]

Kui esimese viisaastaku lõpuks tootmisvahendite tootmine oli tunduvalt suurenenud võrreldes sõjaeelse tasemega, Albaania Rahvavabariigis erinevalt enamusest rahvademokraatiamaadest, tootmisvahendite tootmine ei omanud domineerivat kohta tööstuslikus kogutoodangus. Seda näitavad järgmised arvud:[3]

---

1 Материалы III съезда АПТ, lk. 100.

+ Üksikasjalisemalt sotsialismileeri majandusliku abi kohta vt. lk. 97-101.

2 Пятнадцать лет, lk. 83.

3 М. Ф. Спиридонов, Строительство социализма в Европейских странах народной демократии, М. 1959, lk. 41.

Tootmisvahendite tootmine tööstuslikus kogutoodangus		
Rahvademokraatiamaad	1938.a.	1955.a.
A l b a a n i a	22,5 %	41,0 %
B u l g a a r i a	23,0 %	45,0 %
U n g a r i	34,9 %	56,4 %(1953)
S D V	59,0 %	56,6 %
P o o l a	47,0 %	56,2 %
R u m e e n i a	36,8 %	60,0 %
T š e h h o s l o v a k k i a	50,8 %	56,9 %

Esimesel viisaastakul tehti edusamme tööstuse materiaalse-tehnilise baasi loomisel. Sotsialistliku tööstuse arendamine kõrgeima tehnika baasil tingib kvalifitseeritud tööliste arvu ja erikaalu suurenemise, rea vanade kutse- ja erialade likvideerimise ning uute kutse- ja erialade leviku. Pidevalt kasvab insener-tehniliste töötajate arv. Nii ka Albaania Rahvavabariigis tööstuse kasv oli tihedalt seotud kvalifitseeritud kaadri küsimusega. Albaania Tööpartei tegi suurt tööd, et likvideerida disproportsioon väga madala tehnilise tasemega kaadri ja kaasaegse tehnika vahel, mida oli vaja juurutada tööstusse. Selleks laiendati õhtuste ja kaugõppekoolide võrku. Viisaastaku jooksul lõpetas kvalifikatsiooni tõstmise kursused ja tööjõureservkoolid 76 tuhat inimest.[1] Spetsialistide arv tööstuses suurenes esimese viisaastaku lõpuks

---

[1] Развитие экономики (Обзор за 1954 г.), lk. 356.

240 % 1950.a. võrreldes.[1]

Tähtsat osa esimese viie aasta plaani täitmisel etendas sotsialistlik võistlus, mille massilisus eeldas töötajate loomingulise initsiatiivi tõusu. Esimese viisaastaku direktiivides oli öeldud: "Võidelda igati töö tootlikkuse tõstmise eest, sest see on peamine uue ühiskonna võidu tingimus. Selleks organiseerida sotsialistlikku võistlust, viia ellu, et igal brigaadil, igal lülil, igal töötajal toimuks töö plaani järgi."[2]

Kui 1954.a. sotsialistlikust võistlusest võttis osa 87 % töölistest, siis 1955.a. - 90 %.[3] Mitmed ettevõtted tänu sotsialistlikule võistlusele ennetähtaegselt täitsid aastaplaanid nagu E.Hoxha nimeline metallitöötlemistehas, 8.Novembri nimeline suhkruvabrik ja mitmed teised. Töös~~tus~~eesrindlaste arv kasvas 6,3 tuhandelt 1950.a. 32,3 tuhandele 1954.a. lõpuks.[4] Suure ulatuse võttis ratsionaliseerijate ja leiutajate liikumine tööliste ja insener-tehniliste töötajate hulgas. Kokku esimesel viisaastakul tehti 7 tuhat ratsionaliseerimisettepanekut, milledest 2900 juurutati tööstusse. Nende juurutamine andis 323 miljonit lekit ökonoomikat.[5] Tänu uue tehnika juurutamisele, tööprotsesside mehhaniseerimise laiendamisele, sotsialistliku võistluse tormilisele aren-

---

1 Материалы III съезда АПП, lk. 139-140.

2

3 Планы развития, lk. 458.

4 Развитие экономики (Обзор за 1955 г.), lk. 254.

5 Развитие экономики (Обзор за 1954 г.), lk. 356.
Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 304.

gule töö tootlikkus tööstuses kasvas 70 %.[1]

Suurt tähtsust sotsialistliku võistluse organiseerimisel ja esimese viie aasta plaani täitmisel etendas Albaania Tööpartei juhtiv osa ja töötajate massiorganisatsioonid, eriti ametiühingud. Albaania Tööpartei juhtimisel ametiühingud organiseerisid töölisi ja teenistujaid plaanide täitmisele, töötootlikkuse tõstmisele, eesrindlike töömeetodite juurutamisele.(Albaania Tööpartei ridades 1954.a. oli üle 42 tuhande liikme ja liikmekandidaadi, ametiühingute liikmete arv oli üle 84 tuhande, kusjuures tööliste arv Albaanias oli 90,5 tuhat.)[2]

Peale edusammude oli ka ebaõnnestumisi esimese viie aasta plaani täitmisel. Nõrga juhtimise tõttu, mittekülllaldaste tehniliste teadmiste tõttu ei olnud küllaldaselt ära kasutatud olemasolevaid tootmisvõimsusi, esinesid puudused kapitaalmahutuste paigutuses.

1954.a. novembris Albaania Tööpartei Keskkomitee esimene sekretär Enver Hoxha oma ettekandes Albaania Rahvavabariigi X aastapäeva puhul tõi esile, et esimese viisaastaku edusammud oleksid veelgi tähelepanuväärsemad, kui ei oleks rida ebaõnnestumisi, mis segasid edasist tööstuse kasvu ja toodangu omahinna alandamist. Siia kuulusid ebaõnnestumised tööstusettevõtete tooraine varustamise osas, mille tulemusel rida ettevõtteid töötas ebarütmiliselt, ebaõnnestumised olid ka sisemiste

---

1 Материалы III съезда АПТ, lk. 347.

2 М. Е. Позолотин, Албанский народ, lk. 31.

tootmisressursside mobiliseerimisel, kaasaegse tehnika ärakasutamises, eriti Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade kogemuste kasutamise osas, tööjõu ratsionaalses paigutamises.[1]

Paljud tööstusharud - kivisöe-, kroomimaagitööstus, puidutööstus, kohalikud- ja tööndusкooperatiivid edukalt täitsid ja ületasid esimeses viie aasta plaanis ettenähtud ülesanded. Kuid mitte kõik tööstusharud ei arenenud plaanis ettenähtud tempoga. Plaan jäi täitmata sellistes tööstusharudes nagu nafta-, vasemaagi-, looduslіku bituumeni tööstuses, ehitusmaterjalide tööstuses, toiduainetetööstuses. Mäetööstuse arengut takistas geoloogiliste uurimistööde aeglane tempo, vajalike kaadrite vähesus, oli puudujääke ka tootmise organiseerimises ja juhtimises. Ehitusmaterjalide tööstuse osas mittetäielikult kasutati ära olemasolevaid transpordivahendeid ning raskusi oli materjalide kohaletoomisega, puudusi esines samuti töö organiseerimises. Toiduainetetööstuse arengut takistas see, et põllumajanduse mahajäävuse tõttu ei jätkunud toorainet toiduainetetööstusele.

Puuduseks oli ka see, et esimese viisaastaku esimestel aastatel oli tööstuse arengu tempo liiga kiire. 1951.a. tööstuse juurdekasv oli 47 %, 1952.a. - 46 %, 1953.a. - 22 %, 1954.a. - 10,7 %, 1955.a. - 9,6%.[2] Kuid tööstuse kvaliteediline külg ei vastanud sellele tööstuse arengu tempole. Tööstuse produktsiooni kvali-

---

1 Vt. Развитие экономики (Обзор за 1954 г.), lk. 358.

2 В.В. Швец. Экономика, lk. 38.

teet suures osas ei asetsenud vajalikul kõrgusel.

Vaatamata sellele, et esimese viie aasta plaani ülesandeid ei täidetud täielikult kõigis tööstusharudes, siis esimese viie aasta plaani peaülesanne kogu tööstuse osas täideti. Seda näitab tööstustoodangu osatähtsuse tunduv suurenemine.

Tööstustoodangu osatähtsus rahvamajanduses protsentides[1]

1938	1950	1955
9,8	27,5	43,5

Sellest näitest võib järeldada, et Albaania Rahvavabariigis esimese viisaastaku lõpuks ei olnud tööstusel veel domineeriv koht rahvamajanduses, kuid küllaltki suur erikaal, mille tõttu Albaaniat võis lugeda agraarmaa asemel juba agraar-industriaalmaaks.

Albaania Ministrite Nõukogu esimees Mehmet Shehu oma ettekandes Albaania Tööpartei kolmandale kongressile ütles: "Esimese viie aasta plaani peaülesande tööstuse arendamise osas me täitsime: me rajasime meie uue tööstuse, mis nüüd hakkab etendama juhtivat osa kogu rahvamajanduses, mis on kindlaks aluseks mitte ainult tööstuse edasises arengus, vaid efektiivselt aitab kaasa harmoonilises koostöös tööstusega kõigi teiste rahvamajandussektorite arengule."[2]

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 300.

2 Материалы III съезда АПТ, lk. 184.

3) Põllumajandus.

Esimese viisaastaku aastad olid Albaania rahva võitluse perioodiks põllumajanduse igakülgse tõusu eest. Rahvamajanduse arendamise kahe aasta plaani (1949-1950) ja esimese viie aasta plaani esimeste aastaplaanide täitmisel ilmnes disproportsioon tööstuse ja põllumajanduse arengu tempode vahel. Põllumajanduse arengutempo oli tunduvalt aeglasem võrreldes tööstuse arengu tempoga. 1953.a. see erinevus ilmnes eriti teravalt. Kui tööstuslik tootmine kasvas sõjaeelse perioodiga võrreldes 10,3 korda, siis põllumajandus ületas sõjaeelse taseme vaid 1,7 korda.[1] Viisaastaku kahel esimesel aastal põllumajanduse areng oli ebarahuldavalt aeglane, mistõttu oli raskusi elanike varustamisel toiduainetega ja tööstuse varustamisel toorainega.

1951., 1952.a. põllumajanduse areng oli takistatud kuivade suvede tõttu, kuid madalale saagikusele avaldas mõju ka agrotehnika madal tase. Olemasolev maksusüsteem sõltudes kogutud põllumajanduse produktsioonist ei stimuleerinud saagikuse tõstmisele. Talupoegade naturaal- ja rahalised maksud olid kõrged.

1953., 1954.a. partei ja valitsus võtsid tarvituselе tähtsad abinõud põllumajanduse ja tööstusevahelise disproportsiooni likvideerimiseks põllumajandusliku tootmise tunduva tõusu kindlustamisega. Tuli suurendada talupoegade materiaalset huvitatust tootmise tulemuste vastu,

---

1 В. В. Шеву, Экономика, lk. 78.

tõsta kõigi põhimiste põllumajandussaaduste varumis- ja kokkuostuhindu, alandada kohustuslikke müüginorme ja põllumajandusmaksu.

Iga töötaja selle materiaalse huvi kasutamine, mida ta tunneb oma töö tulemuste vastu, on üks põhilisi sotsialistliku majandamise meetodeid. Lenin õpetas: "Iga suur rahvamajandusharu tuleb rajada isiklikule huvile."[1]

Albaania Rahvavabariigi Ministrite Nõukogu 8.septembri 1953.a. määruse "Abinõudest, mis on suunatud riigi poolt abi osutamisele üksiktalupoegadele ja talupoegade kooperatiivide majapidamistele" järgi tunduvalt vähendati talupoegade kohustusi riigile antavate kohustuslike põllumajandusproduktide normide osas. Norme vähendati sõltuvalt maade viljakusest. Keskmiselt vähendati riigile antavate põllumajandusproduktide norme 10 kuni 37 %. Põllumajanduslike kooperatiivide liikmete õue-aiamaad vabastati igasugusest produktide andmise kohustusest.[2]

1953.a. juulis ja septembris Ministrite Nõukogu andis välja määrused, mille põhjal täielikult või osaliselt likvideeriti üksiktalupoegade ja kooperatiiviliikmete võlgnevus riigile põllumajandusproduktide osas 1949.-1952.a. eest. Võlaprotsendid tühistati. Tõsteti peamiste põllumajandusproduktide varumis- ja kokkuostuhindu keskmiselt 1900-lt lekilt kuni 2500 lekini tsentnerilt.[3]

---

1 V.I.Lenin, Uus majanduspoliitika ja poliitharidustööliste ülesanded, Teosed, 33.kd., lk.47.

2 *Хозяйственное развитие (Обзор за 1953), lk. 200.*

3 **Sealsamas.**

Võeti tarvitusele abinõud küla paremaks varustamiseks tööstuskaupadega. Vähendati põllumajandusliku inventari müügihindu 12,2 kuni 23,9 %.[1]

Need abinõud andsid ralupoegadele täiendavaid vahendeid majapidamise kindlustamiseks ja oma materiaalse elutaseme tõstmiseks. Samal eesmärgil 1954.a. juulis välja antud Ministrite Nõukogu määruse ja Tööpartei Keskkomitee otsuse põhjal tunduvalt vähendati põllumajandusmaksu töötavail talupoegadel. Arvestades talupoegade majandite tulukust üldine põllumajandusmaks väheneb 25,3 %. Ministrite Nõukogu 1954.a. augusti määruse põhjal maksustati kulakute majapidamised 25 % kõrgema maksuga võrreldes kehtivate riiklike maksunormidega.[2] Seega teostati kulakluse piiramise poliitikat. Kogu kasu maksude vähenemisest said vaid töötavad talupojad.

1954.a. novembris Ministrite Nõukogu ja Albaania Tööpartei Keskkomitee võtsid vastu otsuse tehniliste kultuuride ja mõningate põllumajandusproduktide keskmiste kokkuostuhindade suurendamise kohta. Eriti tõsteti puuvilla ja lina kokkuostuhindu. Koos sellega võeti tarvitusele abinõud tehniliste kultuuride kasvatamise ergutamiseks. Määrati täiendavad tasud talupoegadele, kes tehnilisi kultuure müüsid riigile ülenormi.[3]

1955.a. partei ja valitsus jätkasid poliitikat, et tõsta talupoegade materiaalset huvitatust oma töö vastu.

---

1 *Хозяйственное развитие (Обзор за 1953 г.), lk. 197.*

2 *Развитие экономики (Обзор за 1954 г.), lk. 365.*

3 Sealsamas.

Rakendati ka abinõusid suurema initsiatiivi arenguks kohtadel.

1955.a. augustis Albaania Tööpartei Keskkomitee ja Ministrite Nõukogu kehtestasid uue põllumajanduse planeerimise korra. Uue süsteemi järgi põllumajanduslikud kooperatiivid, riiklikud majandid, üksiktalupojad said õiguse ise välja valida põllumajanduskultuurid, määrata nende külvipinna suurus, kogusaak, kariloomade arv, maksimaalselt selleks ära kasutades kohalikke tingimusi.[1] Sellega likvideeriti ülemäära riigi poolt tsentraliseerimine ja šabloonilised meetodid põllumajanduse planeerimisel. Majapidamised said planeerimisel laialdased õigused, mis võimaldas ilmutada oma initsiatiivi olemasolevate ressursside ärakasutamiseks.

1955.a. Ministrite Nõukogu andis välja veel rida määrusi töötava talurahva huvides. Nende põhjal mindi üle hektarilisele süsteemile põllumajandus- ja loomakasvatussaaduste riigile kohustuslike müüginormide osas. (Varem kohustuslikud müüginormid sõltusid kogutud põllumajanduslikust produktsioonist.) Et tõsta huvi uute maade harimise vastu, riik vabastas kaheks aastaks kohustuslikest müüginormidest üksiktalupojad ja põllumajanduslikud kooperatiivid ülesharitud uudismaadelt. Edukaks linnalähiste abimajandite arendamiseks töölised, teenistujad vabastati müügikohustustest, kui nad ei omanud üle kindla normi maad ja kariloomi.[2]

---

[1] Vt. *Развитие экономики (Обзор за 1955 г.)*, lk. 261-262.

[2] Sealsamas.

Riigi poolt võeti tarvitusele veel teisi abinõusid põllumajanduse tõstmiseks. Suurendati kapitaalmahutusi põllumajandusse nii sisemiste ressursside akumulatsiooni arvel, mis oli seotud industrialiseerimise edusammudega, samal ajal pikendati rea esimesel viisaastakul ettenähtud objektide ehitamist.

Esimesel viisaastakul kapitaalmahutused põllumajandusse olid 2,74 miljardit lekit ehk 15,9 % kapitaalmahutuste kogusummast.[1] Seega põllumajandusse suunati 3 korda rohkem vahendeid kapitaalmahutuste kogusummast kui eelmisel viiel aastal (1946-1950). Et riik esimesel viisaastakul suunas tähelepanuväärseid vahendeid põllumajandusse, lubas tõsta põllumajanduse mehhaniseerimist, laiendada melioratsioonitöid, parandada agrotehnikat.

Üheks põllumajanduslikele kooperatiividele ja üksiktalupoegadele riigi poolt antava abi vormiks oli põllumajandusliku krediidi andmine põllumajandusliku inventari, sordiseemne, tõuloomade muretsemiseks. Kokku esimesel viisaastakul talupojad said põllumajanduslikku krediiti 1 miljard lekit.[2] Seejuures Nõukogude Liit ja rahvademokraatiamaad osutasid omakasupüüdmatut abi, saates Albaaniasse kaasaegseid masinaid, keemilisi väetisi, kõrgesordiseemet, mis aitas kaasa Albaania põllumajanduse arendamisele.

Seega Albaania Tööpartei ja valitsuse poliitika oli suunatud nii põllumajanduslike kooperatiivide kui ka töö-

---

1 *Razvitie ekonomiki* (Obzor za 1956 r.), lk. 311.

2 Sealsamas.

tava talurahva individuaalmajapidamise tugevdamiseks. Kõigi partei ja valitsuse poolt tarvitusele võetud abinõude tulemusel vähenes disproportsioon tööstuse ja põllumajanduse arengu tempode vahel rohkem viimase kasuks, toimus edasine töölisklassi ja talurahva liidu kindlustumine pideva maa ja linna vahelise kaubavahetuse laiendamise teel.

Tähtsaks edusammuks esimesel viisaastakul oli sotsialistliku sektori edasine kindlustumine põllumajanduses, mille aluseks on riiklikud majandid ja põllumajanduslikud tootmiskooperatiivid.

Nagu eelmistel aastatel nii ka 1951.-1955.a. põllumajanduses olid ülekaalus väiketalupidajate individuaalmajandid, kuigi nende külvipind ja tähtsamate põllumajandusproduktide tootmine vähenes ja sotsialistliku sektori osa kasvas:

(protsentides üldisest külvipinnast)[1]

	1950	1954	1955
sotsialistlik sektor	5	15	18
üksikmajapidamise sektor	95	85	82

Seega esimesel viisaastakul sotsialistliku sektori osa üldisest külvipinnast kasvas rohkem kui kolm korda. Sotsialistliku sektori osatähtsus mõningate põllumajandussaaduste tootmises 1955.a. moodustas: teravilja osas 14 %, puuvilla osas 30 %, suhkrupeedi osas 77 %.[2]

---

1 *Развитие экономики (Обзор за 1955 г.)*, lk. 257.

2 Samas, lk.258.

Albaania rahvavalitsus jätkas järjekindlalt agraarpoliitikat, mis vastas sotsialismi ülesehitamise huvidele. Püstitati uusi suuri sotsialistlikke põllumajanduslikke ettevõtteid. 1955.a. lõpuks Albaania Rahvavabariigis oli 21 riiklikku põllumajanduslikku ettevõtet, milgis oli 21 riiklikku põllumajanduslikku ettevõtet, milde külvipind esimesel viisaastakul kasvas rohkem kui 2 korda. Riigimajandite külvipind moodustas 5 % kogu vabariigi külvipinnast.[1]

Riigimajandid etendasid tähtsat osa eesrindliku agrotehnika juurutamisel kõigis põllumajandussektorites. Neil oli tähtis koht põllumajanduslike tootmiskooperatiivide ja üksiktalupidajate seemnete, tõuloomadega varustamisel. Nad andsid kogu vabariigile vajalikul hulgal suhkrupeedi seemet, tõuloomi, puuvilja-, oliiv-, tsitruspuude istikuid ja seemneid.

Pidevalt suurenes traktorite, kombainide hulk riigimajandeis. 1955.a. oli riiklikes majandites mehhaniseeritud 90 % kõigist põllumajandustöödest.[2] Riiklikud põllumajanduslikud ettevõtted abistasid ka põllumajanduslikke tootmiskooperatiive ja üksiktalupoegi põllutööde läbiviimisel. See näitab, et riigimajandite osa põllumajanduse arengus üha kasvas ja nad hakkasid etendama otsustavat osa sotsialistliku põllumajanduse rajamisel.

Riiklike põllumajanduslike ettevõtete töö edasiseks parandamiseks Ministrite Nõukogu 1954.a. veebruaris andis välja määruse "Riiklike põllumajanduslike ettevõtete tööjõuga kindlustamisest, tööliste elamis- ja töötingi-

---

1 материалы III съезда АПТ, lk. 188.

2 В.В. Шеин, Экономика, lk. 77.

muste parandamisest". Määrus nägi ette mitmed soodustused riigimajandite töölistele: riikliku toetuse andmise uutele töölistele, pikemaajalise krediidi andmise elamute ehitamiseks, kariloomade muretsemiseks, agrotehniliste kursuste organiseerimise kvalifikatsiooni tõstmiseks jne.[1] Nimetatud määrus etendas tähtsat osa riigimajandite tööjõuga kindlustamisel.

Et kindlustada sotsialistlikku põllumajandust kvalifitseeritud kaadriga, riik pidevalt hoolitses kvalifitseeritud põllumajandusliku kaadri ettevalmistamise eest mitmesuguste põllumajandusharude jaoks. 1954.a. valmistati ette 1,5 korda rohkem keskharidusega põllumajanduse spetsialiste kui 1950.a. Põllumajanduse Instituudis 1954.a. õppis 300 üliõpilast. Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade kõrgemates põllumajanduslikes õppeasutustes õppis veel üle 80 albaanlase.[2]

Esimesel viisaastakul saavutati tulemusi ka põllumajanduse kollektiviseerimisel. Albaania Tööpartei luges ainukeseks õigeks teeks kollektiivsete majapidamiste rajamist kui põllumajanduse mahajäävuse likvideerimise ja sotsialismi ülesehitamise peamist vahendit külas.

Esimesel viisaastakul põllumajanduse sotsialistliku ümberkujunduse osas partei viis läbi joont - mitte rutata, aga mitte ka paigal tammuda. Partei poliitika oli kõigepealt suunatud olemasolevate põllumajanduslike tootmiskooperatiivide organisatsioonilisele-majanduslikule

---

1 Vt. *Развитие экономики (Обзор за 1954 г.)*, lk. 363.

2 Samas, lk. 366.

kindlustamisele ja materiaalsete-tehniliste eeltingimuste püstitamisele, mis on vajalikud kogu põllumajanduse sotsialistlikel alustel ümberkujundamisel. Selles osas etendasid tähtsat osa eelpooltoodud partei ja valitsuse otsused talurahva materiaalse huvi stimuleerimise kohta oma töö tulemuste vastu ning kohaliku initsiatiivi ergutamise kohta. Juhtiv koht põllumajanduslike tootmiskooperatiivide kindlustamisel oli riiklikel põllumajanduslikel ettevõtetel ja masina-traktorijaamadel.

1953.a. toimus Vabariiklik põllumajanduslike tootmiskooperatiivide esindajate teine kongress. Kongressil võeti vastu tähtsad otsused põllumajanduslike kooperatiivide organisatsiooniliseks-majanduslikuks kindlustamiseks. Kongressil toodi esile vajadus kindlustada olemasolevaid põllumajanduslikke tootmiskooperatiive, et nad muutuksid eeskujulikeks majandeiks ja nad näitaksid kollektiivsete majandite eeliseid võrreldes üksiktalupidajate majanditega.[1] Selleks teostati järjest rohkem põllumajanduse mehhaniseerimist, juurutati uusimat agrotehnikat.

1954.a. veebruaris välja antud Ministrite Nõukogu määrus nägi ette soodustused põllumajanduslike kooperatiivide liikmetele põllutööde mehhaniseerimise osas.[2] Põllutööde mehhaniseerimisel tähtsat osa etendasid masina-traktorijaamad ja ka riigimajandid. 1955.a. oli 66 % kõigist põllumajanduslikes kooperatiividest teostavatest

---

1 Vt. *Хозяйственное развитие (Обзор за 1953 г.)*, lk. 198.

2 Vt. *Развитие экономики (Обзор за 1954 г.)*, lk. 363.

põllutöödest mehhaniseeritud.[1]

Progressiivsete töömeetodite kasutamine põllumajanduslikes kooperatiivides võrreldes üksiktalupidajatega võimaldas tunduvalt tõsta saagikust võrreldes üksiktalumajapidamistega. Näiteks keskmine nisu saagikus oli 1955.a. põllumajanduslikes kooperatiivides 29 % kõrgem kui üksiktalupidajate majandeis, maisil 15 %, puuvillal 58 %, suhkrupeedil 103 %, tubakal 5 %.[2]

Põllumajanduslike kooperatiivide kindlustumise tulemusel pidevalt tõusis kooperatiiviliikmete materiaalne olukord ning kooperatiiviliikmete keskmine tulu ületas üksiktalupidaja perekonna liikmete tulud. Üksiktalupojad praktiliselt järjest rohkem veendusid kollektiviseerimise tee õigsuses, mis kindlustab küla mahajäävuse ja viletsuse likvideerimise ning pideva talurahva materiaalse ja kultuurilise taseme tõstmise.

Kui 1950.a. oli 90 põllumajanduslikku kooperatiivi, siis 1955.a. lõpuks nende arv oli 318 lugemata põllumajanduskollektiive. Viisaastaku lõpuks põllumajanduslike kooperatiivide külvipind moodustas 13 % vabariigi üldisest külvipinnast.[3]

Talumajandite koopereerimise tempo kiirenes viisaastaku teisel poolel seoses kooperatiivide kindlustumisega. Ainult 1955.a. jooksul püstitati 168 uut põllumajanduslikku tootmiskooperatiivi, s.o. 12 % rohkem kui

---

1 В.В. Ильев, Экономика, lk. 77.

2 Развитие экономики (Обзор за 1955 г.), lk. 258.

3 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 310.

kogu eelmisel sõjajärgsel perioodil.[1]

Talumajandite kollektiviseerimise tempo:[2]

Aastad	Talumajapidamiste koopereerimise protsent	Kooperatiivide osa põllumajandusliku maa kasutamises
1950	3,0	5,6
1951	3,1	5,7
1952	3,8	6,7
1953	5,2	8,3
1954	5,7	9,6
1955	9,8	14,5

Esimesel viisaastakul Albaania Tööpartei laialdaselt propageeris talurahva hulgas peale nimetatud põllumajanduslike tootmiskooperatiivide ka lihtsamaid kollektiviseerimise vorme. 1954.a. novembris Albaania Põllumajanduse Ministeerium kiitis heaks lihtsamate põllumajanduskollektiivide I ja II tüübi põhikirjad. Vastavalt põhikirjadele põllumajanduskollektiividesse ühinejad ühendasid oma maa kollektiivseks harimiseks täielikult või osaliselt säilitades isikliku omandiõiguse maale, aga samuti töövahendeile, kariloomadele.I ja II tüüpi põllumajanduskollektiivid erinesid põllumajandustoodangu jaotamise poolest. I tüüpi põllumajanduskollektiivide liikmed said tasu vastavalt nende maa suurusele, II tüüp - vastavalt keskmisele saagile, mis koguti kogu põllumajan-

1 Развитие экономики (Обзор за 1955 г.), lk. 258.

2 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 310.

duskollektiivi üldpindalalt.[1] Mõlemat tüüpi kollektiivid omasid suuri võimalusi põllutööde mehhaniseerimisel. Põllumajanduskollektiivid olid üleminekuvormid väikestelt killustatud individuaalmajapidamistelt põllumajanduslikele tootmiskooperatiividele. Nad aitasid veenda talurahvast kollektiivmajapidamise eelistes.

Riik ergutas mõlemat tüüpi kollektiivide rajamist. Nii 1955.a. aprillis Ministrite Nõukogu andis välja määruse põllumajandusmaksu alandamise kohta talupoegadel, kes kuulusid põllumajanduskollektiividesse. I tüüpi kollektiivi liikmeil alandati põllumajandusmaksu 10 %, II tüüpi kollektiivide liikmeil - 15 %.[2]

Tähtsat osa talurahva koopereerimisel ja põllumajandusliku tootmise suurendamisel etendasid masina-traktorijaamad.

Pidevalt kasvas masina-traktorijaamade masina-traktoripark ning masina-traktorijaamade osa põllutööde läbiviimisel:

	1950	1952	1953	1954
M T J - de arv	10	11	11	13
Traktorite arv (ümberarvestatult 15-jõulisteks)	248	313	416	570
Tehtud tööde maht tuhandetes pehmekünnihektarites	50,5	79,6	133,6	162,8

1 Развитие экономики (Обзор за 1954 г.), lk. 364.

2 В. В. Швец, Экономика, lk. 73.

Masina-traktorijaamade poolt teostatud tööde maht kooperatiivses sektoris 1954.a. kasvas 7 korda 1950.a. võrreldes, üksiktalumajapidamise sektoris - 4 korda.[1]

1954.a. veebruaris Ministrite Nõukogu andis välja määruse, mis nägi ette uute masina-traktorijaamade rajamise ja olemasolevate kindlustamise, masina-traktorijaamade varustamise kvalifitseeritud kaadriga, masina-traktorijaamade tööliste töötasu tõstmise.[2]

Partei ja valitsuse poolt kasutusele võetud abinõude tulemusel 1955.a. lõpuks masina-traktorijaamade arv Albaania Rahvavabariigis suurenes 21-le ja põllutööde maht, mida teostati masina-traktorijaamade poolt tõusis 52 % 1954.a. võrreldes.[3] Põllumajanduse mehhaniseerimise taseme tõstmine oli tööviljakuse tõusu tähtsamaks aluseks. Viisaastaku lõpuks masina-traktorijaamad ja ka riigimajandis rajasid küllaldase materiaalse-tehnilise baasi, mis kindlustas põllumajanduse suurejoonelise edasiarengu teisel viisaastakul.

Kuid nii masina-traktorijaamades kui ka riigimajandites oli kasutamata suuri sisemisi reserve ja esines puudujääke nende töös. Oluliseks küsimuseks oli nende töö juhtimise parandamine, millele esimesel viisaastakul ei pööratud veel küllaldast tähelepanu.

Albaania Tööpartei ja valitsuse otsuste ellurakendamise ja sotsialistliku sektori kindlustamise teel viisaastaku teisel poolel saavutati suuri tulemusi külvipinna

---

1 *Развитие экономики (Обзор за 1954 г.), lk. 362.*

2 Vt. Sealsamas.

3 *Развитие экономики (Обзор за 1955 г.), lk. 259.*

laiendamisel, põllumajanduskultuuride saagikuse tõstmisel. Põllumajandus hakkas järjest rohkem varustama tooraainega arenevat kergetööstust ja toiduainete tööstust.

Külvipindade kasv sõltus uudismaade ülesharimisest peamiselt soode kuivendamise teel. 1955.a. üldine põllumajanduskultuuride külvipind kasvas 13 % võrreldes 1950.a. tasemega. Teraviljakultuuride külvipind kasvas 10 %, tehnilistel kultuuridel - 20 %, juurviljal kartulil - 24 %. Kõige rohkem kasvas söödakultuuride külvipind - 81 %.[1] Tehnilistest kultuuridest laiema leviku sai puuvill, tubak, suhkrupeet. Puuvilla arvele tuli 1955.a. üle poole tehniliste kultuuride all olevast külvipinnast.[2]

Esimesel viisaastakul partei ja valitsus vastavalt partei teise kongressi otsustele pöörasid peatähelepanu põllumajanduskultuuride saagikuse tõstmisele. Seda saavutati põllumajandustööde mehhaniseerimise laiendamise teel, eesrindliku agrotehnika juurutamisega. Hakati teostama seemnete jaroviseerimist, rakendati maisi ruutpesitsi külvi, kartuli muldamist, laiendati väetiste kasutamist. 1954.a. sügisel 6 riiklikku majandit ja 5 põllumajanduslikku kooperatiivi esimestena kasutasid nõukogude teadlase T.S.Maltsevi meetodeid maaharimisel, mis aitas tunduvalt kaasa saagikuse tõstmisel.[3] Suurt tähtsust põllumajanduse edasise tõusu osas etendas Põllumajanduse

---

1 Материалы III съезда АПП, lk. 185-186.

2 Развитие экономики (Обзор за 1955 г.), lk. 256.

3 М.Е.Позолотин, Албанский народ, lk. 18.

ja Bioloogia Uurimise Instituut, mis asutati 1952.a. Instituut hakkas tegelema uute viljakamate põllumajanduskultuuride aretamisega ja teiste küsimustega, mis olid seotud põllumajandustoodangu suurenemisega.

Tähtsaks saagikuse tõstmise vahendiks oli põldude kunstlik niisutamine. Esimesel viisaastakul pidevalt suurendati niisutavate alade pinda. Viisaastaku lõpuks niisutavate maade pind moodustas 83 tuhat hektarit või 22 % kogu külvipinnast. Niisutavate maa-alade pind kasvas 2,5 korda sõjaeelse perioodiga võrreldes.[1]

Niisutavatelt maadelt saadi tunduvalt kõrgemaid saake kui niisutamata maadelt. Nii 1954.a. niisutavatelt maadelt saadud maisisaak oli 2,4 korda kõrgem kui niisutamata maadelt, suhkrupeedil - üle 2 korra, puuvillal - 1,3 korda.[2]

Tänu külvipindade laiendamisele, saagikuse tõstmisele esimese viisaastaku lõpuks kõikide peamiste põllumajanduskultuuride toodang ületas 1950.a. taseme. Nii nisu toodang 1955.aastal moodustas 138 % 1950.a. tasemest, maisil - 162 %, riisil - 319 %, puuvillal - 177 %, suhkrupeedil 1779 %, tubakal - 432 %, juurviljal - 189 %, kartulil - 144 %.[3] Seega kõige rohkem suurenes suhkrupeedi toodang. Suuri tulemusi saavutati ka tubaka ja riisi kasvatamise osas.

Kui vaadelda viie aasta plaani ülesannete täitmist, siis esines siin küllaltki suuri puudusi. Olgugi, et

---

1 *Развитие экономики (Обзор за 1955 г.), lk. 260.*

2 *Развитие экономики (Обзор за 1954 г.), lk. 360.*

3 *Материалы III съезда АПТ, lk. 186.*

1955.aasta teraviljatoodang kogu vabariigi ulatuses ületas viie aasta plaanis ettenähtud ülesanded, teravilja-kogutoodang kogu viisaastakuks võetud ülesannete osas ei saavutanud plaanis ettenähtud taset. See tuli sellest, et nisu külvipind esimesel viisaastakul suurenes 13 % plaanis ette nähtud 16,5 % asemel, nisu saagikus kasvas ainult 6 % 18,6 % asemel.[1] Ei täidetud esimese viie aasta plaani ülesandeid tehniliste kultuuride saagikuse tõstmise alal. Et saagikus ei kasvanud normaalselt aastast aastasse sellele avaldasid mõju ebasobivad meteoroloogilised tingimused real aastail, kuid ei kasutatud ka ära kõiki võimalusi saagikuse tõstmise osas. Esines puudusi Põllumajandusministeeriumi ja kohalike põllumajanduse ja parteiorganite töös. Vaatamata sellele, et plaani paljude kultuuride tootmise osas ei täidetud, kuid kõigi põllumajanduskultuuride kogutud saak tunduvalt ületas sõjaeelse taseme.

Esimesel viisaastakul suure leviku sai aiandus ja viinamarjakasvatus. Tähtsa koha omas õlikultuuride kasvatus, mille toodang oli tähtsaks elanikkonna toiduprodukstiks ja väljaveoartikliks. 1953.a. kinnitati oliivipuude arendamise 15-ne aasta plaan, mis nägi ette 1965.aastaks suurendada oliivipuude arvu 7,5 miljonini. 1955.a. vastavalt sellele plaanile oli istutatud ligi 0,6 miljonit oliivipuud.[2] Suurt tööd tehti ära tsitruskultuuride kasvatamisel, mille aretamiseks on Albaanias sobivad tingi-

---

1 Материали III съезда АПТ, lk. 186.

2 Развитие экономики (Обзор за 1955 г.), lk. 257.

mused. Pöörati tähelepanu ka puuvilja- ja viinamarjakasvatamisele. 1954.a. tsitruspuude arv 2,5 korda ületas 1938.a. taseme, puuviljapuudel - 3,3 korda.[1]

Suurt tähelepanu pööras Põllumajanduse ja Bioloogia Uurimise Instituut kõrgesordiliste puuviljasortide aretamisele. Instituut tegi suurt tööd külmakindlate tsitruskultuuride aretamise osas, mida hakati kasvatama maa põhjaosas.

Esimesel viisaastakul saavutati edusamme loomakasvatuse alal. Sõjaeelne loomade arvuline tase paljude koduloomade osas täiesti taastati ja ületati. Viisaastaku lõpuks kariloomade, sigade, lammaste, kodulindude arv ületas sõjaeelse taseme. 1955.a. suursarvloomade arv oli 8 % suurem 1938.a. tasemest, lammaste arv - 10 %, kitsede arv - 9 %, kodulindude arv - 16 %. Eriti suurenes sigade arv sõjajärgsel perioodil - 5,6 korda.[2]

Suurt tähtsust loomakasvatuse arendamisel etendasid eelpooltoodud partei ja valitsuse abinõud, mis olid suunatud talupoegade huvitatuse tõstmisele põllumajandustoodangu suurendamise vastu. Võeti tarvitusele veel abinõud söödabaasi tugevdamiseks. 1953.a. väljaantud partei ja valitsuse otsus "Edasisest loomade arvu suurendamisest ja loomade produktiivsuse tõstmisest" nägi ette rea abinõusid söödabaasi kindlustamise osas.[3] Vastavalt otsusele laiendati söödakultuuride külvipinda, suurenes mahlakate söötade sileerimine.

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1954 г.), lk. 361.

2 Материалы III съезда АПП, lk. 187.

3 Vt. Хозяйственное развитие (Обзор за 1953 г.), lk. 196.

Loomakasvatuse osas oli suuri puudusi esimeses viie aasta plaanis ettenähtud ülesannete täitmisel. Esimese viie aasta plaan täideti vaid tööhärgade ja kitsede arvu osas, kuid ei täidetud veiste, lammaste ja sigade arvu kasvus. Loomade produktiivsus oli madal. Peamine põhjus, mis pidurdavalt mõjus kariloomade juurdekasvule oli söödabaasi vähesus, olgugi, et selles osas tehti ära suurt tööd.

Esimesel viisaastakul saavutatud tulemused loomakasvatuse osas ei suutnud rahuldada elanikkonna järjest kasvavaid vajadusi loomakasvatussaaduste järgi. Ees seisid veel suured ülesanded loomade arvu ja produktiivsuse tõstmise osas.

Esimese viisaastaku edusammud põllumajanduses väljenduvad ilmekalt põllumajanduskogutoodangu tõusus. 1955.a. põllumajanduslik kogutoodang moodustas 20 miljardit 950 miljonit lekit (1956.a. hindades), s.t. 137 % 1950.a. tasemest, kusjuures igaaastane põllumajandustoodangu juurdekasv oli 6,5 %.[1] Kui võrrelda neid arve vastavate edusammudega tööstuse osas, siis võib märkida, et tööstuse arengu tempo ja kogutoodang[+] tunduvalt ületas põllumajanduse oma. Kuigi partei ja valitsus esimesel viisaastakul võtsid tarvitusele rea abinõusid põllumajanduse arengu tempo kiirendamiseks, disproportsioon tööstuse ja põllumajanduse arengu tempode vahel jäi suureks. Selle disproportsiooni peamiseks põhjuseks oli see, et põllumajandu-

---

[1] Материалы III съезда АПП, lk. 189.

[+] Tööstuse arengu tempo ja kogutoodangu kohta vt. eelpool lk. 68-69.

ses eksisteeris individuaalne väiketootmine, aga tööstuses oli sotsialism täielikult võitnud. Disproportsiooni oli võimalik täielikult likvideerida organiseerides põllumajanduse ümber sotsialistlikel alustel. Esimesel viisaastakul ei olnud veel kõiki tingimusi kollektiviseerimise täielikuks võiduks - puudus veel küllaldase tugevusega tehniline baas, kvalifitseeritud kaader. Kuid esimesel viisaastakul loodi tingimused kollektiviseerimise küsimuse lahendamiseks teisel viisaastakul.

4) Transport ja side.

Esimesel viisaastakul edusamme tehti ka transpordi ja side alal. Peatähelepanu oli suunatud transpordi veokäive suurendamisele, et täielikumalt rahuldada rahvamajanduse vajadusi vedude osas. Pöörati tähelepanu ka uute raudteede ja maanteede ehitamisele.

Enne sõda Albaania oli ainuke maa Euroopas, kus ei olnud raudteid. Esimese viisaastaku lõpuks raudteede kogupikkus oli 122 km.[1] Ehitati raudtee Paper- Cerrik, mis ühendas ehitatava naftatöötlemistehase peamiste raudteemagistraalidega, mis olid ehitatud rahvademokraatliku korra algperioodil. Ehitati raudteeliin Vlorast Memalia kivisöebasseinini. Ehitati veel rida raudteeharusid, mis ühendasid viisaastaku uusehitusi, kaevandusi maa keskustega. Samal eesmärgil ehitati ka rida uusi maanteid. Ehitati maantee "Valguse tee", mis ühendas E.Hoxha nimelist

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 306.

hüdroelektrijaamaehitusobjekti automagistraaliga Tiraana-Shkodër jt. Pöörati tähelepanu ka olemasolevate teede korrastamisele. Asfalteeriti üle 100 km teid, ehitati rida uusi sildu. Rekonstrueeriti Albaania sadamad - Durrës, Vlora. Laiendati laevaehitustehast Durrësis, mis hakkas tootma mootorlaevu.

Esimese viisaastaku lõpus võis autobussiga sõita kõikidesse oblastikeskustesse. Tiraana ja Moskva vahel toimus regulaarne lennuühendus.

Kui 1946.-1950.a. kapitaalmahutused transpordi arendamiseks moodustasid 35,3 % kõigist kapitaalmahutustest, siis esimesel viisaastakul vaid 14,3 %.[1] Seega 1946.-1950.a. teostati suuri kulutusi kaasaegse transpordivõrgu rajamisele, mis nõudis suuri rahalisi vahendeid. Esimesel viisaastakul peatähelepanu oli suunatud olemasoleva transpordi paremale ärakasutamisele, veokäive suurendamisele.

Peamine transpordiliik Albaania Rahvavabariigis oli autotransport, talle tuli 75 % maa kaubaveost. Esimesel viisaastakul tunduvalt suurenes autotranspordi veokäive. 1955.a. veeti 3,4 miljonit tonni kaupu, mis 13-kordselt ületas 1938.a. taseme.[2] Pöörati tähelepanu autotranspordi tehnilisele teenendamisele, laadimistööde mehhaniseerimisele, laiendati autoremonditöökodasid. Valmistati ette kvalifitseeritud autojuhtide kaader, samuti vajalikke spetsialiste autoremondi töökodade jaoks. Esimesel viisaastakul kvalifikatsiooni tõstis 7 tuhat autojuhti,

---

1 *В.В. Шеин, Экономика, lk. 35.*

2 *Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 306.*

mehhaanikut ja teisi transpordialal töötajaid.[1]

1953.a. Albaanias algas Nõukogude Liidu eeskujul patriootiline liikumine - sõita 100 tuhat kilomeetrit ilma masina kapitaalremondita. Selle liikumise algatajaks oli eesrindlik autojuht Našo Badiava. 1954.,1955.a. sellest liikumisest võttis osa juba enamus autojuhte. Paljud neist sõitsid 200 tuhat kilomeetrit ilma kapitaalremondita.

Raudteede kaubaveokäive maht suurenes 1955.a. 222 % 1955.a. võrreldes, mis 11,8 korda ületas 1938.a. taseme ja meretranspordi kaubaveokäive maht tõusis 160 %, mis 9 korda ületas 1938.a. taseme.[2] Pöörati tähelepanu vagunite ja laevade õigeaegsele remondile. Täienes transpordivahendite - autode, vagunite hulk, mis veeti sisse Nõukogude Liidust ja rahvademokraatiamaadest.

Edusammude kõrval oli puudusi transpordivahendite ärakasutamises. Plaanis ettenähtud koefitsent auto- ja meretranspordi veokäive osas täideti ebarahuldavalt. Esimese viisaastaku lõpus transport ei rahuldanud veel täielikult rahvamajanduse vajadusi vedude osas.

Tähelepanuväärset edu saavutati side alal. Telegraafiliini pikkus kasvas ennesõjaaegse perioodiga võrreldes peaaegu 2 korda, telefonivõrk rohkem kui 47 korda, raadiojaamade arv suurenes 1-lt 1938.a. 10-le 1954.a.[3]

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1955 г.), lk. 254.

2 Материалы III съезда АПП, lk. 61.

3 Развитие экономики (Обзор за 1954 г.), lk. 357.

5) Koostöö sotsialistliku leeri maadega.

Esimesel viisaastakul tihenes Albaania Rahvavabariigi koostöö Nõukogude Liidu ja teiste sotsialistliku leeri maadega. Albaania industrialiseerimine ja põllumajanduse sotsialistlik ümberkujundamine nõudis suuri rahalisi vahendeid masinate, seadmete muretsemiseks. Albaania sisemised akumulatsioonivahendid olid mitteküllaldased. Need vahendid sai Albaania oma naabritelt - sotsialismileeri maadelt, kes andsid talle omakasupüüdmatut vennalikku abi.

Albaania Tööpartei teine kongress oma otsustes eriliselt kriipsutas alla küsimuse nõukogude töökogemuste juurutamisest ja levitamisest Albaania rahvamajanduse arendamisel: "Omandada ja laialt levitada nõukogude töökogemusi - see on kõige parem ja kõige tegelikum sotsialismi ülesehitamise vahend."[1]

Albaania rahvamajanduse arendamisel suurt tähtsust omas Nõukogude Liidult saadud teaduslik-tehniline abi, abi kaadri ettevalmistamisel. Nõukogude Liit andis abi kvalifitseeritud spetsialistide osas, kes asusid tööle Albaania Rahvavabariigi tööstusse jt. rahvamajandusharudesse. Albaania spetsialistid külastasid Nõukogude Liitu eesmärgil tutvuda nõukogude eesrindlike töömeetoditega, paljud Albaania noored said kõrgema erihariduse Nõukogude Liidu õppeasutustes. Nõukogude Liidu abi ilmnes nii geoloogiliste uurimistööde teostamisel kui ka teaduslik-tehnilise dokumentatsiooni üleandmises Albaania Rahva-

---

1 Плана развития, lk. 459.

vabariigile.

1954.a. moodustati Albaania-Nõukogude Sõprusühing, mille eesmärgiks oli tugevdada vennalikke sidemeid Albaania Rahvavabariigi ja Nõukogude Liidu vahel, tutvustada Nõukogude Liitu Albaania rahva elu ja saavutustega ja levitada Nõukogude Liidu kogemusi Albaania Rahvavabariigis.

Tähtsat osa Albaania ja Nõukogude Liidu teaduslik--tehnilise koostöö osas etendasid Nõukogude Liidu Albaania teaduslik-tehnilise komisjoni sessioonid. Esimene sessioon toimus 1953.a. Moskvas, teine - 1955.a. Tiraanas. **Vastavalt** allakirjutatud protokollile Nõukogude Liit pidi Albaaniale osutama tasuta teaduslik-tehnilist abi: andma üle tehnilise dokumentatsiooni mitmete Albaania tööstusharude jaoks, osutama abi maaparandustööde alal, võitluses põllumajanduskahjuritega, võimaldama Albaania spetsialistidel tutvuda Nõukogude Liidu tööstuse ja põllumajanduse saavutustega, samuti komandeerima spetsialiste tehnilise abi osutamiseks Albaaniasse. Albaania Rahvavabariik vastavalt protokollile pidi Nõukogude Liidule andma üle oma kogemused konservide valmistamise alal, teatud ravimite kasvatamise ja valmistamise alal jne.

Nõukogude abi ilmnes ka selles, et Albaania Rahvavabariik sai Nõukogude Liidult seadmed enamuse viisaastaku ehitusobjektide jaoks. Nii näiteks 1954.a. Albaania sai Nõukogude Liidult komplektsed sisseseaded Mati jõele ehitatavale hüdroelektrijaamale, klaasitehasele Korcës, tsemenditehasele Vloras, naftautmistehasele Cerrikis, puidutöötlemiskombinaadile Elbasanis ja reale väiksemaile

ettevõtteile. Vastutasuks Albaania eksportis Nõukogude Liitu naftat, looduslikku bituumenit, kroomimaaki, puidutöötlemissaadusi, tubakat, puuvilju.

Teaduslik-tehnilist abi osutasid ka teised sotsialismimaad. 1953.a. kirjutati alla protokollile teaduslik--tehniliseks koostööks Albaania-Tšehhoslovakkia, Albaania-Bulgaaria, Albaania ja SDV vahel, 1954.a. - Albaania-Ungari, Albaania-Hiina RV vahel. Näiteks vastavalt kokkuleppele SDV abistas Albaaniat kalakonservitehase ehitamisel Vloras, saates seadmed kalakonservitehase ehitamiseks ja osutades tehnilist abi kohapeal tehase ehitamisel. Ungari RV saatis seadmed juur- ja puuviljakonservide kombinaadile, mis ehitati Ungari projektide järgi. Tšehhoslovakkia Vabariik andis seadmed mehhaanikatehase rekonstrueerimiseks.

Põhjalike sotsiaal-majanduslike ümberkujunduste tulemusena esimesel viisaastakul oluliselt muutus Albaania Rahvavabariigi ekspordi ja impordi struktuur. Vanas Albaanias imperialistlikud monopolid kasutasid Albaaniat peamiselt oma laiatarbekaupade turuna, seetõttu takistati Albaanias töötleva tööstuse arengut. Masinaid, seadmeid imporditi väga piiratud arvul. 1938.a. nende osa Albaania impordis oli vaid 6 %, laiatarbekaupade osa - 94 %.[1] Rahvademokraatliku korra tingimustes toimusid muudatused Albaania impordis. Sotsialistlik industrialiseerimine, põllumajanduse sotsialistlik ümberkujundamine nõudis rahvamajandusele vajalike masinate, seadmete, samuti

---

[1] Пятилетка, lk. 99.

tööstusliku tooraine ulatuslikku sissevedu, mille tulemusel nende osa impordis märgatavalt suurenes. 1946.a. masinate, seadmete osa Albaania impordis oli 24 %, aga 1949.-1954.a. masinate, seadmete tööstusliku tooraine osa moodustas 2/3 impordist.[1] See võimaldas Albaania rahvamajanduse kiiretempolise arengu. Vastavalt oma tööstuse arengule järjest vähenes laiatarbekaupade sissevedu. Albaania tööstus ja tööndusKooperatiivid viisaastaku lõpuks tootsid 600 liiki tööstustooteid, millised varem sisse veeti.[2] Esimesel viisaastakul Albaania impordis tähtsa koha peale masinate, seadmete, tööstusliku tooraine omas veel teravili, mida eksporditi peamiselt Nõukogude Liidust.

Muutused toimusid ka Albaania ekspordis. Ennesõjaaegsel perioodil eksportkaupade sortiment oli väga kitsas. 70 % maa ekspordist moodustasid põllumajanduslik tooraine ja loomakasvatussaadused ja 23 % ekspordist - kaevandatava tööstuse saadused (bituumen, nafta). Põllumajandussaaduste eksport toimus oma maa elanike vajaduste arvel. Esimese viisaastaku lõpuks tööstustooted said juhtiva koha Albaania ekspordis. Albaania eksportis 70 liiki mitmesuguseid kaupu.[3] Peamised eksportkaubad olid nafta, kroomimaak, bituumen, toorvask, puidutööstustooted, kaaluva osa väljaveo koguväärtusest moodustas nafta. Eksporditi ka põllumajandussaadusi - tubakat, puuvilju.

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 313.

2 В.В. Шмыг, Экономика, lk. 39.

3 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 313.

Albaania Rahvavabariik oli esimesel viisaastakul tihedalt seotud kaubanduslike sidemete kaudu sotsialistliku leeri maadega. Albaania väliskaubanduse käives oli juhtiv koht seotsialistlikel riikidel (1955.a. - 97 %, sealhulgas Nõukogude Liit - ca 40 % kogu väliskaubanduse käivest).[1]

Albaania nagu teised rahvademokraatiamaad püüdis laiendada võrdõiguslikke kaubanduslikke suhteid kõigi riikidega sõltumata ühiskondlik-poliitilisest korrast. Albaanial olid kaubanduslikud sidemed Itaalia, Süüria, Šveitsi jt. riikidega.

6) Rahva materiaalse elutaseme tõus.

Albaania töörahva jõupingutuste ja Tööpartei õige juhtimise tulemusel Nõukogude Liidu vennaliku abiga tihedas koostöös rahvademokraatiamaadega Albaania Rahvavabariik saavutas esimesel viisaastakul tähelepanuväärseid edusamme rahvamajanduses. Need rahvamajanduse edusammud olid omakorda allikaks rahva materiaalse elutaseme tõstmisel.

Oma ettekandes Albaania Tööpartei Keskkomitee detsembripleenumil 1953.a. E.Hoxha märkis, et hoolitsus tööliste, talupoegade ja intelligentsi elutaseme pideva tõusu eest, rahva sotsiaal- ja kultuuriliste elutingimuste parandamise eest on Tööpartei peamiseks seaduseks ja majanduspoliitika aluseks.[2]

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 314.

2 Хозяйственное развитие (Обзор за 1953 г.), lk. 207.

Rahvademokraatlik kord tegi lõpu tööpuudusele. Töötuse kasv oli seotud pideva töölisklassi kasvuga. Kui 1947.a. Albaanias oli 43 tuhat töölist, siis 1954.a. tõusis nende arv 90,5 tuhandeni, s.o. kasvas üle kahe korra.[1]

Rahvatulu - tähtsam elanikkonna materiaalse ja kultuurilise taseme tõusu näitaja esimese viisaastaku aastail kasvas 70 %.[2]

Hindade alandamine on üheks tähtsamaks faktoriks tööliste ja teenistujate reaalpalga tõstmisel. Vastavalt Tööpartei teise kongressi direktiividele linna ja maa töötava rahva materiaalse elutaseme pideva tõstmise kohta, arvestades laiatarbekaupade tootmise tõusu ja omahinna alandamist Ministrite Nõukogu ja Tööpartei Keskkomitee teostasid 1951.a. teise hindade alandamise esimese järgu tarbeaineile, mille tulemusel elanikkond sai täiendavaid tulusid 148 miljonit lekit aastas. Samal aastal valitsus andis välja määruse rahalisest abist paljulastelistele emadele, mis suurendas elanikkonna tulusid veel 260 miljoni leki võrra.[3]

Ministrite Nõukogu ja Tööpartei Keskkomitee teostasid 1954.a. oktoobris uue laiatarbekaupade hindade alandamise. Elanikkonna võit uue hindade alandamise tõttu oli 300 miljonit lekit aastas. Tööliste, teenistujate reaalpalk hindade alandamiste tulemusel võrreldes 1947.a. reaalpalgaga tõusis 1/3 võrra.[4]

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1954 г.), lk. 356.
2 Материалы III съезда АПТ, lk. 97.
3 П. Мавжа, Албания, lk. 56-57.
4 Развитие экономики (Обзор за 1954 г.), lk. 372.

Kokkuostuhindade tõstmine peamistele põllumajandusproduktidele, põllumajandusmaksu vähendamine, võlgnevuse likvideerimine eelmiste aastate eest, tõstis tunduvalt töötava talurahva tulusid, mille tulemusel talupojad aastas said säästusid üle 600 miljoni leki.[1]

Põllumajanduslike kooperatiivide kindlustamisega paranes iga aastaga kooperatiiviliikmete materiaalne ja kultuuriline tase. Näiteks Shkodéri oblasti põllumajanduslike kooperatiivide liikmed said 1955.a. iga tööpäeva eest 6,5 kg teravilja ja 42 lekit rahalist tasu, mis peaaegu 3 kg ja 14 leki võrra ületas 1954.a. tööpäeva tasu.[2]

Edusammud, mida Albaania rahvas saavutas esimesel viisaastakul lubasid Albaania Tööpartei Keskkomiteel ja Ministrite Nõukogul asuda 1956.a. jaanuarist osalisele kaardisüsteemi likvideerimisele ja kehtestada uued ühtsed hinnad jaekaubanduse võrgus, mis olid tunduvamalt madalamad varasematest kommertshindadest. Kaotati normijärgi jaotamine puuvillastele ja villastele kangastele, valmisriietele, jalatsitele jt. tööstuskaupadele, kuid põllumajanduse mahajäävuse tõttu säilus veel kaardisüsteem toiduaineile.

Kõigi esimesel viisaastakul kasutuselevõetud abinõude tulemusel suurenes tööliste, teenistujate reaalpalk 20 %, töötava talurahva tulud suurenesid veelgi rohkem - 35 %. Reaalpalga suurenemine lõi tingimused töötajate hoiuste suurenemisele. 1955.a. hoiuste summa

---

1 Хозяйственное развитие (Обзор за 1953 г.), lk. 204.

2 Развитие экономики (Обзор за 1955 г.), lk. 258.

hoiukassades peaaegu 5 korda ületas 1950.a. hoiused.[1]

Kindlustades elanikkonna tulude kasvu riik koos sellega hoolitses sisekaubanduse laiendamise eest ja elanikkonnale laiatarbekaupade müügi suurendamise eest. 1955.a. jaekaubanduse käive kasvas 8,3 % 1954.a. võrreldes ja rohkem kui 2 korda ületas 1950.a. taseme.[2] Sotsialistlik sektor (riiklikud kauplused ja tarbimiskooperatiivid) moodustas juhtiva koha jaekaubanduses. 1955.a. sotsialistliku sektori osa jaekaubanduses oli 82 %.[3] Sotsialistliku sektori laienemine toimus erakaubanduse piiramise arvel ja sotsialistliku sektori kaubandusvõrgu laiendamise teel. Esimesel viisaastakul sotsialistliku sektori kaubandusettevõtete arv suurenes 1,5 korda. Eriti suure leviku said tarbimiskooperatiivid, mis olid tähtsaks lüliks linna ja maa vahelises kaubanduses. 1955.a. lõpuks oli üle tuhande tarbimiskooperatiivi (2,5 korda rohkem kui 1948.a.).[4]

Riik pidevalt hoolitses töötajate elamistingimuste parandamise eest. Igal aastal riigi poolt eraldati suuri vahendeid elamuehitamiseks. Laienes ehitusmaterjalide müük elanikkonnale. Eriti suur ehitustegevus oli pealinnas Tiraanas, kuid ka teistes linnades ja ka külades.

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 321.

2 Развитие экономики (Обзор за 1955 г.), lk. 268.

3 Материалы III съезда АПТ, lk. 101.

4 Развитие экономики (Обзор за 1955 г.), lk. 268.

Esimesel viisaastakul ainult linnades ja töölisasulates anti ekspluatatsiooni 450 tuhat ruutmeetrit elamispinda. Samal ajal talupojad ehitasid külades 17 tuhat uut elumaja.[1] Suurt abi osutas riik talupoegadele individuaalelamute ehitamisel. Esimesel viisaastakul küla elanikud said sel eesmärgil pikaajalist krediiti üle 60 miljoni leki.[2] Elamispind esimesel viisaastakul kasvas 13 % 1950.a. võrreldes ja 70 % 1938.a. võrreldes.[3]

Suurenesid assigneeringud riigieelarve vahendeist sotsiaal-kultuurilisteks üritusteks. 1955.a. 20 % riigieelarve kuludest kulutati sotsiaal-kultuurilisteks üritusteks 15 % vastu 1950.a. Seega suur osa eelarve vahendeist kulutati sotsiaal-kultuurilisteks üritusteks, mis oli rahva materiaalse ja kultuurilise elutaseme süstemaatilise tõstmise tähtsaks allikaks. Sel eesmärgil eraldati eelarvest vahendid teaduse arendamiseks, haridusele, tervishoiule, kehakultuurile, pensionideks ning abirahadeks jne. Võrdluseks võib tuua, et 1955.a. maa kaitseks kulutati 12 % riigieelarve kuludest, mis näitab, et partei ja valitsuse poliitika oli töörahva huvidele vastav.[4] Seda näitab ka see, et riigieelarve tulud laekusid peamiselt tööstusest ja kaubandusest, vähenes maksude osa riigieelarve tuludes. Maksude osa riigieelarve tuludes

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 323.

2 Развитие экономики (Обзор за 1955 г.), lk. 268-269.

3 Материалы III съезда АПТ, lk. 347.

4 Развитие экономики (Обзор за 1955 г.), lk. 267.

ennesõjaaegses Albaanias moodustas 75 %, aga 1951.a. - 11,5 % ja 1954.a. - 9,5 %.[1]

Rahva materiaalse elutaseme tõus ja hoolitsus rahva tervishoiu eest pikendasid tunduvalt elanikkonna eluiga ning suurenes elanikkonna looduslik juurdekasv. Kui 1938.a. elanikkonna looduslik juurdekasv oli iga tuhande elaniku kohta 16,9, siis 1950.a. - 24,5, 1953.a. - 27,1 ja 1955.a. - 29.[2] See arv oli tunduvalt kõrgem teiste maadega võrreldes.

---

1 В. В. Мавец, Экономика, lk. 103.

2 Материалы III съезда АПТ, lk. 199-200.

III

ALBAANIA RAHVAVABARIIGI MAJANDUSLIK ARENG TEISEL VIISAASTAKUL (1956-1960)

1) Teise viisaastaku plaan.

Esimese viisaastaku põhiülesannete täitmine Albaania Rahvavabariigis oli aluseks rahvamajanduse arendamise teise viie aasta plaani koostamisel.

25.maist kuni 3.juunini 1956.a. toimus Albaania Tööpartei kolmas kongress. Kongress toimus peale Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XX kongressi, mis omas suurt tähtsust Albaania Tööpartei ülesannete määramisel XX kongressi otsuste valgusel. NLKP XX kongress oli suureks ajalooliseks sündmuseks, sest ta aitas kindlustada rahvusvahelist olukorda ja andis sotsialismi ja kommunismi arengu perspektiivid rahvaste rahu, sõpruse ning heaolu huvides.

Albaania Tööpartei kolmas kongress kinnitas direktiivid teise rahvamajanduse arendamise viie aasta plaani kohta aastaiks 1956-1960.

Teise viie aasta plaani peaülesannetena oli direktiivides esile toodud: edasine tööstuse arengu, eriti mäetööstuse arengu kindlustamine peamiselt olemasolevate tootmisvõimsuste parema ärakasutamise ja sisemiste

tootmisreservide mobiliseerimise baasil. Nähti ette ka põllumajanduse kiire arengu kindlustamine peamiselt põllumajandusliku tootmise sotsialistlikel alustel ümberkorraldamise teel. Toetudes tööstuse ja põllumajanduse edusammudele saavutada töörahva materiaalse ja kultuurilise taseme tunduv tõus.[1]

Kui esimesel viisaastakul tööstuse areng toimus peamiselt laiuti, s.t. uute ettevõtete rajamise teel, siis teisel viisaastakul areng toimus sügavuti. Teise viisaastaku ülesannete täitmine tööstuse osas tuli kindlustada sisemiste tootmisreservide mobiliseerimisega töö tootlikkuse tõstmise ja täielikuma tootmisvõimsuste ärakasutamise teel, toodangu omaduse igakülgse parandamisega, tunduva toodangu omahinna alandamisega.

Töötajate vabastamine ekspluateerimisest, töö plaanipärane organiseerimine ühiskonna ulatuses ja töö tehnilise varustatuse pidev suurenemine - see kõik lõi vajalikud tingimused tööviljakuse süstemaatiliseks ja kiireks kasvuks. Tööviljakuse pidev tõstmine on üks sotsialismi poolt kapitalismi üle võidu saavutamise, kommunismi ülesehitamise tähtsamaid tingimusi. V.I.Lenin kirjutas: "Tööviljakus on lõpuks uue ühiskonna võiduks kõige tähtsam, kõige peamine. Kapitalism lõi tööviljakuse, mis oli feodalismi ajal ennenägematu. Kapitalismi saab lõplikult võita ja ta võidetakse sellega, et sotsialism loob uue, palju kõrgema tööviljakuse."[2]

---

1 Материалы III съезда АПП, lk. 200.

2 V.I.Lenin, Suur algatus, Teosed, 29.kd., lk.394.

Peamine tööstuslikus tootmises nagu teisteski sotsialismimaades pidi olema tootmisvahendite tootmine. Tootmisvahendite tootmises juhtiva koha Albaania Rahvavabariigis omas mäetööstus. Teisel viisaastakul tuli tunduvalt tõsta nafta, kivisöe, kroomimaagi, loodusliku bituumeni tootmist, hakata tootma nikli- ja rauamaaki. Mäetööstustoodangu tõstmine nähti ette suures ulatuses geoloogiliste uurimistööde teostamisega, et saavutada mäetööstusbaasi laiendamine, samuti ratsionaalsema olemasolevate kaevanduste ekspluateerimisega. Teise viisaastaku lõpuks mäetööstustoodang pidi täielikult rahuldama maa vajadused kütte osas ja tunduvalt laienema kaevandatava tööstustoodangu väljavedu.

Elektrienergia toodang pidi kindlustama rahvamajanduse vajadused elektrienergia osas teise viisaastaku lõpus ja rajama vajalikud reservid edasiseks rahvamajanduse pidevaks kasvuks. Tuli lõpule viia ühtse energiasüsteemi rajamine, laiendada külade elektrifitseerimist.

Ehitusmaterjalide tööstuse areng pidi toimuma olemasolevate ettevõtete laiendamise ja rekonstrueerimise teel. Kergetööstuse osas tuli peamõhk pöörata toodangu kvaliteedi tõstmisele ja sortimendi laiendamisele. Teise viisaastaku lõpuks oli vaja toota niipalju laiatarbekaupu, et suures osas rahuldada elanike vajadused kohaliku tootega ja maksimaalselt piirata importi.

Peaülesanne põllumajanduse osas oli senisest suurema põllunduse ja loomakasvatuse tõusu kindlustamine, et teise viisaastaku lõpuks täielikult rahuldada elanikkonna

vajadused oma toiduteraviljaga ja tööstuse vajadused põllumajandusliku tooraine osas.[1]

Põllumajanduse mahajäävuse likvideerimine oli peamiseks tingimuseks elanikkonna materiaalse olukorra parandamisel ning kergetööstuse peamiseks kasvuks. Selleks teisel viisaastakul tuli kogu põllumajandus ümber organiseerida sotsialistlikel alustel põllumajanduse kollektiviseerimise teel, milleks eeltingimused loodi esimesel viisaastakul. V.I.Lenin kirjutas: "Kui me jääme vanaviisi istuma väikemajanditesse, kuigi vabade kodanikena vabal maal, siis ähvardab meid ikkagi vältimatu hukatus sellepärast, et iga päevaga, iga tunniga läheneb laos."[2]

Nagu tööstuses nii ka põllumajanduses tuli paremini ära kasutada sisemisi reserve. Selleks oli vaja võtta tarvitusele abinõud riiklike majandite ja masina-traktorijaamade kindlustamiseks, parandada nende ettevõtete juhtimist, laiendada põllutööde mehhaniseerimist, teostada ulatuslikke melioratsioonitöid, laiendada niisutavate maade pinda, laialt levitada eesrindlikku agrotehnikat ja tõsta kõigi põllumajanduskultuuride saagikust. Otsustavad abinõud tulid tarvitusele võtta loomakasvatuse taseme tõstmiseks - suurendada karja hulka ja tõsta produktiivsust söödabaasi kindlustamise teel, loomade tõu parandamise teel.

Peamine transpordi ees seisev ülesanne oli - rahuldada rahvamajanduse kasvavad nõuded vedude osas. Kau-

---

1 *Материалы III съезда АПП*, lk. 364.

2 V.I.Lenin, I ülevenemaaline talupoegade saadikute kongress, Teosed, 24.kd., lk.464.

banduse osas nähti ette riikliku- ja kooperatiivkaubandusvõrgu laiendamine ning erakaubanduse piiramine, et parandada elanikkonna teenendamist jaekaubanduses.

Teisel viisaastakul kapitaalmahutused rahvamajanduse pidid moodustama 21 miljardit 900 miljonit lekit (1955.a. hindades), s.o. 27 % rohkem kui esimesel viisaastakul, kusjuures 80,4 % kapitaalmahutustest tuli paigutada tootmissektorisse ja 19,6 % mittetootmissektorisse.[1]

Lähtudes suurtest edusammudest, mis töötajate poolt saavutati viisaastaku kahe esimese aasta jooksul mobiliseerides täiendavaid sisemisi reserve ja toetudes Nõukogude Liidu suurele abile Albaania Tööpartei veebruaripleenum 1958.a. võttis vastu otsuse teise viie aasta plaani ülesannete suurendamisest. Tööstuskogutoodang 1960.a. pidi suurenema 124 % Albaania Tööpartei kolmandal kongressil ettenähtud 92 % asemel. Iga-aastane keskmine tööstuse kasvutempo määrati 17,5 % varem ettenähtud 14 % asemel. Tootmisvahendite tootmine tööstuslikus kogutoodangus 1960.a. pidi moodustama 45 % ja tarbimisvahendite tootmine 55 %. Põllumajanduse kogutoodang 1960.aastaks pidi tõusma 1955.a. võrreldes 76 % kolmandal kongressil planeeritud 50 % asemel. Põllumajanduse aastane kasvutempo määrati 12 %-le varem ettenähtud 8,4 % asemel[2], mis oli poole kiirem põllumajanduse iga-aastasest kasvutempost esimesel viisaastakul.

---

1 *Материали III съезда АПШ*, lk. 380.

2 Vt. *Пятнадцать лет*, lk. 84.

Arvestades maa reaalseid võimalusi Albaania Töö-partei poolt tehtud muudatused teise viie aasta plaanis olid otstarbekohased ja õiged.

2) Tööstuse areng teisel viisaastakul.

Teise viie aasta plaani ülesannete ellurakendamisel partei ja valitsus osutasid suurt tähelepanu tööstuse edasisele arengule, sest ta on üks vajalikemaid eeltingimusi sotsialismi ülesehitamiseks.

Suuri edusamme saavutati naftatööstuse alal, mis omab kõige suuremaid perspektiive Albaania Rahvavabariigi majanduses. Suurt tööd teostati nõukogude tehnika ja eesrindlike töömeetodite juurutamisel naftatööstusse. Edukalt rakendati naftatööstuses sügavpuurimist (kuni 3 tuhat meetrit), mis andis võimaluse täielikumalt ära kasutada maa naftarikkusi.[1] Kaasaegsed naftapuurimisseadmed ja vajalikud materjalid saatis Nõukogude Liit ja Rumeenia Rahvavabariik. Nõukogude Liidu abi ilmnes ka naftatööstusettevõtete ehitamisel ja geoloogiliste uurimistööde teostamisel. 1956.a. anti ekspluatatsiooni Nõukogude Liidu abiga ehitatud naftatöötlemistehas Cerrikis aastase võimsusega 150 tuhat tonni naftasaadusi. 1957.a. Stalini linnas rekonstrueeriti naftatöötlemistehas, mis samuti saavutas võimsuse 150 tuhat tonni naftasaadusi aastas. Ehitati naftajuhe Stalin-Cerrik pikkusega 30 km.[2] 1957.a. avastati uusi kõrgeväärtuslikke naftavarusid

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 302.
2 Пятнадцать лет, lk. 85-86.

Marinza rajoonis (Albaania keskosas).

1959.a. toodeti 0,5 miljonit tonni naftat, s.o. 444 % 1938.a. võrreldes või 363 % 1950.a. võrreldes.[1] Kui ennesõjaaegses Albaanias naftaprodukte üldse ei toodetud, siis teise viisaastaku teisel poolel rahuldati rahvamajanduse nõuded naftaproduktide järgi peamiselt sisemise toodanguga. Tähelepanuväärne osa naftat ja naftabituumenit läks ekspordiks.

Tähtsat osa rahvamajanduses omas kivisöetootmine. Teisel viisaastakul teostati suuri töid olemasolevate kaevanduste laiendamiseks, tunduvalt paranes kaevandustööde mehhaniseerimine ja tehniline varustamine, juurutati uusi töömeetodeid, parandati ohutustehnikat.

1958.a. toodeti ligi 256 tuhat tonni kivisütt 3,6 tuhande tonni vastu 1938.a. Teise viisaastaku lõpuks kivisöetootmine pidi tõusma 300 tuhande tonnini.[2] Peamine osa kivisöest kasutati maa sisemiste vajaduste jaoks kütteainena.

Arenesid ka teised mäetööstuse harud. Kaevandatava tööstuse toodang läks peamiselt ekspordiks, seetõttu kaevandatava tööstuse kasv omas suurt tähtsust väliskaubanduse bilansi parandamisel. Teisel viisaastakul jätkusid geoloogilised uurimistööd uute kroomi- ja vasemaagi leiukohtade väljaselgitamiseks. Lasti käiku uued vase- ja kroomimaagi kaevandused, laiendati olemasolevaid kaevandusi. 1958.a. toodeti 201,3 tuhat tonni kroomimaaki,

---

1 „Проблема мира и социализма", lk. 13.

2 Пятнадцать лет, lk. 86.

87,5 tuhat tonni vasemaaki ja 32,2 tuhat tonni loodus-likku bituumenit.[1] Loodusliku bituumeni tootmine väheneb võrreldes eelmiste aastatega seoses tema varude piiratusega geoloogiliste uurimistööde mahajäävusega selles mäetööstusharus.

1957.a. avastati uued nikli- ja rauamaagi leiukohad ja tehti ettevalmistusi nikli- ja rauamaagi tootmiseks. 1958.a. juba toodeti 88,2 tuhat tonni nikli- ja rauamaaki.[2]

1959.a. kroomimaagi tootmine pidi suurenema eelmise aastaga võrreldes 25 %, rauamaagi tootmine 95 %, vasemaagi tootmine 20 %. Kroomi- ja rauamaagi tootmine omab suured perspektiivid Albaania Rahvavabariigis. Teise viisaastaku lõpuks Albaania Rahvavabariik oli kroomimaagi absoluutse tootmise poolest kuuendal kohal maailmas ja omas esikoha kroomimaagi tootmiselt ühe elaniku kohta.[3]

Suuri edusamme saavutati elektrienergia tootmise alal Albaania Rahvavabariigis. Teise viisaastaku algu-ses lasti käiku E.Hoxha nimeline hüdroelektrijaam Mati jõel võimsusega 20 tuhat kilowatti. 1958.a. lõpetati Nõukogude Liidu abiga teise suure hüdroelektrijaama ehitamine Mati jõel. Selle K.Marxi nimelise hüdroelektrijaama võimsus oli 25 tuhat kilowatti.[4] Teisel viisaastakul viidi lõpule ühtse energiasüsteemi rajamine. Sel ees-

---

1 *Развитие экономики (Обзор за 1958 г.)*, lk. 101.

2 Sealsamas.

3 *Пятилетний план*, lk. 86.

4 Samas, lk.87.

märgil ehitati kõrgepingeliin, mis ühendas hüdroelektrijaamu Albaania peamiste tööstuskeskustega. Ühtse energiasüsteemi loomine võimaldab kõige efektiivsemalt ja ökonoomsemalt kasutada kõiki maa energiaressursse.

Juba 1958.a. lõpul elektrienergia toodang põhiliselt rahuldas rahvamajanduse vajadused. Ainult Albaania Rahvavabariigi pealinn Tiraana tarvitas 1958.a. 22 korda rohkem elektrienergiat kui kogu Albaania 1938.a.[1] 1959.a. toodeti ühe elaniku kohta 109 kilowatt-tundi elektrienergiat, mis moodustab 1225 % 1938.a. võrreldes ja 619 % 1950.a. võrreldes.[2] Seega 1959.a. toodeti elektrienergiat 24 päevaga samapalju kui 1938.a. terve aastaga.

Teise viisaastaku lõpus hakati ehitama kaht uut hüdroelektrijaama maa lõunaosas Škopeti ja Bistritsa rajoonis, samuti naftagaasil töötavaid soojuselektrijaamu, mis kolmandal viisaastakul lubas veelgi suurendada elektritoodangut.

Edusamme tegi ka töötlev tööstus. Metallitööstus Albaania Rahvavabariigis nagu esimesel viisaastakul spetsialiseerus põllumajandusliku inventari, samuti imporditud masinate ja seadmete tagavaraosade tootmisele. Teise viisaastaku lõpuks metallitööstus suures osas rahuldas rahvamajanduse vajadused nimetatud toodangu osas.

Kiiresti arenes puidutöötlemistööstus. Laienes saematerjalide, vineeri, kiudainete tootmine. 1958.a. toodeti üle plaani 372 tuhat ruutmeetrit vineeri.[3] Erilist

---

1 *Пятнадцать лет*, lk. 87.

2 „*Проблемы мира и социализма*", lk. 9.

3 *Развитие экономики (Обзор за 1958 г.)*, lk. 101.

tähelepanu pöörati mööbli tootmisele, selleks ehitati uusi ja laiendati olemasolevaid ettevõtteid. 1959.a. puidutöötlemistööstus ühe päevaga tootis samapalju kui 1938.a. terve aastaga. 1950.aastaga võrreldes puidutöötlemistööstuse toodang suurenes 7 korda.[1] Puuduseks puidutööstuse alal oli, et metsaraiet teostati väikestes metsamassiivides olemasolevate metsasaagimisettevõtete ligidal, mille tulemusel tunduvalt vähenesid kasutatavad metsatsoonid.

1957.a. hakati ehitama uut klaasivabrikut Tiraanas võimsusega 2,4 tuhat tonni klaasesemeid aastas.[2] Samal aastal Tiraanas hakati ehitama portselani ja keraamikatoodete vabrikut.

Olemasolevate tsemendi-, tellisetehaste laiendamise ja rekonstrueerimise tulemusel tunduvalt suurenes tsemendi, telliste ja katusekivide tootmine, mis võimaldas laiendada ehitustegevust Albaania Rahvavabariigis.

Et rohkem täielikult rahuldada elanikkonna kasvavaid vajadusi laiatarbekaupade osas Albaania Tööpartei ja valitsus pöörasid suurt tähelepanu kergetööstuse ja toiduainete tööstuse edasisele arengule. Kergetööstus nagu esimesel viisaastakul spetsialiseerus puuvillaste, villaste kangaste, jalatsite, nahkesemete tootmisel.

1956.a. juulis Ministrite Nõukogu andis välja spetsiaalse määruse laiatarbekaupade toodangu parandamiseks. Erilist tähelepanu tuli pöörata toodangu omaduse paran-

---

1 Пятнадцать лет, lk. 88.

2 Развитие экономики (Обзор за 1957 г.), lk. 230.

damisele ja sortimendi laiendamisele. Selles osas juba 1956.a. saavutati suuri edusamme. Nii tekstiilitööstus 1956.a. hakkas tootma 26 uut liiki toodangut, naha- ja jalatsitööstus - 7 uut liiki toodangut, kummitööstus - 15 liiki, kohalik tööstus - 87 liiki.[1]

1957.a. ehitati Tiraana tekstiilikombinaadi juurde uus puuvillakangaste tootmise tsehh, laiendati kalevitootmise tsehhi. Samal aastal lasti käiku Tiraanas Nõukogude Liidu abil ehitatud tekstiilitehas teatud puuvillariide - velveti tootmiseks.

Suurt tähtsust laiatarbekaupade tootmisel etendasid tööndusкooperatiivid. Viisaastaku kahe esimese aasta jooksul (1956., 1957.a.) tööndusкooperatiivides toodeti 80 uut jalatsite mudelit, 15 uut liiki metallnõusid jt. tooteid. Ainult 1957.a. hakkas funktsioneerima 164 uut tööndusкooperatiivi elanike elutarbeliseks teenendamiseks.[2]

1958.a. Albaania Rahvavabariigis toodeti 22,3 miljonit meetrit puuvillaseid kangaid, 738 tuhat meetrit villaseid kangaid, 740 tuhat paari jalatseid, kusjuures kõigi nimetatud toodete tootmine tunduvalt ületas plaanis ettenähtud ülesanded.[3] Kui võtta puuvillaste kangaste tootmine ühe elaniku kohta, siis 1938.a. tuli iga elaniku peale ainult 27 cm puuvillast riiet, aga 1958.a. juba üle 15 m, kusjuures kangaid lasti välja laias sor-

---

1 *Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 304.*

2 *Развитие экономики (Обзор за 1957 г.), lk. 230.*

3 *Развитие экономики (Обзор за 1958 г.), lk. 102.*

timendis ja hea kvaliteediga. Seega 1958.a. toodeti puuvillast riiet 6 päevaga nii palju, kui 1938.a. terve aastaga. Puuvillaste kangaste tootmiselt Albaania Rahvavabariik tunduvalt ületas Itaalia, Kreeka ja Türgi. Itaalias ja Kreekas toodeti ühe elaniku kohta 10,5 m puuvillast riiet, Türgis - 6,2 m.[1] 1959.a. puuvillaseid kangaid Albaania Rahvavabariigis toodeti ligi 23,3 tuhat meetrit.[2]

Toiduainete tööstuse osas teisel viisaastakul suurt tähelepanu pöörati konservitööstusele. 1956.a. anti ekspluatatsiooni 3 juur- ja puuviljakonservitehast Kortšas, Elbasanis, Shkodëris. Suurendati Vlora kalakonservikombinaadi toodangut. 1957.a. juulis toimunud toiduainete tööstuse töötajate vabariiklikul nõupidamisel märgiti, et saavutatud kalapüük (1957.a. - 2,7 tuhat tonni) ei kindlusta veel Vlora kalakonservitehase tootmisvõimsuse täielikku ärakasutamist. Tuli suuremat rõhku panna kalapüügi tõstmisele.[3] Eriti suurt edu toiduainetetööstuse osas saavutati 1958.a. Rekonstrueeriti olemasolevaid ettevõtteid ja ehitati uusi. 1958.a. algas Tiraanas Albaania suurima toiduainete kombinaadi ehitamine. Ehitati rida ettevõtteid viinamarja ümbertöötlemiseks. Suuri perspektiive omas tubakatööstus, mille toodang läks suures osas ekspordiks. 1958.a. Albaanias toodeti sigarette 10 korda rohkem kui 1938.a.[4] Teisel viisaastakul tundu-

---

1 *Пятнадцать лет*, lk. 9.

2 Samas, lk.89.

3 *Развитие экономики (Обзор за 1957 г.)*, lk. 230.

4 *Пятнадцать лет*, lk. 97.

valt suurenes suhkrutoodang. 1959.a. toodeti ühe elaniku kohta 7,6 kg suhkrut, mis 15,2 korda ületas 1950.a. taseme.[1]

Teist viisaastakut iseloomustab tööstuse kiiretempoline areng. Kui 1958.a. tööstuse kogutoodang 18 korda ületas sõjaeelse taseme, siis 1959.a. tööstusliku tootmise tase Albaania Rahvavabariigis suurenes sõjaeelsega võrreldes 22,5 korda. Tööstuse kasvutempo poolest Albaania Rahvavabariik tunduvalt ületas teised Euroopa rahvademokraatiamaad. Näiteks Bulgaaria Rahvavabariigis 1959.a. tööstuslik kogutoodang ületas sõjaeelse taseme 11 korda, Ungari Rahvavabariigis - 3,8 korda, SDV-s - 3 korda, Poola Rahvavabariigis - 7 korda.[2] 1959.a. Albaania tööstus andis 20 päevaga niisamapalju toodangut kui enne sõda terve aastaga.[3]

Tunduvalt suurenes tööstuse osa rahvamajanduses võrreldes sõjaeelse Albaaniaga, mil tunduv ülekaal oli põllumajanduslikul tootmisel. Tööstuskogutoodangu osatähtsus suurenes 9,8 %-lt 1938.a. 55,7 %-le 1958.-1959.a.[4] Seega teise viisaastaku lõpus tööstus andis rohkem toodangut kui põllumajandus, kusjuures sotsialistlik sektor andis 99 % kogu tööstuslikust toodangust, mis

---

1 „Проблемы мира и социализма", lk. 15.

2 „Коммунист", № 16, 1960, lk. 105.

3 Ф. П. Константинов, О переходе к коммунизму социалистических стран, М. 1959, lk. 14.

4 „Коммунист", № 16, 1960, lk. 100.

tähistab ühtse sotsialistliku majandussektori võitu tööstuses.[1]

Teise viisaastaku edusammud tööstuses suurel määral sõltusid <u>töö tootlikkuse tõstmisest</u>. Töö tootlikkuse tõstmine kogu ühiskonna ulatuses saavutati töö kokkuhoiu tulemusena: masinate, seadmete, tooraine, kütuse parema kasutamise, tööjõu parema jaotamise ja paigutamise, administratiivkulude vähendamise, toodangu kvaliteedi parandamise teel. Otsustav tähtsus tööviljakuse kasvu tingimuseks oli töö tehnilise varustatuse tõstmisel, uusima tehnika rakendamisel. Tööviljakus kasvas ka töötajate kvalifikatsiooni tõusu ja nende tootmisalaste kogemuste suurenemisega. Tööviljakuse tõstmise vajalikuks ja äärmiselt tähtsaks tingimuseks oli nende materiaalsete ja ühiskondlike stiimulite ärakasutamine, mis on seotud töö järgi jaotamise ja sotsialistliku võistlusega. Range majandusliku režiimi kindlustamine ja tööviljakuse tunduv tõus olid aluseks toodangu omahinna alandamisel.

Juba 1956.a. võeti tarvitusele rida abinõusid, mis olid suunatud töö tootlikkuse tõstmisele tööstuses, töötasude reguleerimisele ja tööliste kvalifikatsiooni tõstmisele. 1956.a. aprillis tõsteti töönorme, kehtestati kindel kord töölistele kvalifikatsiooni kategooriate omistamisel tööliste huvitatuse suurendamiseks nende kvalifikatsiooni tõstmise suhtes. Nende abinõude rakendamisel 1956.a. lõpuks juba töö tootlikkus suurenes 17,2 %

---

1 „Правда", № 47, 16 февраля 1961.

1951.a. võrreldes. Eriti suur töö tootlikkuse tõus oli mäetööstuses - ligi 30 %.[1]

Albaania Tööpartei kolmanda kongressi direktiivid nägid ette teisel viisaastakul töö tootlikkuse tõstmise tööstuses ja mäetööstuses 62 %.[2] Selleks tehti ära suurt tööd uute kaadrite ettevalmistamiseks. 1958.a. alguses Albaania Rahvavabariigis töötas 577 inseneri. Vanas Albaanias oli vaid 33 inseneri.[3]

Laia ulatuse võttis sotsialistlik võistlus. Sotsialistliku võistluse käigus ettevõtted jõudsid rohkem rütmilisele tööle, hakkasid paremini ära kasutama sisemisi tootmisreserve. Enamus ettevõtteid ennetähtaegselt täitsid teise viisaastaku aastaplaanides ettenähtud ülesanded.

Teisel viisaastakul veelgi suurenes ratsionaliseerijate arv. 1956.a. esitati 868 ratsionaliseerimisettepanekut, millede juurutamine tööstusse andis aastas 50 miljonit lekit ökonoomikat. Riik igati soodustas töötajate loomingulise initsiatiivi arengut. 1951.a. peale riigi poolt maksti ratsionaliseerijaile autasustamiseks 12,5 miljonit lekit, sealjuures üle 2,8 miljoni leki 1956.a.[4] Ka järgmistel aastatel laienes uuendajate ja ratsionaliseerijate liikumine. 1958.a. juurutati tööstusse 1500 ratsionaliseerimisettepanekut, mis andis

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 305.

2 Материалы III съезда АПТ, lk. 382.

3 Развитие экономики (Обзор за 1957 г.), lk. 245.

4 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 304.

aastas ökonoomikat 17 miljonit lekit või 59 % rohkem kui 1957.a.[1]

Peatudes suurtel edusammudel, mida Albaania Rahvavabariik saavutas oma tööstuse rajamisel Albaania Tööpartei Keskkomitee esimene sekretär E.Hoxha oma ettekandes Albaania Tööpartei neljandale kongressile tõi esile, et minevikus mahajäänud tööstusega riik, kes vahetult hakkas ehitama sotsialismi möödudes tööstusliku kapitalismi faasilt lahendas edukalt eluliselt tähtsa ja edasilükkamatu ülesande - rajada oma tööstus sotsialistliku industrialiseerimise ja maa elektrifitseerimise teel. Lähtudes maa konkreetsetest sotsiaalsetest ja majanduslikest tingimustest, tänu partei õigele juhtimisele, linna ja küla töötavate masside ennastsalgavale tööle, sotsialistliku leeri maade suurele, omakasupüüdmatule abile Albaania omab nüüd kaasaegse tööstuse, mis on varustatud uusima tehnikaga. See on suur ajalooline võit sotsialismi materiaalse-tehnilise baasi loomisel, maa tootlike jõudude ja sotsialistlike tootmissuhete arengus ja edasises kindlustamises.[2]

3) Põllumajandus.

Teine viisaastak oli murrangulise tähtsusega Albaania Rahvavabariigi põllumajanduse arengus. Suured ja tähtsad ülesanded põllumajanduse ette püstitas Albaania

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1958г.), lk. 100.

2 „Правда," № 47, 16 февраля 1961.

Tööpartei Keskkomitee pleenum, mis toimus 27.-28.detsembril 1955.a. Oma otsustes pleenum märkis, et killustatud üksikmajapidamiste suur arv ja aeglane põllumajanduse areng pidurdab tööstuse kiiret kasvu ja töötajate elutaseme tõstmist. On vaja ümber kujundada põllumajanduslik tootmine individuaalmajandite ühendamise teel kollektiivmajandeisse, mis võimaldab kasutada kaasaegset põllumajanduslikku tehnikat ja uusimat agrotehnikat.[1]

Põllumajanduse kollektiviseerimine sai vajalikuks ja praktiliseks küsimuseks, et täielikult kõrvaldada disproportsioon tööstuse ja põllumajanduse arengu tempode vahel. Teisel viisaastakul olid kõik tingimused olemas juba laias ulatuses kollektiviseerimise teostamiseks. Albaania Tööpartei kolmandal kongressil märgiti, et on olemas küllalt tugev tehniline baas põllumajanduse ümberkujundamiseks, küllaldasel arvul kvalifitseeritud kaadrid, tõusis töötava talurahva teadlikkus, kes massiliselt veendus kollektiivse põllumajandusliku tootmise eelistes.[2]

1956.a. septembris Kortšas toimus Vabariiklik põllumajanduslike tootmiskooperatiivide esindajate kolmas kongress, mis võttis vastu põllumajanduslike tootmiskooperatiivide uue näidispõhikirja. Põhikirjas eriti kriipsutati alla, et talupojad astuvad kooperatiividesse eranditult vabatahtlikul alusel. Erinevus 1949.a. veebruaris vastuvõetud põllumajanduslike kooperatiivide põhikirjast seisis selles, et uue põhikirja järgi suurendati isikli-

---

1 Vt. *Развитие экономики (Обзор за 1955 г.)*, lk. 262.

2 *Материалы III съезда АПТ*, lk. 190.

kus kasutuses olevat õue-aiamaad varem ettenähtud 0,3 hektari asemel kuni 3,3 hektarile olenevalt sellest, milliste põllumajanduslike kultuuride kasvatamiseks kasutati maad.[1] Selline muudatus oli vajalik, sest see stimuleeris talupoegade astumist põllumajanduslikesse kooperatiividesse.

Põllumajanduse koopereerimise tempot teise viisaastaku esimesel perioodil võrreldes esimese viisaastaku tulemustega näitavad järgmised andmed:[2]

	1955	1956	1957
Põllumajanduslike kooperatiivide arv	318	881	1698
Talumajandite arv, kes ühinesid kooperatiividesse	15,3	37,3	74,8
Talumajandite kollektiviseerimise protsent	9,8	24,3	46,4
Põllumajanduslike kooperatiivide osa haritavatest maadest	14,5	30,8	58,1

Seega teise viisaastaku algperioodil saavutati juba suuri edusamme põllumajanduse kollektiviseerimisel. Ainult 1957.a. rajati 817 uut põllumajanduslikku kooperatiivi, s.o. peaaegu nii palju kui rajati kogu eelmisel koopereerimise perioodil.

Albaania Tööpartei Keskkomitee veebruaripleenum 1958.a. analüüsides põllumajanduse koopereerimise tulemusi 1957.a. märkis, et töölisklassi ja talurahva liidu

---

1 *Развитие экономики (Обзор за 1956 г.)*, lk. 310.

2 *Развитие экономики (Обзор за 1957 г.)*, lk. 232.

kindlustumine, kulakluse piiramine, masina-traktorijaamade tugevnemine, riigi abi põllupidajaile, põllumajanduse koopereerimise kogemused - see viis hiilgavatele edusammudele põllumajanduse kollektiviseerimisel. 1957.a. paljudes rajoonides toimus massiline keskmike astumine kooperatiividesse. Veebruaripleenum püstitas ülesande - jätkata talumajandite koopereerimist, et 1958.a. see protsess teostuks kõigis maa tasandikulistes rajoonides.[1]

1958.aasta tähistas uusi edusamme põllumajanduse koopereerimise alal. 1959.a. alguses Albaania Rahvavabariigis oli 1935 põllumajanduslikku kooperatiivi 1698 vastu 1957.aastal arvestamata põllumajanduslikke kollektiive. 1959.a. alguses põllumajanduslikele kooperatiividele kuulus 76,2 % haritavast maast ja nad ühendasid 63,2 % talumajandeist.[2] Seega ülesanne, mis püstitati Albaania Tööpartei kolmandal kongressil - teostada põllumajanduse koopereerimine tasandikulistes rajoonides 1960.aastaks, et põllumajanduslikele tootmiskooperatiividele tuleks 70 % künnimaast, oli edukalt lahendatud juba 1958.a.

Põllumajanduslike tootmiskooperatiivide eeliseid üksiktalupidajate majandite suhtes näitab peamiselt see, et põllumajanduslikes kooperatiivides põllumajanduslike kultuuride saagikus oli tunduvalt kõrgem kui üksiktalumajapidamise sektoris. Nii 1957.a. põllumajanduskultuuride saagikus 1 hektarilt põllumajanduslikes kooperatiivides ja üksiktalumajapidamistes oli:[3]

---

1 Vt. *Развитие экономики (Обзор за 1957 г.)*, lk. 231, 235.

2 *Развитие экономики (Обзор за 1958 г.)*, lk. 104.

3 *Пятнадцать лет*, lk. 94.

	Kooperatiivne sektor	Üksiktalupidamise sektor
nisu	12,5	11,0
riis	23,8	21,6
puuvill	8,5	5,4
suhkrupeet	169,8	99,8
kartul	94,8	82,7

Teisel viisaastakul põllumajanduslikud kooperatiivid olid määrava tähtsusega põllumajandustoodangu tootmises. 1958.a. kooperatiivide osa puuvilla tootmises oli 82 %, suhkrupeedi ja tubaka osas 69 %, põllumajanduslikud kooperatiivid tootsid poole kogu vabariigi teraviljatoodangust.[1] Ka karjakasvatuse alal saavutasid põllumajanduslikud kooperatiivid tähelepanuväärseid tulemusi. Nii näiteks põllumajanduslik kooperatiiv "Budull" Tiraana rajoonis sai igalt lehmalt 900 liitrit piima, kui vabariigis keskmiselt igalt lehmalt saadi 590 liitrit.[2]

Teisel viisaastakul jätkus riigimajandite tugevnemine ja laienemine. Moodustati uusi riigimajandeid. Kui 1951.a. oli 12 riigimajandit, siis 1956.a. - 22, 1958.a. - 23 riigimajandit, mille arvele tuli 9,5 % künnimaast.[3] Kokku sotsialistlikule sektorile (riigimajandid, kooperatiivid)teise viisaastaku lõpuks tuli 86,3 % haritavast maast.[4] See tähendas sotsialistliku

---

1 Пятнадцать лет, lk. 95.

2 Развитие экономики (Обзор за 1957 г.), lk. 235.

3 Развитие экономики (Обзор за 1958 г.), lk. 53.

4 „Правда", N= 47, 16 февраля 1961.

sektori võitu põllumajanduses.

Partei ja valitsus võtsid tarvitusele abinõud, et iga majand muutuks veelgi tulutoovamaks. Selleks teisel viisaastakul osa riigimajandeid spetsialiseerus teravilja tootmisele, tehniliste kultuuride ja tsitruskultuuride tootmisele, teine osa - looma- ja linnukasvatusele.

Riigimajandid etendasid tähtsat osa põllumajanduse arengu huvides. Nad olid eeskujuks eesrindliku agrotehnika juurutamisel ja kaasaegsete põllutöömasinate kasutamisel. Peamiste põllumajanduskultuuride saagikus riigimajandeis oli tunduvalt kõrgem kui üksikmajandeis. Nii näiteks 1957.a. riigimajandeis koguti igalt hektarilt rohkem kui üksiktalumajapidamistes: nisu - 47 %, puuvilla - 2,8 korda, suhkrupeeti - 3,4 korda.[1]

Teisel viisaastakul tunduvalt laienes põllutööde mehhaniseerimine. 1957.a. Albaania Rahvavabariigis oli 22 masina-traktorijaama ja Albaania põldudel töötas 2 tuhat traktorit või 30 korda rohkem kui 10 aastat tagasi, samuti oli kasutusel ligi 200 kombaini ja rida teisi põllutöömasinaid. Põllutööde mehhaniseerimine suurenes eelmise aastaga võrreldes 43 %.[2] 1958.a. suurenes põllutööde mehhaniseerimine 50 % 1957.a. võrreldes.[3] Kasvas Nõukogude Liidust ja rahvademokraatiamaadest saadud põllutöömasinate arv. 1959.a. lõpus traktorite arv (15-jõulised) oli 3,8 tuhat.[4] Peale selle oli kasutusel hul-

---

1 *Пятнадцать лет*, lk. 92.

2 *Развитие экономики (Обзор за 1957 г.)*, lk. 235.

3 *Развитие экономики (Обзор за 1958 г.)*, lk. 106.

4 *„Проблемы мира и социализма"*, lk. 22.

galiselt kombaine, kultivaatoreid, külvimasinaid, viljapeksumasinaid. Teisel viisaastakul võeti esmakordselt kasutusele puuvilla- ja peedikoristusmasinad. Suurt tähelepanu pöörati põllutöömasinate ratsionaalsemale kasutamisele. Albaania Rahvavabariik põllutööde mehhaniseerimise poolest ületas naaberriigid - Kreeka ja Türgi.

Kui esimesel viisaastakul põllumajanduskultuuride saagikuse tõstmise plaani ei täidetud, siis teisel viisaastakul pöörati rohkem rõhku saagikuse tõstmise küsimusele, mis omas otsustavat tähtsust teise viie aasta ülesannetetäitmisel. Selles osas peale põllumajanduse mehhaniseerimise laiendamise omas suurt tähtsust eesrindliku agrotehnika juurutamine ja tuli maksimaalselt ära kasutada sisemisi tootmisreserve. Selleks tuli rohkem kasutada väetisi, pöörata tähelepanu sordiseemne parandamisele, vältida kadusid külvi- ja koristustööde läbiviimisel jne.

Tähtsat osa põllumajanduskultuuride saagikuse tõstmisel etendasid riigi poolt antavad krediidid sordiseemne, viljapuuistikute, kunstväetiste näol. 1946.-1957.a. riik andis talupoegadele pika- ja lühiajalist krediiti summas üle 2 miljardi leki. Sellest summast ainult 10 kuuga 1957.a. põllupidajad said 493 miljonit lekit.[1] Katsetati mitmeid uusi Nõukogude Liidult saadud nisusorte. 1957.a. Selenitsa rajoonis põllumajanduslikes kooperatiivides külvati nõukogude nisu, mille keskmine saak oli 21 tsentnerit hektarilt. Sellist saaki siin varem

---

1 *Развитие экономики (Обзор за 1957 г.), lk. 235.*

kunagi ei saadud.[1]

Suurt tähtsust põllumajanduskultuuride saagikuse tõstmisel ja külvipinna laiendamisel oli laiaulatuslikel melioratsioonitöödel ja niisutussüsteemi laiendamisel. 1957.a. mais Ministrite Nõukogu andis välja määruse ulatuslike maaparandustööde teostamise kohta tasandikulistel aladel. Määrus nägi ette lõpetada teisel viisaastakul melioratsioonitööd põhimistes põllumajanduslikes rajoonides, esmajärjekorras kuivendada 2300 hektari maid, maaparandustöid teostada 4600 hektaril ja niisutada 6700 hektarit.[2] Nende tööde teostamisega pidi tunduvalt suurenema ülesharitav maafond, laienema viljakate maade pind, mis oli tähtsaks teguriks põllumajanduse intensiivse arengu kindlustamisel.

Teisel viisaastakul viidi läbi maaparandustööd Zadrima tasandikul, mis on üks Albaania viljakamaid tasandikke ning lõpetati tööd Terbufi soo kuivendamisel. (Albaania keskosas). 1958.a. maa keskosas algas suurima veehoidla ehitamine, mille käiku laskmise tulemusel niisutavate maade pind pidi teise viisaastaku lõpuks suurenema 30 tuhande hektari võrra.[3]

Külvipinna suurenemist näitavad järgmised arvud: kui haritavate maade pind 1955.a. oli 374 782 hektarit, siis 1958.a. - 420 000 hektarit. Viisaastaku lõpuks (1960.a.) külvipind pidi moodustama 452 000 hektarit,

---

1 *Развитие экономики (Обзор за 1957 г.)*, lk. 238.

2 Vt. samas, lk.235.

3 *Развитие экономики (Обзор за 1958 г.)*, lk. 106.

s.o. 2 korda rohkem kui 1938.a.[1]

Kõikide partei ja valitsuse poolt rakendatud abinõude tulemusel saavutati märkimisväärseid tulemusi põllumajandustoodangu tõusu osas, väljaarvatud 1958.aasta, mil põllumajanduskultuuride toodang langes ebasobivate looduslike tingimuste tõttu:[2]

	Sõjaeelne tase	1955	1957	1958	1959
Teravilja kogutoodang (miljonites tonnides)	0,2	0,33	0,37	0,28	0,38
Puuvilla kogutoodang (tuhandetes tonnides)	0,1	12,3	16,0	17,3	18,0
Suhkrupeedi kogutoodang (tuhandetes tonnides)	-	110	98,4	70,4	127,4
Kartuli kogutoodang (tuhandetes tonnides)	3,6	30,2	25,8	15,6	-

Sellise kiire põllumajanduse kasvutempo juures oli võimalik teise viisaastaku lõpuks kindlustada teravilja probleemi lahendamise ja täielikult rahuldada maa vajadused oma toiduteraviljaga ning areneva tööstuse nõuded põllumajandusliku tooraine järgi.

Teisel viisaastakul saavutati edu puuviljapuude, oliivipuude, tsitruskultuuride ja viinamarjade aretamise osas. Albaania Tööpartei Keskkomitee veebruaripleenum 1957.a. märkis ära olemasolevad puudused aianduse arendamisel ja võttis vastu otsuse, mis oli suunatud iga-

---

1 Пятнадцать лет, lk. 11.

2 „Проблемы мира и социализма", lk. 19-20.

külgsele tsitruskultuuride, oliivipuude, viinamarjakasvatuse laiemale levikule. Nimetatud kultuuride saak pidi rahuldama mitte ainult elanikkonna vajadused, vaid minema ka ekspordi laiendamiseks.[1]

Vastavalt pleenumi otsusele võeti tarvitusele abinõud aianduse arendamise stimuleerimiseks põllumajanduslikes kooperatiivides ja ka üksiktalupidajate majandeis. Müüdi talupoegadele soodsatel tingimustel viljapuude istikuid, tõsteti saagi kokkuostuhindu vastavalt sordile, omadusele, valmimisajale.

Juba 1957.a. istutati rohkem puuviljapuid kui oli ettenähtud istutada kogu viisaastakul (1956-1960). Oliivipuude istutamise aastaplaan ületati 2-kordselt.[2] 1958.a. lõpuks oliivipuude arv oli 830 tuhat, tsitruselistel 95 tuhat, puuviljapuudel 5,1 miljonit, madalakasvuliste viinamarjade all oli 2288 hektarit.[3] Teisel viisaastakul veel täielikult ei kasutatud ära kõiki tingimusi aianduse ja õlikultuuride aretamiseks. Perspektiivplaan nägi ette saavutada 1965.aastaks nende kultuuride veelgi laiaulatuslikum levik.

Teisel viisaastakul toimusid suured muudatused loomakasvatuse alal. Senini loomakasvatus oli jäänud kõige mahajäänumaks põllumajandusharuks. Karja produktiivsus oli madalal tasemel. Peamine osa kariloomadest oli koondunud üksiktalupidajate kätte. Loomakasvatus sotsialist-

---

1 Vt. *Развитие экономики (Обзор за 1957 г.)*, lk. 233-234.

2 Samas, lk.234.

3 *Развитие экономики (Обзор за 1958 г.)*, lk. 105.

liku sektori osas oli arenenud nõrgalt. Loomakasvatussaaduste tootmine jäi maha elanikkonna nõudeist liha, piima jt. loomakasvatusproduktide järgi.

Teisel viisaastakul partei ja valitsus pöörasid suurt tähelepanu kariloomade tõu parandamisele, loomakasvatusfarmide rajamisele põllumajanduslikes tootmiskooperatiivides, söödabaasi tugevdamisele. Erilist rõhku osutati lambakasvatusele, sest lambad ei andnud ainult toorainet tekstiilitööstusele, vaid omasid tähtsa koha ka piima ja liha tootmisel. Albaania Tööpartei veebruaaripleenum 1957.a. püstitas ülesanded lambatõu parandamiseks. Nähti ette abinõud töötava talurahva huvitavuse suurendamiseks peenvillalammaste kasvatamise vastu. Tõsteti peenvilla kokkuostuhindu. 3.aprillil 1957.a. välja antud Ministrite Nõukogu määrus nägi ette täiendava tasu maksmise lammaste tõu parandamisel ja nende produktiivsuse tõstmisel.[1]

Suurt tähtsust loomakasvatuse edasises arengus etendas Albaania Tööpartei Keskkomitee novembripleenum 1958.a., mis püstitas ulatusliku programmi loomakasvatuse tõusu osas 1959.-1965.a. Pleenum nägi ette suurendada liha ja rasva tootmist 55 tuhande tonnini 1960.a. ja 78 tuhande tonnini 1965.a. 33,6 tuhande tonni vastu 1957.a., piima tootmist 1960.aastaks suurendada 238 tuhande tonnini, 1965.aastaks 384 tuhande tonnini 160 tuhande tonni asemel 1957.a. Seega liha tootmine ühe elaniku kohta pidi suurenema 12 kilogrammilt 1957.a. 18,7

---

1 *Развитие экономики (Обзор за 1957 г.), lk. 234.*

kilogrammile 1960.a. ja 1965.a. saavutama 24 kg. Piima tootmine vastavalt 95 kilogrammilt 1957.a. - 136 kilogrammile 1960.a. ja 191 kilogrammile 1965.a. Pleenumil märgiti, et peamiseks faktoriks kariloomade arvu suurendamisel ja liha ning piimatoodangu tõstmisel on söödabaasi tugevdamine. Selles osas nähti ette looduslike karjamaade parandamine, söödakultuuride külvide suurendamine, laialdasemalt rakendada teistkordseid külve, teostada haljassöötade sileerimist, kasutada toiduainete tööstuse jäätmeid loomasöödaks. Täiendava allikana lihale toodi esile küülikukasvatuse arendamise vajadus ja kalapüügi laiendamine.[1]

Loomade arvu kasvu Albaania Rahvavabariigis näitab järgmine tabel:[2]

	1938	1955	1957	1958	1959
Kariloomade arv tuhandetes	391,2	421,8	405,4	422,5	-
Sigade arv tuhandetes	15,3	85,9	96,2	108,5	124

Seega kariloomade arv teisel viisaastakul näitas tõusu kuigi aeglase tempoga. Sigade kasvatamise osas saavutati suuremaid edusamme.

Teise viisaastaku suurimaks edusammuks põllumajanduses oli, et ennetähtaegselt lõpetati põllumajanduse

---

1 Vt. *Развитие экономики (Обзор за 1958 г.)*, lk. 105-106.

2 „*Проблемы мира и социализма*", lk. 21.

kollektiviseerimine, mis avaldas mõju nii põllunduse kui ka loomakasvatuse tunduvale tõusule. Seda on näha põllumajanduse kogutoodangu kasvust. 1959.a. põllumajanduslik tootmine sõjaeelsega võrreldes kasvas peaaegu 2 korda, 1960.aastaks planeeriti põllumajandusliku kogutoodangu tõus 243 % 1938.a. võrreldes.[1]

4) Transport.

Seoses tööstuse ja põllumajanduse tootmise kasvuga, samuti kaubakäive suurenemisega teisel viisaastakul toimus transpordi edasine areng.

Albaania Tööpartei kolmanda kongressi direktiivid nägid ette teisel viisaastakul ehitada 70 km uusi teid, rekonstrueerida üle 1000 km olemasolevaid teid ja alandada kõigi transpordiliikide vedude omahinda vähemalt 20 %.[2]

Vastavalt kolmanda kongressi otsustele laiendati ja parandati autoteede võrku. Ehitati uusi teid, peamiselt aga rekonstrueeriti olemasolevaid teid. Asfalteeriti tähtsamad automagistraalid ja pöörati tähelepanu olemasoleva teedevõrgu korrashoiule. Tõmmati talupoegi kaasa uute teede ehitamisele, et rajoonikeskusi ühendada peakeskustega. Pöörati tähelepanu reisijate regulaarsele teenendamisele autotranspordi poolt. Võeti kasutusele abinõud autotranspordi paremaks ekspluateerimiseks, mindi

---

1 Пятнадцать лет, lk 11.

2 Материалы III съезда АПТ, lk. 378-379.

üle pidevale kahevahetusega tööle, parandati autotranspordi tehnilist teenendamist.

Autotranspordi kaubaveokäive 1956.a. suurenes 1955.aastaga võrreldes 11,6 %,[1] 1957.aastal 1956.aastaga võrreldes 19,1 %[2] ja 1958.aastal 1957.aastaga võrreldes 12,4 %, reisijate vedu autotranspordil kasvas 23 %.[3]

Pidevalt suurenes raudteetranspordi veokäive. Nii näiteks 1958.aastal suurenes raudteetranspordi kaubaveokäive 17,3 %.[4] Kõigil teise viisaastaku aastail täideti vedude plaan nii autotranspordi kui ka raudteetranspordi osas. Ei olnud aga täidetud vedude plaan meretranspordi osas.

Teisel viisaastakul pöörati tähelepanu laevade, vagunite, remonditöökodade arvu suurendamisele ja tehnilise teenendamise parandamisele. Pöörati erilist tähelepanu kõigi transpordiliikide õigele kasutamisele kooskõlas tehniliste normatiividega. Suurt rõhku pandi laadimistööde mehhaniseerimisele. Teisel viisaastakul lõpetati sadamate rekonstrueerimine, mida alustati esimesel viisaastakul. Seega kõrvaldati puudujäägid, mis esinesid esimesel viisaastakul transpordi osas.

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 306.

2 Развитие экономики (Обзор за 1957 г.), lk. 231.

3 Развитие экономики (Обзор за 1958 г.), lk. 103.

4 Sealsamas.

5) Koostöö sotsialistliku leeri maadega.

Teisel viisaastakul veelgi tihenes koostöö Albaania Rahvavabariigi ja teiste sotsialistliku leeri maade vahel. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XX kongress rõhutas NSV Liidu ja teiste sotsialistliku leeri maade vaheliste majanduslike sidemete edasiarendamise tähtsust. Sealjuures märgiti, et käesoleval ajal on esikohale kerkinud NSV Liidu ja rahvademokraatiamaade majandusplaanide tiheda koordineerimise, tootmise koopereerimise ja spetsialiseerimise ülesanne. "Nõukogude Liit", on öeldud NLKP XX kongressi otsustes, "laiendab igati koostööd rahvademokraatiamaadega, taotledes iga maa ja kogu sotsialistliku leeri huvides majanduslike ressursside ja tootmisvõimsuste kõige ratsionaalsemat ärakasutamist üksikute rahvamajandusharude arendamise koordineerimise, tootmise spetsialiseerimise ja koopereerimise teel, samuti teaduse ja tehnika saavutuste ning eesrindlike tootmiskogemuste vahetamise teel."[1]

Albaania Rahvavabariigi ja Nõukogude Liidu vahelised koostöö suhted, mis põhinevad proletaarse internatsionalismi leninlikel printsiipidel, on eredaks näiteks uut tüüpi suhetest, mis ühendavad sotsialistliku leeri maid.

Kuna Albaania Rahvavabariik teisel viisaastakul ei omanud veel oma masinaehitust ja spetsialiseerus mäe- ja kergetööstusele, siis omas suurt tähtsust kaubandus-

---

[1] Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XX kongressi resolutsioonid, Tln. 1956, lk.100-101.

like sidemete laiendamine Nõukogude Liidu ja teiste sotsialismimaadega. Erinevalt eelmistest aastatest juba 1956.a. ekspordi kasv tunduvalt ületas Albaania Rahvavabariigi impordi kasvu. Vaatamata ekspordi kiirele kasvule teisel viisaastakul nagu varemgi import ületas ekspordi ja kaubandusbilansi defitsiit kaeti Nõukogude Liidu ja teiste sotsialistliku leeri maade poolt antavate krediitidega. Selline väliskaubanduse bilanss oli ajutine ja seletatakse vajadusega, et kiirema tempoga likvideerida Albaania Rahvavabariigi mahajäävus ja ehitada üles sotsialistlik majandus.

Juhtiv koht Albaania Rahvavabariigi väliskaubanduses kuulus Nõukogude Liidule - 57 % Albaania väliskaubanduse käivest. Väliskaubanduse käive poolest sotsialismi maailmasüsteemi maadega Albaania Rahvavabariik omas esikoha. Teise viisaastaku lõpus Albaania väliskaubanduse käive sotsialistliku leeri maadega moodustas 97 %.[1]

Vastavalt teisel viisaastakul sõlmitud kaubandus-kokkulepete põhjal Nõukogude Liit saatis Albaaniasse komplekẗseid seadmeid hüdroelektrijaamade ehitamiseks, naftatööstusseadmeid, ehitusmehhanisme, traktoreid, põllutöömasinaid, nisu, tõuloomi, mineraalväetisi, kemikaale jt. kaupu. Ka teistest sotsialismimaadest eksporditi Albaaniasse peamiselt tööstusseadmeid, masinaid. Teisel viisaastakul tunduvalt laienes kaubavahetus Hiina Rahvavabariigiga, kes saatis Albaaniasse värvilist klaasi,

---

1 Н. Алуфанов, Сотрудничество под знаменем социалистического интернационализма, „Коммунист", № 18, 1960, lk. 67.

metalle, kautšukit, toiduteravilja.

Teisel viisaastakul Albaania Rahvavabariik veelgi suurendas mäetööstustoodangu eksporti. 1959.a. üle 60 % Albaania ekspordist moodustasid mäetööstussaadused, 16 % tööstustooted ja ainult 8 % põllumajandussaadused. Albaania Rahvavabariik vedas välja ligi 80 liiki mitmesuguseid kaupu, s.o. 70 liiki rohkem kui enne sõda.[1] Albaania põhilised eksportsaadused olid kroomit, nikli- ja rauamaak, nafta, naftasaadused, bituumen, nahatooted, tubakas, taimeõli, puuviljad.

Kuna Albaania eksport ei katnud impordi väärtust, siis suurte kaubasaadetiste tõttu krediitide näol Albaania Rahvavabariigil tekkis suur võlgnevus Nõukogude Liidule. 1957.a. aprillis toimusid Moskvas läbirääkimised Albaania Rahvavabariigi ja Nõukogude Liidu delegatsioonide vahel, kus lahendati küsimus Albaania võlgnevusest Nõukogude Liidule. Lugedes, et vaatamata edusammudele Albaania veel ei ületanud kõiki mineviku mahajäänud maa järeldusi ja krediidi võlgu on raske tasuda Nõukogude Liit juhindudes vennaliku abi printsiibist, vabastas Albaania Rahvavabariigi varasematest krediidivõlgnevustest summas 422 miljonit rubla ja nägi ette uue krediidi summas 31 miljonit rubla (vanas rahas) tingimuste loomiseks, mis olid vajalikud kaardisüsteemi kaotamiseks toidukaupadele. Seoses teise viisaastaku ülesannete suurendamisega Nõukogude Liit andis Albaania Rahvavabariigile

---

1 Пятнадцать лет, lk. 99.

uut pikaajalist krediiti summas 160 miljonit rubla.[1] 1958.a. Nõukogude Liit andis krediidi summas 300 miljonit rubla naftatööstuse kiiremaks arenguks 1959.-1960.a. ja tähtsamate objektide ehitamiseks kolmandal viisaastakul 1961.-1965.a.[2]

Ka teiste sotsialismimaade poolt osutati Albaania Rahvavabariigile omakasupüüdmatut vennalikku abi. Nii näiteks 1957.a. SDV poolt kustutati võlgnevus, mis tekkis Albaania Rahvavabariigil 1955.a. lõpul SDV-ga sõlmitud krediidilepingu alusel summas 61,5 miljonit rubla.[3]

Teisel viisaastakul laienes teaduslik-tehniline koostöö Albaania Rahvavabariigi ja teiste sotsialistliku leeri maade vahel. Albaania spetsialistidel oli võimalus tutvuda Nõukogude Liidu teaduse ja tehnika saavutustega, eesrindlike töömeetodite kasutamisega vahetult Nõukogude Liidu ettevõtteis ja teaduslike uurimise asutustes, mis omas tähtsat osa Albaania rahvusliku kaadri ettevalmistamisel. 1956.a. Nõukogude Liit andis Albaaniale tasuta üle kivisöe, vasemaagi kaevanduste tüüpprojektid, projektid tellisetehase jt. objektide jaoks. Anti üle tehnilised joonised naha ja tubakatootmise kohta, tehnoloogiliste protsesside kirjeldused mitmete toodete valmistamiseks.

Vastavalt 1957.a. aprillis Moskvas toimunud läbirääkimiste põhjal Nõukogude Liit abistas Albaania Rahva-

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1957 г.), lk. 226-227.
2 Развитие экономики (Обзор за 1958 г.), lk. 109.
3 Развитие экономики (Обзор за 1957 г.), lk. 239.

vabariiki tööstuse ja põllumajanduse edasisel arengul võimaliku tehnilise abi osutamisega. Neil eesmärkidel Nõukogude Liit saatis Albaaniasse rida projekteerimis-uurimisekspeditsioone geoloogiliste uurimistööde läbiviimiseks, et laiendada Albaania Rahvavabariigi mineraalressursside kasutamist, projekteerimistööde teostamiseks melioratsioonitööde läbiviimiseks. 1957.-1958.a. anti üle Albaaniale suurel hulgal kaasaegset tehnilist dokumentatsiooni, rida projekte kapitaalehitusteks, teaduslike õppeasutuste programmid, samuti mitmesuguste toodete näidised. Suurt abi osutas Nõukogude Liit kalapüügi laiendamise osas Albaanias. Albaania spetsialistid külastasid Nõukogude Liitu, et tutvuda uurimistööde tulemustega põllumajanduse instituutides ja teaduslikes uurimisasutustes, aga samuti eesrindlike põllumajanduslike ettevõtete kogemustega.

1959., 1960.a. veelgi tihenes Albaania Rahvavabariigi ja Nõukogude Liidu teaduslik-tehniline koostöö vastavalt Nõukogude Liidu - Albaania Rahvavabariigi teaduslik-tehnilise komisjoni neljanda sessiooni läbirääkimistele.

Suurt tähtsust Albaania Rahvavabariigi ja Nõukogude Liidu sõbralike suhete tugevdamisel ja laiendamisel etendas Albaania - Nõukogude Sõprusühing, mis rajati 1954.a. Albaanias, 1958.a. aprillis loodi Nõukogude Liidus organisatsioon - Nõukogude-Albaania Sõprusühing.

Suur majanduslik ja poliitiline tähtsus oli Nõukogude Liidu ja Albaania delegatsioonide vahelistel läbi-

rääkimistel 1957.a. aprillis majandusplaanide koordineerimise küsimuses. Nõukogude valitsus lubas rahuldada Albaania Rahvavabariigi valitsuse palve ning teha Nõukogude Liidu projekteerimisbüroole kohustuseks abi osutamine Albaania vastavaile organeile Albaania rahvamajanduse perspektiivplaani koostamisel aastaiks 1961-1975.[1] Perspektiivplaani ellurakendamine pidi kindlustama kooskõlas kogu sotsialismileeri maade majandusega Albaania rahvamajanduse edasise ulatusliku tõusu.

Ka teised sotsialistliku leeri maad osutasid Albaania Rahvavabariigile suurt teaduslik-tehnilist abi. Bulgaaria Rahvavabariik näiteks saatis seadmed ehitatava piiritusvabriku jaoks, samuti telliskivitehase jaoks. Bulgaaria spetsialistid osutasid samuti abi melioratsioonitööde teostamisel. Ungari Rahvavabariik ja SDV saatsid seadmed mitmete kergetööstusettevõtete ehitamiseks ja rekonstrueerimiseks. Saksa geoloogid teostasid uurimistöid fosforiidi leiukohtade avastamiseks. Tšehhoslovakkia Vabariik osutas abi elektrijaamade ehitamisel, nikli-, raua- ja kroomimaagi kaevanduste ekspluateerimisel. Poola Rahvavabariik saatis seadmed klaasivabriku jaoks. Poola spetsialistid viisid läbi uurimistöid Albaania söerikkuste uurimisel. Rumeenia Rahvavabariigi abi ilmnes naftatööstuse osas, Hiina Rahvavabariigi abi Albaania metallitööstuse rajamisel.

Albaania Rahvavabariik andis üle teistele sotsialistliku leeri maadele dokumentatsiooni juustu, konser-

---

1 *Развитие экономики (Обзор за 1957 г.), lk. 316.*

vide valmistamise kohta, tsitruskultuuride agrotehnika kirjeldused ja saatis suurel hulgal sotsialismimaadele viljapuude seemneid, istikuid, arstimeid.

Albaania Rahvavabariik on eredaks näiteks, kuidas minevikus mahajäänud maa rahvademokraatliku korra tingimustes, toetudes teiste sotsialismimaade kogemustele ja abile jõudis suurtele edusammudele sotsialistliku majanduse ülesehitamisel.

Kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamisel Moskvas 1960.a. novembris märgiti, et "sotsialistlik maailmasüsteem on astunud uude arengu etappi. Nõukogude Liidus toimub edukalt kommunistliku ühiskonna laiahaardeline ehitamine. Teised sotsialistliku leeri maad rajavad edukalt sotsialismi aluseid, mõned neist aga on juba jõudnud arenenud sotsialistliku ühiskonna ehitamise perioodi."[1]

Viimaste hulka võib lugeda ka Albaania Rahvavabariiki. Albaania Tööpartei Keskkomitee esimene sekretär E.Hoxha oma ettekandes Albaania Tööpartei neljandale kongressile tõi esile, et kahe viisaastaku täitmise tulemusel Albaanias on üles ehitatud sotsialismi majanduslik baas nii linnas kui ka maal. Sotsialistlikud majandusvormid ja sotsialistlikud tootmissuhted valitsevad kõigis majandusharudes. Albaania Rahvavabariik astub nüüd uude etappi - sotsialistliku ühiskonna täieliku võidu etappi.[2]

---

1 Kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise avaldus. Läkitus kogu maailma rahvastele, TIn. 1960, lk.10.

2 „Правда", №47, 16 февраля 1961.

6) Töötajate materiaalse elutaseme tõus.

Tootmisjõudude kiire kasv ja sotsialistliku leeri maade poolt osutatud suur abi kindlustas Albaania Rahvavabariigi töötajate elatustaseme edasise tõusu.

Rahva materiaalse ja kultuurilise taseme tõusu peamine näitaja oli rahvatulu suur tõus teisel viisaastakul. Rahvatulu kiire suurenemine toimus kahe teguri arvel: 1) ühiskondliku tööviljakuse tõstmise ja 2) materiaalse tootmise sfääris rakendatud töötajate arvu suurendamise arvel. Rahvatulu 1959.a. 1950.a. võrreldes suurenes 2,5 korda, kusjuures 3/4 rahvatulust nagu teisteski sotsialistlikes maades läks jaotamisele töötajate isiklike materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamiseks. Ülejäänud vahendid suunati sotsialistliku tootmise laiendamiseks ja teisteks ühiskondlikeks vajadusteks.[1]

Albaania Tööpartei kolmanda kongressi direktiividesnähti ette rahvatulu tõusu alusel kindlustada edasine tööliste, teenistujate ja talupoegade tulude kasv. Tööliste ja teenistujate reaalpalk teise viisaastaku lõpuks pidi tõusma 25 %, talupoegade tulud pidid suurenema 38 % kiire põllumajanduse tootmise tõusuga.[2]

Partei ja valitsus võtsid tarvitusele tähtsad abinõud, mis olid suunatud töötajate elatustaseme tõstmisele. Tööstuse ja põllumajanduse toodangu suurenemine, töö

---

1 „Коммунист", N: 16, 1960, lk. 102.

2 Материали III съезда АПТ, lk. 384.

tootlikkuse tõus ja omahinna alandamine kindlustasid pideva jaemüügihindade alandamise ja lubasid teisel viisaastakul täielikult kaotada kaardisüsteem elanike varustamisel tarbeesemetega.

26.novembril 1956.a. viidi läbi uus hindade alandamine. Laiatarbekaupade hindu alandati 7-20,5 %. Tunduvalt alandati importkaupade hindu - 15-30 %. Elanikkond võitis sellest uuest hindade alandamisest 750 miljonit lekit aastas.[1]

Albaania Tööpartei kolmanda kongressi direktiivid näitasid ette kaardisüsteemi likvideerimise teise viisaastaku lõpuks. Vastavalt põllumajandusliku tootmise edusammudele ennetähtaegselt 1.novembril 1957.a. kaotati kaardisüsteem elanikkonna varustamisel toidukaupadega. Sellega seoses likvideeriti olemasolev hindade mitmekesisus toiduainetele riiklikus kaubandusvõrgus. Uued kehtestatud jaehinnad olid tunduvalt madalamad olemasolevatest kommertshindadest - keskmiselt 20-25 %, mis tunduvalt tõstis töötajate reaalseid tulusid.[2]

Üheaegselt kaardisüsteemi kaotamisega toidukaupadele alandati jaehindu ka tööstuskaupadele, mille kaardid olid kaotatud juba 1956.a. jaanuaris. Nii puuvillakangaste hindu alandati 5 %, villastel kangastel - 7 %, jalatseil 5 %, mööblil 5 %. Elanikkond võitis sellest uuest hindade alandamisest 425 miljonit lekit. Nimetatud

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 322.

2 Развитие экономики (Обзор за 1957 г.), lk. 244.

abinõude tulemusel töötajate reaalpalk suurenes 4 %.[1]

1958.a. viidi läbi uus hindade alandamine laiatarbekaupadele, mille tulemusel töötajad võitsid summas 1300 miljonit lekit. Tööliste ja teenistujate reaalpalk 1958.a. kasvas 6 % 1957.a. võrreldes.[2]

Juhindudes Albaania Tööpartei kolmanda kongressi direktiividest ettenähtud ülesandest töötajate elatustaseme pidevast tõstmisest Ministrite Nõukogu ja Albaania Tööpartei Keskkomitee võtsid vastu otsuse madalapalgaliste tööliste töötasu tõstmise ja riiklike pensionide suurendamise kohta 1.jaanuarist 1957. Minimaalne töötasu määrati 2500-le lekile kuus. Seega madalapalgaliste tööliste ja teenistujate töötasu tõusis rohkem kui 500 lekit.[3] Elanikkond võitis nimetatud otsuse ellurakendamisel 350 miljonit lekit aastas.[4]

Elanikkonna tulude suurenemisele vastas järjekindel kõrgekvaliteediliste kaupade ja saaduste suurenemine rahva tarbimisfondides. Suurenes elanikkonnale müüdavate toiduainete ja tööstuskaupade hulk, paranes kaupade omadus, laienes sortiment eriti puuvillakangaste ja jalatsite osas.

1956.a. rakendati rida abinõusid erakaubanduse piiramiseks jaekaubanduses. 1956.a. Ministrite Nõukogu andis välja määruse "Mõningatest abinõudest erakaubanduse re-

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1957 г.), lk. 244.

2 Развитие экономики (Обзор за 1958 г.), lk. 112.

3 Vt. Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 232.

4 Развитие экономики (Обзор за 1957 г.), lk. 244.

guleerimiseks", mille põhjal piirati põllumajandussaadustega kauplemist erakaupmeeste poolt, samuti eratöökodade kaubanduslikku tegevust.[1] Nende abinõude elluviimine aitas kaasa sotsialistliku sektori tugevnemisele nii tootmise kui ka vahetuse sfääris. Teise viisaastaku lõpus sotsialistliku sektori osa hulgikaubandus oli 100 %, jaekaubanduses - 90 %.[2] Laienes sotsialistliku sektori kaubandusvõrk uute riiklike ja kooperatiivkaubanduse müügipunktide rajamisega. Suurenes kaupade müük sotsialistliku sektori kaudu.

Kaubakäive kasv miljardites lekites:[3]

1950.a.	1955.a.	1956.a.	1957.a.	1958.a.
7	14	15	18	23

Erilist tähelepanu partei ja valitsus osutasid elamuehitusele. Suur osa elamuist ehitati riigi toetusel, osalt isiklike hoiuste arvel. Teisel viisaastakul ehitati terved töölisasulad ja -keskused, laiendati olemasolevaid linnu. Ainult 1957.aastal ehitati riiklike ja kooperatiivsete organisatsioonide kaudu 101 tuhat ruutmeetrit elamispinda 66,8 ruutmeetri vastu 1956.aastal.[4] 1958.a. ehitati 7 tuhat elamut rohkem kui 1957.aastal.[5]

---

1 Развитие экономики (Обзор за 1956 г.), lk. 322.

2 „Правда", № 47, 16 февраля.

3 „Проблемы мира и социализма", lk. 28.

4 Развитие экономики (Обзор за 1957 г.), lk. 245.

5 Развитие экономики (Обзор за 1958 г.), lk. 113.

Suurenesid riigieelarve kulutused sotsiaal-kultuurilistele üritustele (miljardites lekites):[1]

1950.a.	1955.a.	1956.a.	1957.a.	1958.a.
1,0	2,1	2,5	3,1	5,0

Sotsiaal-kultuurilisteks üritusteks ettenähtud vahendite arvel ehitati uusi koolimaju, haiglaid, kultuuriasutusi, maksti sotsiaalkindlustuseks jne.

Riigieelarve tulude peamiseks allikaks olid laekumised sotsialistlikult sektorilt. 1959.a. sotsialistliku sektori osa riigieelarve tuludes oli peaaegu 86 %.[2] Teisel viisaastakul vähendati tunduvalt kulutusi riigiaparaadi jaoks ning kulutusi maa kaitsele. 1956.a. kulutused riigiaparaadi ülalpidamiseks moodustasid 4,4 % eelarve kuludest, 1957.a. need kulud vähenesid 3,6 %-le ja 1958.a. - 2,8 %-le. Kulude osa maa kaitseks vähenes 10 %-lt 1957.a. 8,2 %-le 1958.a.[3] Sellega seoses vähenes elanikkonna maksude osa eelarve tuludes, mis aitas kaasa töörahva materiaalse olukorra parandamisele. Kui 1950.a. maksude osa riigieelarve tuludes oli 11,5 %, siis 1959.a. - 3,4 %.[4] Kapitalistlikes maades riigieelarve tulude peamiseks allikaks on maksud elanikkonnalt.

Albaania Tööpartei ja valitsuse hoolitsus töörahva

---

1 „Проблемы мира и социализма", lk. 25.

2 Развитие экономики (Обзор за 1958 г.), lk. 110.

3 Развитие экономики (Обзор за 1957 г.), lk. 243.

4 „Коммунист", № 16, 1960, lk. 103.

heaolu eest leidis ereda väljenduse elanikkonna looduslikus juurdekasvus tuhande elaniku kohta:[1]

1938.a.	1950.a.	1955.a.	1958.a.
16,9	24,5	29	31,9

Elanike loodusliku juurdekasvu poolest Albaania Rahvavabariik tunduvalt ületas teised Euroopa riigid.

Maa majandusliku struktuuri muudatustega toimusid muudatused ka sotsiaalses struktuuris, mis on otsustavaks faktoriks edasiseks võitluseks sotsialismi eest. E.Hoxha oma ettekandes Tööpartei neljandale kongressile märkis, et kapitalistlik majandus, ekspluataatorlikud klassid ja inimese ekspluateerimine inimese poolt on igaveseks hävitatud, on likvideeritud tööpuudus. Sotsialismi eest võitluse protsessis arenes ja karastus töölisklass. Töölised koos perekondadega moodustavad 22,5% kogu maa elanikkonnast. Külas üksiktalupoja asemel formeerus uus klass - kooperatiivne talurahvas, kasvas ka uus intelligents tööliste, talupoegade ridadest.[2]

---

1 Проблемы мира и социализма, lk. 30.

2 „Правда," № 47, 16 февраля 1961.

L Õ P P S Õ N A

Albaania Rahvavabariik saavutas suuri tulemusi sotsialistliku majanduse arendamisel rahvademokraatliku korra tingimustes perioodil 1945-1959.

Enne Teist maailmasõda Albaania oli mahajäänud agraarmaa. Juhtivad positsioonid majanduses olid väliskapitali käes. Tööstus oli nõrgalt arenenud. Põllumajanduses valitsesid poolfeodaalsed suhted. Teise maailmasõja lõpul toimus Albaanias rahvademokraatlik revolutsioon, mis kasvas vahetult välja saksa ja itaalia fašistlike okupantide vastu peetavast rahvuslikust vabastussõjast. Rahvademokraatliku revolutsiooni tulemusena võim läks töörahva kätte, mis võimaldas teostada põhjalikke muudatusi maa majanduses. Revolutsiooni esimesel etapil viidi lõpule ülddemokraatliku iseloomuga ümberkujundused, milledest tähtsam oli agraarreform. Mõisnike maavaldus likvideeriti ja maata ja vähese maaga talupojad said mõisnikelt konfiskeeritud maad eraomandiks. Samaaegselt teostati ka rida sotsialistliku iseloomuga ümberkorraldusi. Viidi läbi varem okupantide ja nendega tihedalt seotud monopolistliku kodanluse käes olnud ettevõtete natsionaliseerimine. Seega rahvademokraatlik revolutsioon tegi lõpu tootmisvahendite eraomandusele ning sellega seoses jäädavalt likvideeriti töörahva eks-

pluateerimine. Maa juhtivad majandusharud läksid rahva kätte.

Pärast seda, kui demokraatlikud ülesanded olid lahendatud, võttis Albaania Tööpartei kursi üleminekuks revolutsiooni demokraatlikult etapilt sotsialistlikule etapile. Peale sõjas purustatud majanduse taastamist 1946.a. lõpul Albaania töörahvas asus sotsialismi aluste rajamisele. Sotsialismi ülesehitamist hõlbustas esimese võitnud sotsialismimaa - Nõukogude Liidu kogemused ja igakülgne vennalik abi. Albaania Tööpartei juhindudes teiste sotsialistlike maade kogemustest pööras peatähelepanu maa sotsialistlikule industrialiseerimisele. Kuna Albaania Rahvavabariigis puudusid küllaldased ressursid kõigi tööstusharude rajamiseks, siis Albaania industrialiseerimine toimus mäe-, elektrienergia-, tööstleva tööstuse ja kergetööstuse rajamise teel. Oma masinaehitust veel ei rajatud ja vajalikud masinad, seadmed sai Albaania Rahvavabariik sotsialistliku leeri maadelt.

Kogu rahvamajanduse huvide seisukohalt oli tähtis põllumajanduse kiire tõusu kindlustamine. Albaania Tööpartei peale agraarreformi läbiviimist toetudes Nõukogude Liidu kogemustele võttis kursi põllumajanduse sotsialistlikule ümberkujundamisele. Rajati esimesed riiklikud põllumajanduslikud ettevõtted, mis olid kõrgelt mehhaniseeritud ja suure kaubalisusega majandid. Põllumajanduse sotsialistlikel alustel ümberkujundamine toimus põhiliselt põllumajanduslike tootmiskooperatiivide organiseerimise kaudu. Põllutööde mehhaniseerimist teos-

tati peamiselt masina-traktorijaamade kaudu, mille rajamine algas 1947.a.

Tootmisvahendite ühiskondliku omanduse tingimustes toimus rahvamajanduse arendamine riikliku planeerimise alusel. 1947., 1948.a. rakendati ellu rahvamajanduse arendamise ja rekonstrueerimise ühe aasta plaanid ja 1949.-1950.a. rahvamajanduse arendamise kahe aasta plaan. Nende rahvamajanduse plaanide ellurakendamise tulemusena teostati esimesed sammud sotsialistliku industrialiseerimise ja põllumajanduse sotsialistlikel alustel ümberkorraldamise teel. Eriti suuri edusamme saavutati transpordi alal. Kui vanas Albaanias puudusid raudteed, siis 1950.aastaks olid suuremad linnad omavahel raudteede kaudu ühendatud.

Sotsialistliku majanduse rajamine jätkus juba kiirema tempoga esimese viisaastaku raames 1951.-1955.a. Tööstuse arendamine esimesel viisaastakul toimus peamiselt uute ettevõtete rajamise teel. Suuri edusamme tehti maa elektrifitseerimisel ja mäetööstuse arendamisel. Arenes edasi ka ehitusmaterjalide tööstus, kergetööstus ja toiduainete tööstus. Hakati valmistama uusi tooteid, millised ennesõjaaegses Albaanias olid importkaupadeks. Esimese viie aasta plaani täitmise tulemusel Albaania muutus agraarmaast agraar-industriaalmaaks.

Kuna põllumajanduse areng jäi maha tööstuse arengu tasemest, siis esimesel viisaastakul partei ja valitsus võtsid tarvitusele rea abinõusid põllumajanduse arengu

tempo kiirendamiseks. Rakendati abinõud töötava talurahva huvi tõstmiseks oma töö tulemuste vastu ning kohaliku initsiatiivi suurendamiseks. Esimesel viisaastakul peatähelepanu oli suunatud olemasolevate tootmiskooperatiivide majanduslikule kindlustamisele, et valmistada ette tingimused kollektiviseerimise küsimuse lahendamiseks teisel viisaastakul. Suurenes teravilja ja tehniliste kultuuride toodang peamiselt saagikuse tõstmise teel. Mahajäänum põllumajandusharu oli loomakasvatus, mida põhjustas söödabaasi vähesus.

Väliskaubanduse alal esimesel viisaastakul vähenes laiatarbekaupade sissevedu ning suurenes masinate, seadmete osa impordis. Ekspordis domineeris mäetööstustoodang. Tihenesid ka teised sotsialismimaadevahelised koostöö vormid.

Teise viie aasta plaani ellurakendamise tulemusena 1956.-1960.a. teostati veelgi põhjalikumaid muudatusi Albaania Rahvavabariigi majanduses. Tööstuse osas ei pööratud enam peatähelepanu uute ettevõtete rajamisele, vaid olemasolevate ettevõtete tootmisvõimsuse paremale ärakasutamisele. Suuri tulemusi saavutati elektrienergia tootmise alal. Elektritoodang rahuldas teise viisaastaku lõpus maa vajadused elektrienergia järgi. Mäetööstustoodangu kiire tõus võimaldas suurendada mäetööstustoodangu eksporti ja rahuldada Albaania rahvamajanduse vajadused nafta- ja kivisöetoodangu osas. Kergetööstuse osas tunduvalt paranes toodangu kvaliteet, laienes sortiment. Teisel viisaastakul viidi lõpule kaasaegse teh-

nikaga varustatud tööstuse rajamine mäetööstuse, ehitusmaterjalide-, kergetööstuse ja toiduainete tööstuse osas.

Põhjalik murrang toimus teisel viisaastakul Albaania põllumajanduses. Ennetähtaegselt lõpetati põllumajanduse kollektiviseerimine. Albaania tasandikulistel aladel. Sotsialistliku sektori võit põllumajanduses lubas asuda põllumajanduse mahajäävuse likvideerimisele. Teise viisaastaku lõpuks uudismaade ülesharimise ja saagikuse tõstmise teel saavutati teravilja ja tehniliste kultuuride toodangu selline tase, et Albaania Rahvavabariik võis rahuldada maa vajadused juba oma teraviljaga, tehniliste kultuuride toodang rahuldas täielikult tööstuse vajadused tooraine osas. Sotsialistliku põllumajanduse tingimustes oli võimalik rakendada rida abinõusid loomakasvatuse taseme tõstmiseks.

Teise viisaastaku edusammude üheks tähtsaks teguriks oli Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade suur vennalik abi. 1957.a. aprillis Nõukogude Liit kustutas kõik eelnevad krediidivõlad, mis Albaania Rahvavabariigil oli tasumata Nõukogude Liidule. Laienesid ja tugevnesid sotsialismileerivahelised koostöö vormid.

Albaania rahvamajanduse edusammud olid aluseks töörahva materiaalse ja kultuurilise taseme tõstmisel. Esimesel ja teisel viisaastakul teostati 8 korda laiatarbekaupade hindade alandamist, mis oli tähtsamaks teguriks töötajate reaalsete tulude tõstmisel. Seoses kerge- ja toiduainetööstuse arenguga 1956.a. kaotati kaardisüsteem

tööstuskaupadele, 1957.a. - toiduaineile. Koos töötajate sissetulekute suurenemisega partei ja valitsus hoolitsesid sisekaubanduse laiendamise eest ja elanikkonnale laiatarbekaupade müügi suurendamise eest. Rakendati veel rida teisi abinõusid töötajate elatustaseme tõstmiseks.

Kõik need edusammud Albaania Rahvavabariigi sotsialistliku majanduse rajamisel ja elanikkonna elatustaseme tõstmisel saavutati tänu Albaania Tööpartei oskuslikule juhtimisele, töötajate töökangelaslikkusele, Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade omakasupüüdmatule vennalikule abile.

Kahe viisaastakuga Albaanias rajati sotsialismi majanduslik baas. Sotsialistlikud tootmissuhted võitsid kõigis rahvamajandusharudes. Albaania Rahvavabariik astus nüüd uude etappi - arenenud sotsialistliku ühiskonna ehitamise perioodi.

Kahe viie aasta plaani edukas täitmine Albaania Rahvavabariigis avas tee kolmandale viisaastakule 1961.-1965.a. Kolmas viie aasta plaan on suurejooneliseks sotsialismi ehitamise programmiks, mis näeb ette kõigi rahvamajandusharude veelgi kiirema tõusu. Arenevad edasi kõik tööstusharud, eriti mäetööstus. Albaanias rajatakse keemiatööstuse alused. Suurte edusammude tulemusena tööstuse alal Albaania Rahvavabariik kolmanda viisaastaku lõpuks muutub agraar-industriaalmaast industriaal-agraarmaaks. Toimub senisest kiirematempolisem põllumajanduse areng. Suureneb põllutööde mehhaniseerimine.

Tunduvalt tõuseb töötajate materiaalne kultuuriline tase.

Iga sotsialistliku maa majanduslikud edusammud aitavad kaasa kogu sotsialismileeri tugevnemisele. Ka Albaania Rahvavabariigi viisaastakute edukas täitmine on panuseks maailma sotsialistliku süsteemi majandusliku võidu kindlustamisel kapitalismi üle.

K A S U T A T U D K I R J A N D U S

I Marksismi-leninismi klassikute teosed

Lenin, V.I., Agraarküsimuse teeside esialgne visand, Teosed, 31.kd.

Lenin, V.I., Lõppsõna järjekordsete ülesannete kohta peetud ettekandele ülevenemaalisel Nõukogude Täitevkomitee istungil 29.aprillil 1918, Teosed, 27.kd.

Lenin, V.I., Riik ja revolutsioon, Teosed, 25.kd.

Lenin, V.I., Suur algatus, Teosed, 29.kd.

Lenin, V.I., Teesid ettekandeks VKP taktika kohta Kommunistliku Internatsionaali III kongressile, Teosed, 32.kd.

Lenin, V.I., Uus majanduspoliitika ja poliitharidus tööliste ülesanded, Teosed, 33.kd.

Lenin, V.I., I ülevenemaaline talupoegade saadikute kongress, Teosed, 24.kd.

II Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ja Albaania Tööpartei materjalid

Hruštšov, N.S., NLKP Keskkomitee aruanne partei XX kongressile, Tln. 1956.

Kommunistlike ja töölisparteide esindajate nõupidamise avaldus. Läkitus kogu maailma rahvastele, Tln. 1960.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XX kongressi resolutsioonid, Tln. 1956.

III Dokumendid ja materjalid

Rahvademokraatia maade põhiseadusi, Tln. 1950.

Конституции стран народной демократии, М. 1958.

Материалы III съезда Албанской партии труда, М. 1957.

Планы развития народного хозяйства стран народной демократии, М. 1952.

Хозяйственное развитие стран народной демократии (Обзор за 1953 г.), М. 1954.

Развитие экономики стран народной демократии (Обзор за 1954 г.), М. 1955.

Развитие экономики Европейских стран народной демократии (Обзор за 1955 г.), М. 1956.

Развитие экономики Европейских стран народной демократии (Обзор за 1956 г.), М. 1957.

Развитие экономики стран народной демократии (Обзор за 1957 г.), М. 1958.

Развитие экономики стран народной демократии (Обзор за 1958 г.), М. 1959.

IV Eriala kirjandus

Константинов, Ф. П., О переходе к коммунизму социалистических стран, М. 1959.

Лесков, М., Новая Албания, М. 1947.

Мамжа, П., Албания на пути к социализму, М. 1955.

О народной демократии в странах в Европе, М. 1956.

Позолотин, М. Е., Албанский народ в борьбе за социализм, М. 1955.

Пятнадцать лет народной Албании, М. 1959.

Смирнов, В., Свободная Албания, М. 1954.

Спиридонов, М. Ф., Строительство социализма в Европейских странах народной демократии, М. 1959.

Швец, В. В., Экономика народной Республики Албании, М. 1956.

V Ajakirjad ja ajalehed

„Коммунист", № 16, 1960.

Силуянов, Н., Сотрудничество под знаменем социалистического интернационализма, „Коммунист", № 18, 1960.

„Проблемы мира и социализма", № 11, 1960.

„Правда", № 47, 16 февраля 1961.

S I S U K O R D

SISSEJUHATUS . . . . . lk. 2

I PEATÜKK
ALBAANIA RAHVAVABARIIGI MAJANDUSLIK
ARENG AASTAIL 1945-1950 8

II PEATÜKK
ALBAANIA RAHVAVABARIIGI MAJANDUSLIK
ARENG ESIMESEL VIISAASTAKUL
(1951 - 1955) 55

III PEATÜKK
ALBAANIA RAHVAVABARIIGI MAJANDUSLIK
ARENG TEISEL VIISAASTAKUL
(1956 - 1960) 107

LÕPPSÕNA 149

KASUTATUD KIRJANDUS 156